

Засновник: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.
Видається з 01.01.1998 р. Виходить двічі на місяць.

Головний редактор М. Закіров, д-р політ. наук, заввідділу політологічного аналізу. **Редакційна колегія:** Л. Чуприна, канд. наук із соціокомунікацій, заввідділу оперативної інформації, Т. Дубас, заввідділу синтезу соціокультурних мережевих ресурсів. Комп'ютерний дизайн: Г. Булахова.
Адреса редакції: НБУВ, Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна.
Тел. (044)524-25-48, (044)525-61-03. E-mail: siaz2014@ukr.net, www.nbuviar.gov.ua. Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Україна: події, факти, коментарі

Інформаційно-аналітичний журнал

№ 18 2022

ЗМІСТ

Коротко про головне

Звернення Президента України В. Зеленського 3

Вітання Президента України
християнам західного обряду з Різдвом 4

Аналітика

Політичні акценти

Закіров М.
Візит Президента України В. Зеленського до США
в оцінках експертів 6

Потіха А.
Запровадження санкцій проти Росії та їх вплив
на її економічний і військовий потенціал 13

Тарасенко Н.
Саміт країн – учасниць Об'єднаних експедиційних сил (JEF)
у Ризі: підсумки і значення для України 21

Аулін О. Тюркська альтернатива російським енергоносіям для Європи.....	26
---	----

Економічний ракурс

Кулицький С. Міжнародні економічні санкції проти Росії: оцінка стану і проблем їх реалізації (Закінчення. Початок див. у № 16, 17)	31
---	----

Наука суспільству

Основні напрями діяльності НАН України	47
Сучасні дослідження та розробки академічної науки	49
Міжнародне співробітництво	54
Наукові видання НАН України	58
Атомна енергетика та захист екології	59
Нагороди та відзнаки	62
Наука та влада	64

До уваги держслужбовця

Гришина Т. Міжнародна допомога Україні під час війни (військова, гуманітарна, фінансова, енергетична) Анотований бібліографічний список (24.02.2022–30.06.2022)	65
--	----

Проблеми розвитку соціальних комунікацій

Кубко А. Нові тренди стресової динаміки діяльності українських учених.....	100
---	-----

Коротко про головне

Звернення Президента України В. Зеленського

«На Донбасі ситуація важка; я дякую нашим хлопцям, які стоять на позиціях міцно й знаходять можливості “мінусувати” окупантів», – зазначив Президент України.

«Бажаю здоров'я, шановні українці!

Короткий звіт про сьогоднішній день – іще один день іще одного тижня нашого спротиву.

Перше – фронт. Бахмут, Кременна та інші напрямки на Донбасі, які потребують зараз максимуму сил і концентрації.

Ситуація там важка, болісна. Окупанти витрачають усі доступні їм ресурси – а це значні ресурси, – щоб вичавити хоча б якесь просування.

І я дякую всім нашим хлопцям, які стоять на позиціях, стоять міцно, і які все ж знаходять можливості, щоб не тільки нічого не втратити, а щоб вибивати окупантів, “мінусувати” їх.

Хочу відзначити сьогодні 10-ту окрему гірсько-штурмову бригаду за взяття в полон окупантів на Донеччині. Це дуже важливо. Це дасть нам змогу звільнити більше українців.

Також відзначу 80-ту і 95-ту окремі десантно-штурмові бригади за успішне знищення ворожої сили на Лиманському напрямку. Молодці, хлопці! Що більше окупанти втрачають, то більше часу ми всі виграємо для України.

Друге – це енергетика.

Хочу подякувати всім працівникам енергетичних підприємств, усім ремонтним бригадам за те, що цієї суботи й неділі – у Святвечір і Різдво – вдалося дати людям більше енергії.

Звичайно, дефіцити зберігаються. Відключення тривають. Станом на цей вечір у різних регіонах України близько 9 млн людей відключені. Але кількість і тривалість відключень усе ж поступово зменшується. Дякую кожному й кожній, хто забезпечив цей результат.

Сьогодні я провів спеціальну нараду з урядовцями щодо ситуації в енергетиці та інфраструктурі. Готуємося до наступного року – і не лише до зимових місяців. Є загрози, які маємо усунути. Є кроки, які мають бути зроблені. І держава їх обов'язково зробить.

Третій пункт – провів сьогодні розширену нараду щодо підсумків візиту до США та реалізації домовленостей.

Часу втрачати не будемо. Все, про що домовились у Вашингтоні, реалізуємо швидко. Настільки, наскільки це можливо.

І ще одне. Сьогодні говорив з Прем'єр-міністром Індії. У наступному році саме Індія головуватиме у “Великій двадцятці”. Побажав пану Моді плідного головування, причому плідного не для когось окремо, а для всіх у світі, хто цінує мир.

Індія може бути більш активною в зусиллях для завершення агресії, тож сподіваюся, що в наступному році зможемо разом зробити більше для глобальної стабільності.

Дякую всім, хто працює заради України й не дивиться, чи свято, чи вихідні, чи будні! Дякую кожному й кожній, хто воює за Україну!

Дякую всім, хто допомагає нашій державі!

І, будь ласка, не забувайте, що треба бути готовими до російських ракетних атак або провокацій. ППО готується, держава готується, і кожен має підготуватися. Зважайте, будь ласка, на сирени.

Слава Україні!» *(Офіційне інтернет-представництво Президента України (<http://www.president.gov.ua>). – 2022. – 26.12).*

Вітання Президента України християнам західного обряду з Різдвом

«Дорогий народе!

Цими днями мільйони людей в Україні та світі відзначають Різдво Христове. Поява на світ Сина Божого дарувала людям надію на спасіння, віру в перемогу добра й милосердя.

На жаль, цьогоріч для нас усі свята мають гіркий присмак. І традиційний дух Різдва ми можемо відчувати інакше. Не такою смачною й теплою може бути вечеря за сімейним столом. Біля нього можуть бути порожні стільці. І не такими яскравими можуть бути наші оселі та вулиці. І не так гучно й натхненно можуть лунати різдвяні дзвоники – через сирени повітряної тривоги або – ще гірше – постріли й вибухи. І все це разом може нести велику загрозу. Це – зневіра. У вищих силах та їхній могутності, у добрі та справедливості на світі. Втрата надії. Втрата любові. Втрата себе...

Та хіба не цього у своїй суті хочуть зло й темрява, які постали проти нас?

Ми протидіємо їм понад 300 днів і вісім років. І хіба ми дозволимо їм досягти бажаного?

У цій битві в нас є ще одна потужна й дієва зброя. Молот і меч нашого духу й свідомості. Мудрість Бога. Відвага й хоробрість. Чесноти, які схиляють нас робити добру справу й долати зло.

Головний акт мужності – витримка й доведення свого діла до кінця попри все. Наш шлях освітлює правда. Ми знаємо її. Ми захищаємо її. Наша правда – це боротьба за волю. Свобода має високу ціну. Але рабство – іще вищу.

Нам освітлюють шлях віра й терпіння. Терпіння та віра. Це сили-близнюки. Як було сказано, “хто володіє собою, кращий за завойовника міста”. Терпіти – не означає змиритися з обставинами. Терпіння стежить, щоб ми не пустили жодного сумніву чи страху у свою свідомість. Це віра у свої сили.

У зла немає зброї, сильнішої за броню, дану нам Богом. Зло розбивається об цю броню, як об кам'яну стіну. Ми бачили це не раз. Ми витримали на початку війни, витримали атаки, погрози, ядерний шантаж, терор, ракетні удари. Витримаємо цю зиму. Бо знаємо, за що боремося.

Ми йдемо вперед крізь терни до зірок, знаючи, що чекає в кінці шляху. Бог – справедливий суддя, який добро нагороджує, а зло карає. На якому ми боці – очевидно. Хто є хто в цій битві – очевидно. Цьому є щонайменше сім доказів – вони відомі: “... очі горді, мова неправдива, руки, що проливають кров невинну, мозок, що кує злі задуми, ноги, які швидко біжать до лиходійства, діяння, що сіють розбрат, серця, сповнені ненависті”. Усьому цьому ми протистоїмо. І є зразком для інших. Вірні, тобто ті, хто справді вірує, повинні бути для решти світу світлом. Більш як 300 днів українці прагнуть цього, доводять це, служать прикладом для інших. Ми не праведники, не святі, але точно змагаємося за добро і б'ємося за світло. З вірою в біблійне пророцтво: “Хай підійметься всяка долина, знизиться всяка гора та підгірок, хай стане круте за рівнину, а пасма гірські – за долину. Народ, що в темряві ходить, Світло велике побачить, і над тими, хто сидить у краю тіні смерті, Світло засяє над ними! Бо Дитя народилося нам, даний нам Син Божий!”

Ми віримо, що сльози зміняться радістю, за відчаєм прийде надія, а смерть буде переможена життям.

Дорогий український народі!

Сьогоднішній день та всі прийдешні зимові свята ми зустрічаємо в непростих обставинах. Хтось побачить сьогодні першу зірку в небі над Бахмутом, Рубіжним, Кременною. Вздовж тисяч кілометрів лінії фронту. Хтось – на трасі, в дорозі від українсько-польського кордону на Херсонщину чи Запоріжжя. Хтось побачить її крізь діри понівеченого кулями даху власної оселі. Хтось зустріне свято в чужих домівках, але не в чужих людей – українців, що дали прихисток українцям. На Закарпатті, Буковині, на Львівщині, Франківщині та в багатьох інших регіонах. Хтось почує “Щедрик” іншою мовою – у Варшаві, Берліні, Лондоні, Нью-Йорку, Торонто та в багатьох інших містах і країнах. А хтось зустріне це Різдво у неволі, але хай пам'ятає, що ми йдемо й по цих наших людей, ми повернемо свободу всім українцям і українкам.

Хоч би де ми були, ми будемо сьогодні разом. І разом подивимось у вечірне небо. І разом згадаємо ранок 24 лютого. Згадаємо, скільки пройшли. Згадаємо “Азовсталь”, Ірпінь, Бучу, Краматорськ, Зміїний, Чорнобаївку, Ізюм, Херсон. Ми загадаємо бажання. Одне на всіх. І відчуємо радість. Одну на всіх. І зрозуміємо істину. Одну на всіх. Про те, що жодні дрони-камікадзе не здатні загасити різдвяну зорю. Ми побачимо її сяйво навіть під землею, в бомбосховищі. Ми наповнимо теплом і світлом наші серця. Їх не здатні поранити жодні “Кинджали”. Вони зламуються об наш сталевий дух. І наша боротьба триватиме без упину. Їй не загрожують планові чи аварійні відключення. І ми ніколи не відчуємо дефіциту хоробрості й незламності.

Ми пережили багато гірких новин і будемо заслужено стрічати благу вість. Ми співатимемо колядки – бадьоро, як ніколи, – щоб гучніше за звук генератора. Ми почуємо голоси й привітання рідних – у душі, навіть якщо ляжуть зв'язок та інтернет. І навіть у суцільній темряві ми знайдемося, щоб міцно обійняти одне одного. І якщо не буде тепла, будемо обійматися довго, щоб зігріти одне одного.

Ми будемо відзначати свої свята! Як завжди. Ми будемо усміхатись і радіти. Як завжди. Відмінність одна: ми не будемо чекати дива, адже творимо його самі.

Христос народився! Славимо його!» *(Офіційне інтернет-представництво Президента України (<http://www.president.gov.ua>). – 2022. – 24.12).*

Аналітика

Політичні акценти

М. Закіров, завідувач відділу СІАЗ НБУВ

Візит Президента України В. Зеленського до США в оцінках експертів

На минулому тижні Президент України В. Зеленський здійснив дві надзвичайно важливі й знакові поїздки. За одностайною думкою спостерігачів, відвідування найгарячішої точки російсько-української війни, якою на сьогодні є Бахмут, має важливе суспільно-політичне значення та сприятиме підтриманню авторитету української влади як усередині країни, так і на міжнародній арені. Це вже не перший візит В. Зеленського на передову. Свого часу він зустрічався з військовими в Харківській, Запорізькій, Дніпропетровській, Донецькій і Луганській областях, а також приїздив у звільнений Херсон. Поїздки в зону ведення бойових дій голови держави безперечно пов'язані з великим ризиком і потребують ретельної підготовки, але вони яскраво демонструють відмінність ставлення української влади до своєї армії від позиції Кремля. Зокрема, В. Путін усіляко уникає зустрічей з реальними бійцями навіть у віддаленому тилу своєї армії та не йде далі обіцянок колись відвідати окуповані території.

Як повідомив речник Офісу Президента України С. Никифоров, «перебуваючи в районі ведення бойових дій, В. Зеленський подякував українським воїнам за мужність, стійкість і міцність, які вони демонструють, відбиваючи атаки ворога. Глава держави та присутні вшанували хвилиною мовчання пам'ять героїв, які назавжди залишилися на полі бою» (URL: <https://suspilne.media/342372-zelenskij-vidvidav-peredovu-u-bahmuti>).

Президент також вручив військовослужбовцям державні нагороди й отримав від них Держпрапор України з автографами захисників Бахмуту.

Саме цей прапор В. Зеленський передав американським законодавцям під час свого виступу в Конгресі США.

Неанонсований візит Президента України В. Зеленського став сюрпризом для світової спільноти й однією з найбільш обговорюваних подій міжнародної політики останніх днів. Треба підкреслити, що вперше за 300 днів війни Президент України виїхав за межі країни, а сам візит було здійснено на запрошення Президента США Д. Байдена. За своєю програмою візит був надзвичайно насиченим, а за спостереженням аналітиків – навіть блискавичним. У декілька годин вмістилися і офіційна церемонія зустрічі на ганку Білого дому, і бесіда президентів віч-на-віч, і спільна пресконференція, і виступ Президента України в Конгресі США. Проте надзвичайна насиченість програми візиту лише підкреслила вагомість озвучених планів, прийнятих рішень і визначених цілей.

Зокрема, Президент США Д. Байден наголосив: «Ми будемо підтримувати Україну в досягненні справедливого миру». США і союзники «даватимуть Україні те, чого вона потребує, щоб бути в змозі захищати себе... Понад 50 держав зобов'язалися передати майже 2 тис. од. танків та іншої військової техніки, понад 800 артилерійських систем, понад 2 млн артилерійських снарядів і понад 50 сучасних реактивних систем залпового вогню... Разом ми надали мільярди доларів фінансової підтримки» (URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/vizyt-ssha-zelenskyu-bayden-konhres-tsyaty/32188508.html>).

Разом з тим Президент США пояснив, чому іноді надання військової допомоги відбувається з певними затримками. «Ви запитуете, чому ми просто не дамо Україні все, що можемо дати?... Існує цілий Альянс (НАТО), і вкрай важливо, щоб він залишався разом з Україною. І якщо давати Україні озброєння, яке б фундаментально відрізнялося від того, що вже туди передають, то в перспективі це могло б призвести до розколу в НАТО, ЄС і у світі загалом... Я витратив кілька сотень годин, розмовляючи з нашими європейськими союзниками та главами цих країн, роз'яснюючи, чому їм потрібно робити подальші зусилля з підтримки України. Вони це повністю розуміють, однак і не мають намірів доводити справу до війни з Росією та третьої світової війни» (URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/vizyt-ssha-zelenskyu-bayden-konhres-tsyaty/32188508.html>). Отже, ці затримки мають комплексний характер і пов'язані як з технологічними, так і політичними проблемами, які поступово долаються в тому числі завдяки наполегливій роботі офісу та особисто Президента Сполучених Штатів Америки зі своїми партнерами по НАТО.

У свою чергу Президент України В. Зеленський, виступаючи в Конгресі США, підкреслив: «Ваші гроші – це не благодійність. Це інвестиції в глобальну безпеку й демократію, якими ми розпоряджаємося найбільш відповідально» (URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/vizyt-ssha-zelenskyu-bayden-konhres-tsyaty/32188508.html>). Цим самим В. Зеленський відповів на звинувачення на адресу української влади щодо нецільового використання

наданих ресурсів і небажаних зв'язків, які час від часу лунають від окремих політиків у США, зокрема від конгресвумен В. Спартц. Крім того, Президент України відповів і на можливі побоювання деяких американських політиків щодо можливого втягування США у відкрите протистояння. «Україна ніколи не просила американських солдатів воювати на нашій землі замість нас. Запевняю вас, що українські солдати здатні самі чудово керувати американськими танками та літаками», – наголосив В. Зеленський (URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/vizyt-ssha-zelenskyu-bayden-konhres-tsyaty/32188508.html>).

Крім того, Президент США та Президент України окреслили під час виступів своє бачення майбутнього миру й розуміння справедливості. Так, Д. Байден зауважив: «Путін не має наміру припинити цю жорстоку війну, ...але цей хлопець програє. І Сполучені Штати Америки зобов'язалися забезпечити, аби мужній український народ був спроможний продовжувати обороняти свою країну від російської агресії стільки, скільки це буде необхідно... Він уже зазнав невдачі, бо тепер він знає, що не існує способу окупувати всю Україну. І тепер не існує способу, щоб Путіна схвалюватиме український народ. І тепер дуже важливо, щоб він (Путін) і всі інші бачили, що Президент Зеленський і я об'єднані, що дві країни об'єдналися, щоб забезпечити те, щоб він (Путін) не досяг успіху» (URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/vizyt-ssha-zelenskyu-bayden-konhres-tsyaty/32188508.html>).

У свою чергу Президент України В. Зеленський чітко визначив, що в розумінні українців означатиме справедливий мир, а також свої пропозиції щодо досягнення цієї мети. «І принципова річ – формула миру, можливості американського лідерства з цього приводу. Ми пропонуємо дуже конкретні пункти і те, що Америка може зробити, щоб допомогти їх виконати. Ми пропонуємо Global Peace Formula Summit, і я вдячний нашим американським союзникам за те, що вони нас чують і відчувають так само, як і ми, наскільки важливо зберігати ініціативу і шукати, як відновити територіальну цілісність України та інтернаціональний порядок... Український народ хоче миру і справедливого світу, а справедливий світ – це суверенітет та територіальна цілісність України... Справедливий мир для мене, як для Президента, це – жодних компромісів щодо нашої землі, територіальної цілісності і суверенітету, це найголовніше, і відшкодування усіх збитків, яких завдала російська агресія» (URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/vizyt-ssha-zelenskyu-bayden-konhres-tsyaty/32188508.html>).

Треба зауважити, конгресмени дуже схвально сприймали промову Президента України та неодноразово переривали його виступ гучними аплодисментами й аплодували йому стоячи. Свідченням щирості виявленої Конгресом США підтримки В. Зеленського, на думку деяких спостерігачів, стало остаточне ухвалення проєкту урядового бюджету на 2023 р., який серед іншого включає майже 45 млрд дол. для України та партнерів.

Звертаючись до конгресменів під час голосування, спікер палати представників США Н. Пелосі наголосила, що цей законопроект містить потужну допомогу Україні, та згадала промову Президента України В. Зеленського в Конгресі: «Урядовий бюджет, серед іншого, підтримає надзвичайних героїв в Україні, які воюють на передовій битви за демократію. У цьому законодавчому акті ми з гордістю надаємо їм ще один значний пакет безпекової, економічної та гуманітарної допомоги. Як кілька днів тому сказав Президент України: справа не в благодійності, а в національній безпеці. Ідеться про спільну роботу. І якою особливою честю було для нас особисто слухати потужний виступ Президента Зеленського, який говорив про мужність і самовідданість, героїзм та надію свого народу» (URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/budget-prom-ova/6889401.html>).

Як уже було зазначено вище, візит Президента України В. Зеленського до США викликав надзвичайну увагу спостерігачів й аналітиків, які відмічають його важливість і непересічне значення для світової політики в цілому. Так, польський історик Л. Адамські з Центру Мєрошевського у Варшаві зазначив, що, з точки зору країн Центральної Європи, запрошення Д. Байденом українського Президента відвідати Білий дім і провести зустріч віч-на-віч підкреслює, що ця війна – не лише війна за незалежність України, а й за те, чи має міжнародне право, зокрема Статут Організації Об'єднаних Націй, бути основою міжнародних відносин. «У Західній Європі цей візит також сприймають як символічний, як повідомлення світові про те, що США продовжуватимуть інтенсивно підтримувати Україну в її боротьбі за виживання», – наголосив Л. Адамські (URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/6887387.html>).

Велике значення візиту В. Зеленського для зміцнення добрих і щирих відносин між народами України й США підкреслив М. Давидюк, український політолог і директор Think Tank Politics. Слова В. Зеленського до Конгресу про те, що допомога США Україні є інвестицією в демократію, а «не благодійністю», відображають точку зору, яку поділяють в Україні. «Ми, як Україна, маємо показати, що американські інвестиції в українську демократію та український опір російському самодержавству справді дають хороші результати. Цей візит свідчить про те, що люди обох країн поділяють однакові цінності та готові продовжувати дружбу», – наголосив М. Давидюк (URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/6887387.html>).

У свою чергу на особисті мотиви американського Президента звернув увагу П. Клімкін, український дипломат, який обіймав посаду міністра закордонних справ з 2014 по 2019 р., коли Вашингтон висловлював підтримку Києву, але вагався щодо надання летальної допомоги Україні. «Для Президента Байдена стримування Росії та можлива перемога над російським режимом стали особистими, і це може стати його найбільшим політичним спадком», – зауважив П. Клімкін. Разом з тим український дипломат зазначив, що передача ракет «Patriot» є ознакою того, що «лід розтанув» між військовими країни, але Україна сьогодні отримує достатньо,

щоб захищатися, але ще недостатньо, щоб перемогти, і це буде найбільшим завданням (URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/6887387.html>).

Деякі американські видання підкреслили важливість візиту В. Зеленського саме в той час, коли готуються зміни в розстановці партійних сил у Конгресі США за результатами проміжних виборів. Як пише видання «The Washington Post», візит, який планувався у великій таємниці, відбувся в ключовий переламний момент, коли армія В. Зеленського готувалася до жорстоких зимових бойових дій, а майбутнє його підтримки США опинилося в періоді невизначеності. За даними видання, на Капітолійському пагорбі «існують побоювання, що республіканці палати представників можуть відмовитися від підтримки, коли одержать гору в січні та сформується новий політичний баланс. Деякі члени, тісно пов'язані з експрезидентом Д. Трампом, який знову балотується на пост Президента, висловили скептицизм або відверту опозицію щодо продовження підтримки закордонної війни». CNN зазначає, що «...серед республіканської більшості, що приходить до палати представників, зростає скептицизм з приводу ціни втручання США» (URL: <https://tsn.ua/politika/ukrayina-zaslugovuye-na-dopomogu-zahidni-zmi-pro-poyizdku-zelenskogo-do-ssha-2228356.html>).

Водночас провідні видання одностайні в тому, що візит і виступ Президента України В. Зеленського отримав значний резонанс та справив враження. Уже згадувана CNN повідомляє: «Якщо колись якийсь лідер уособлював свою націю, то це В. Зеленський». The New York Times назвала промову Президента України перед Конгресом незвичайною. The Guardian порівняло поїздки В. Зеленського з візитом В. Черчилля до США під час Другої світової війни. «Черчилль провів пресконференцію з президентом Ф. Рузвельтом та приєднався до нього в церемонії запалення Національної різдвяної ялинки. Він також звернувся до Конгресу в залі сенату 26 грудня 1941 р. Наприкінці своєї півгодинної промови він показав V на знак перемоги, а один репортер зауважив: “Ефект був миттєвим, електричним. Оплески переросли в рев”. Оплески знову перетворилися на рев, коли В. Зеленський, згадавши Черчилля, заявив: “Україна тримає свої позиції і ніколи не здасться”», – пише видання (URL: <https://tsn.ua/politika/ukrayina-zaslugovuye-na-dopomogu-zahidni-zmi-pro-poyizdku-zelenskogo-do-ssha-2228356.html>).

Щодо результатів переговорів спостерігачі зазначають, що разом з рішенням про надання систем ПРО «Patriot», виділенням безпрецедентних фінансових пакетів допомоги, значних обсягів озброєнь і гуманітарної допомоги відбулося певне формулювання можливих сценаріїв завершення війни. Так, видання «The Washington Post» написало, що в США бачать три можливі моделі завершення війни в Україні:

- вихід на межі початку 2014 р.;
- відведення військ до ліній фронту до 24 лютого 2022 р.;
- повернення Донбасу без Криму.

Про них сказали В. Зеленському. За словами джерела видання, український Президент рішуче не підтримав два останні, наполягав, щоб росіяни залишили територію України (URL: <https://focus.ua/uk/politics/542085-o-chem-govorit-neohidannyu-vizit-prezidenta-ukrainy-v-ssha>).

Також під час візиту підтвердилася ще одна проблема, пов'язана з побоюваннями США остаточно розірвати відносини з РФ. Зокрема, адміністрація Д. Байдена намагається уникнути визнання Росії державою – спонсором тероризму. Д. Каленюк, виконавчий директор громадської організації Центр протидії корупції повідомила, що є наміри визнати Росію «країною-агресором, яка здійснює акти тероризму». Адміністрація Д. Байдена не хоче визнавати Росію державою – спонсором тероризму, «тому що це істотний правовий статус, який означатиме повну економічну ізоляцію Росії від світу, неможливість укласти мир між Росією та Україною на кабальних для нас умовах, потреба надавати Україні достатньо зброї», наголосила Д. Каленюк (URL: <https://focus.ua/uk/politics/542085-o-chem-govorit-neohidannyu-vizit-prezidenta-ukrainy-v-ssha>).

Треба зауважити, що, звісно, такий стан речей не може не дратувати, але, на жаль, Російська Федерація продовжує залишатися серйозним гравцем на економічному ринку, має ядерну зброю. Тому Захід змушений зважати на ці чинники. Разом з тим пошуки прийнятної формули тривають, пропозиції є і, відповідно, можна сподіватися й на позитивні результати. Результати ж, на думку деяких експертів, уже є.

Зокрема, політолог, керівник Центру аналізу та стратегій І. Чаленко вважає, що візит Президента В. Зеленського до Сполучених Штатів Америки свідчить про початок нового етапу війни України з Росією та є епохальним і найбільш результативним поміж візитів президентів за всі роки Незалежності України. На думку експерта, візит Президента В. Зеленського продемонстрував важливість та лідерську роль США в допомозі Україні, а також підтвердив, що ця допомога має не лише не послаблюватися, а й посилюватися, адже війна переходить у нову фазу (URL: <https://ua.news.ua/world/vyzyt-zelenskogo-v-ssha-ukrayna-pochuvstvuet-effektyvnost-zrk-patriot-ranshe-chem-ob-etom-obyavlyly>).

У свою чергу політолог В. Фесенко звернув увагу на символізм, який проявився під час цього візиту. Вісь «Бахмут – Вашингтон» – символічний зв'язок цих географічних локацій проявився і під час зустрічі президентів США та України в Білому домі. Президент В. Зеленський передав Президенту Д. Байдену відзнаку «Хрест бойових заслуг», яку в Бахмуті, на передовій, Президенту України дав командир батареї «Хаймарсів». Він отримав цю відзнаку за участь у бойових діях саме в районі Бахмуту та попросив передати її Президенту Д. Байдену зі словами вдячності за величезну підтримку нашого спротиву російській агресії та за той внесок, який зробили Сполучені Штати Америки в посилення нашої оборони. І це не просто символічний зв'язок. Це відповідь на питання, що треба робити далі.

«Нам потрібні боєприпаси для “Хаймарсів”, і не тільки для них. І потрібна нова потужна зброя, яка дасть нам можливість не тільки вистояти, зокрема і під Бахмутом, а й звільнити всі українські землі, які окупували російські загарбники», – зазначає В. Фесенко (URL: <https://uainfo.org/blognews/1671695106-fesenko-neochikuvaniy-vizit-prezidenta-zelenskogo-do.html>).

Щодо поставок нових озброєнь, політолог І. Рейтерович упевнений, що за результатами візиту Президента В. Зеленського і його виступу в Конгресі треба чекати не просто на підсилення, а саме на регулярне підсилення. У цьому ключі загадується «свіжа» заява міністра оборони О. Резнікова, який зазначив, що ми (Україна разом з партнерами. – Прим. авт.) уже відпрацювали план поставок. І що цей план більш деталізований. Отже, тепер поставки стануть більш регулярними. «Мені здається, що після візиту Зеленського до США ми побачимо ту зброю, на яку давно чекаємо. І йдеться не тільки про системи “Patriot”. Гадаю, що питання з тими ж далекобійними ракетами, зокрема АТАСАМС, буде нарешті вирішено», – підкреслив І. Рейтерович (URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3639371-vizit-zelenskogo-do-ssa-bagato-horosih-novin-opriludneno-nabagato-bilse-zalisenozakadrom.htm>).

Деякі експерти особливо підкреслювали дуже вдалу й продуману організацію візиту та обрані акценти. Так, проректор Українського католицького університету, політолог Д. Шеренговський зазначив, що «виступ Зеленського після візиту до Бахмуту, а також Прапор України, підписаний українськими бійцями, медаль від військових для Байдена – це дуже потужні меседжі. Ці маленькі знаки насправді дуже сильно об’єднують», – наголосив Д. Шеренговський (URL: https://24tv.ua/vistup-zelenskogo-kongresi-ssha-politolog-proanalizuvav-osnovni_n2222642).

Політолог М. Давидюк наголосив, що варто виділити мілітарі-образ В. Зеленського. Це мало дійсно ефектний вигляд. «Це вже така історична річ. Коли в цьому образі такого військового героя і надії демократії приїжджає президент. І це дає, скажімо, гарантію того, що інвестиції в українську демократію та в захист проти автократії проросли й дали результат», – зауважив М. Давидюк (URL: https://24tv.ua/vizit-zelenskogo-ssha-davidyuk-vvazhaye-tse-vazhlivoyu-podiyeyu_n2222921).

Також дуже важливою, політичною та людською історією, була зустріч Президента України В. Зеленського дорогою додому зі своїм польським колегою Президентом Польщі А. Дудою. Польща стала ключовим гравцем в організації й наданні допомоги Україні, привітно прийняла безпрецедентну кількість українських біженців і постійно перебуває в авангарді санкційної боротьби. «Дорогою додому зустрівся з другом України – Президентом Польщі А. Дудою. Підбили підсумки року, який приніс історичні виклики через повномасштабну війну. Обговорили стратегічні плани на майбутнє, двосторонні відносини та взаємодії на міжнародному рівні у 2023 р.», – наголосив В. Зеленський. Президент подякував польському колезі «за

незмінну й потужну підтримку». За даними пресслужби ОПУ, лідери країн обговорили «широкий спектр тем з акцентом на посиленні обороноздатності України», а також гуманітарні питання (URL: <https://hromadske.radio/news/2022/12/22/zelens-kyu-dorohoiu-z-vashynhtona-zustrivsia-iz-dudoiu>).

Отже, аналіз експертних оцінок і висновків спостерігачів свідчить, що українська дипломатія вийшла на світовий рівень в організації та проведенні важливих міжнародних заходів. За висновками багатьох експертів, візит Президента України В. Зеленського за своїми результатами виявився одним з найбільш успішних візитів за весь час незалежності України, а деякі спостерігачі навіть побачили в цій події значущі історичні паралелі. Україна не лише отримала запевнення в підтримці, а й надзвичайно вагомими матеріальними та фінансовими здобутками, які вже знайшли втілення в рішеннях Конгресу й Президента США.

А. Потіха, наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Запровадження санкцій проти Росії та їх вплив на її економічний і військовий потенціал

Напад Росії на Україну зробив її вигнанцем на Заході та призвів до серйозних санкцій. Але війна не єдиний головний біль Заходу. Адже економіку розвинутих країн лихоманить від наслідків пандемії, перебоїв з виробництвом та торгівлею в Китаї та інших країнах, від підвищення ставок центробанків і старих проблем ринку праці, імміграції, старіння населення, нестачі природних ресурсів та перебудови економіки заради боротьби з глобальним потеплінням.

Проте з усіх цих проблем найбільшою залишається війна Росії проти України. Мало хто хоче дружити й торгувати з агресором, який змінив норми післявоєнного світоустрою. Понад 40 країн запровадили санкції проти Росії.

Це зробили не лише США, ЄС і їхні найближчі союзники, а й дальні партнери, які не приєднувалися до колишніх санкцій: Тайвань, Південна Корея, Швейцарія, Албанія. Лише Європа заблокувала й заморозила активи росіян, що потрапили під санкції, на 30 млрд євро та позбавила російський ЦБ доступу приблизно до 300 млрд євро золотовалютних резервів (URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-62685323>. 2022. 26.08).

Західні країни відмовилися від російських алмазів, нафти і вугілля, усунули Росію від світової фінансової системи, заборонили продавати їй обладнання та предмети розкоші, закрили кордони для еліт, заарештувавши рахунки, яхти й нерухомість.

І це, на думку експертів, лише початок протистояння. Заморожені активи не конфісковано, але й жодних умов зняття санкцій не висунуто. Санкції просто є. Для Росії вони – нова реальність, як для Північної Кореї чи

Ірану. Але на відміну від цих держав у випадку з Росією Захід навіть не почав обговорювати, за яких обставин санкції може бути знято.

І це лише станом на початок осені. З кожним днем тиск на Росію посилюється. Свідченням цьому став дев'ятий пакет санкцій Європейського Союзу. Напередодні прийняття цього пакета Президент В. Зеленський закликав Європейський Союз погодити дієві граничні ціни на російські енергетичні ресурси, щоб унеможливити фінансування Росією війни завдяки глобального ринку. «Ми закликаємо вас погодити дієві прайс-кепи й на нафту, і на нафтопродукти, і на газ із Росії. Ці прайс-кепи мають бути такими, щоб держава-терорист точно була позбавлена здатності фінансувати війну завдяки глобального ринку», – зазначив він (URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3634900-zelenskij-zaklikae-es-pogoditi-dievi-granicni-cini-na-naftu-ta-gaz-iz-rosii.html>. 2022. 15.12). За його словами, що сильнішим буде інструмент прайс-кепів на російський енергетичний експорт, то більше стійкості буде в глобального енергоринку.

Президент України підкреслив, що будь-який російський енергошантаж, будь-які деструктивні дії РФ проти критичної інфраструктури в Україні чи, наприклад, проти підводних кабелів та газогонів у Європі, будь-які спроби дестабілізації ринків газу й нафти чи атомної енергетики мають отримувати потужні відповіді всієї Європи. «Фінальною ж метою всієї енергостратегії Європи має бути повна незалежність нашого континенту від брудних російських енергоресурсів», – наголосив В. Зеленський.

Під час виступу в Конгресі США Президент України закликав посилювати санкції проти Росії, аби змусити її відчувати, «наскільки руйнівна її агресія», а також сприяти в притягненні до відповідальності всіх, хто розв'язав цю війну. «Зробіть це! Хай держава-терорист відповідає за терор і відшкодує усі завдані війною збитки», – закликав В. Зеленський американських законодавців (URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3638806-zelenskij-u-kongresi-ssa-rosiani-otrueni-kremlem-naivno-cekati-vid-nih-krokiv-do-miru.html>. 2022. 22.12).

Як відомо, країни G7, Євросоюз та Австралія оголосили про введення обмеження ціни на міжнародну торгівлю російською нафтою в розмірі 60 дол. за барель з метою скорочення можливостей Кремля фінансувати війну проти України. Крім того, це дає змогу залишити стабільними обсяги поставок нафти на глобальний ринок.

Як інформують ЗМІ, 16 грудня Рада ЄС завершила формальне затвердження дев'ятого пакета санкцій проти Російської Федерації у зв'язку з агресивною війною проти України. «Після використання продовольства і голоду Путін зараз перетворює на зброю зиму, свідомо позбавляючи мільйони українців водопостачання, електрики та опалення. Європейський Союз відповідає на цю ескалацію та на воєнний злочин запровадженням дев'ятого пакета важких санкцій. Ми будемо продовжувати вражати економіку та всіх тих, хто долучений до цієї жорстокої війни», – зазначив високий представник ЄС Ж. Боррель (URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric->

politics/3635612-es-oficijno-ogolosiv-pro-zaprovadzenna-devatogo-paketu-sankcij-proti-rosii.html. 2022. 16.12).

За інформацією ЗМІ, новий пакет санкцій включає ряд заходів проти російської економіки та проти спроможності Росії продовжувати агресивну війну проти України. Зокрема, у сфері експортного контролю вводяться нові обмеження на постачання товарів і технологій подвійного призначення, а також товарів, технологій, що можуть сприяти технологічному посиленню оборонного та безпекового секторів Росії. Це досягається за рахунок запровадження санкцій додатково проти 168 установ військово-промислового комплексу Росії. Ці санкції мають упередити поставки для цих компаній будь-яких ключових хімічних речовин, нервових хімічних агентів, приладів і технологій нічного бачення, радіо-навігаційного обладнання, електроніки та ІТ-компонентів, які можуть бути використані Росією у війні проти України.

ЄС також поширює заборону на експорт товарів, що стосуються авіаційної та космічної галузей, що включатиме авіаційні двигуни й запасні частини для них. Ця заборона стосується як пілотованих літаків, так і безпілотних апаратів, що означає повну заборону експорту двигунів для дронів як для Росії, так і до будь-яких третіх країн, які можуть постачати такі дрони до Росії.

Разом з тим варто зазначити, що жоден з ухвалених заходів у відповідь на дестабілізуючі дії Росії в Україні не спрямований проти торгівлі сільськогосподарськими або продовольчими товарами, включаючи зерно й добрива, між Росією та третіми країнами. ЄС послідовно дотримується позиції щодо уникнення та боротьби з продовольчою небезпекою по всьому світу.

У банківському секторі ЄС запроваджує заборону активів додатково для двох російських банків і додає російський банк регіонального розвитку до переліку установ й організацій, що перебувають під державним контролем та є суб'єктами для повної заборони на трансакції.

У сфері медіа з метою відповіді на систематичну міжнародну кампанію дезінформації та інформаційних маніпуляцій, що проводиться Російською Федерацією з метою свідомої дестабілізації сусідніх країн та країн – членів ЄС, Рада ЄС ініціювала процес позбавлення ліцензій на мовлення для чотирьох додаткових російських каналів: НТВ/NTV Mir, Росія 1, REN TV та Перший канал.

У сфері консалтингових послуг введений пакет санкцій забороняє надання Росії послуг ЄС у сферах реклами, ринкових досліджень та вивчення громадської думки, а також послуг з тестування або технічних інспекцій в інтересах Російської Федерації.

У сфері енергетики і видобутку ресурсів ЄС поширив заборону на нові інвестиції в енергетичний сектор Росії. Віднині це включає заборону таких інвестицій у розвиток російського видобувного сектору, за винятком діяльності шахт і видобутку певних критичних сировинних матеріалів.

Як інформують ЗМІ, серед інших заходів – заборона будь-яким громадянам ЄС займати керівні посади в усіх юридичних установах, організаціях або структурах, що перебувають під державним контролем російської влади та розміщені в Росії. На додаток до економічних санкцій Рада ЄС вирішила ухвалити широкий пакет індивідуальних обмежувальних заходів проти значної кількості фізичних і юридичних осіб. «Перед фактом російської агресивної війни ЄС рішуче стоїть поряд з Україною і її народом, у непохитній підтримці незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів», – ідеться в повідомленні.

Прем'єр-міністр України Д. Шмигаль подякував країнам Європейського Союзу за схвалення дев'ятого пакета санкцій проти Росії. «ЄС узгодив дев'ятий пакет санкцій проти Росії. Він торкнеться сфери фінансів, технологій і медіа. Санкції накладено на майже 200 осіб і організацій, причетних до атак. Ми маємо зупинити російський тероризм. Вдячний президенту Єврокомісії У. фон дер Ляєн і всім країнам ЄС за підтримку», – зазначив Д. Шмигаль (URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3635647-smigal-podakuvav-es-za-devatij-paket-sankcij-maemo-zupiniti-rosijskij-terorizm.html>. 2022. 16.12).

Президент Європейської комісії У. фон дер Ляєн також вітає угоду, досягнуту країнами – членами ЄС щодо запровадження дев'ятого пакета санкцій проти Росії у зв'язку з її агресією проти України. «Я вітаю угоду щодо дев'ятого санкційного пакета проти Росії. Він зосереджений на технологіях, фінансах, медіа з метою зіштовхнути російську економіку та (російську) машину війни далі з рейок. Він поширює санкції на майже 200 осіб та установ, що були залучені до атак проти цивільних людей та до викрадення дітей», – наголосила У. фон дер Ляєн (URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3635568-fon-der-laen-vitae-devatij-paket-sankcij-mi-primusimo-rosiu-zaplatiti-za-zorstokist.html>. 2022. 16.12).

Натомість міністр закордонних справ Литви Г. Ландсбергіс назвав дев'ятий пакет санкцій ЄС проти Росії «втраченою можливістю». «Дев'ятий пакет санкцій був втраченою можливістю. Сумно, що нам довелося витратити стільки часу на обговорення відступів, а не посилення санкцій. Разом з Польщею нам вдалося забезпечити додаткові гарантії безпеки, які закривають будь-які лазівки», – зазначив міністр (URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3635192-landsbergis-pro-novi-sankcii-proti-rf-devatij-paket-buv-vtracenu-mozlivistu.html>. 2022. 16.12). За його словами, Україна не отримує всього необхідного для найскорішого завершення війни, бо «досі жива віра в те, що після війни ми можемо повернутися до звичайної роботи і вести з РФ бізнес далі, ніби 24 лютого було просто збоєм».

Проте значна частина політиків вважає санкції дієвими, які посилюватимуть тиск на Росію. Адже санкції запроваджує не лише ЄС. Зокрема, як зазначив голова Офісу з питань координації санкцій Держдепартаменту США посол Д. О'Браєн, санкції проти Росії мають видимі

результати, а саме: втрату нею фінансового й людського капіталу, зупинення інвестицій, обмеження імпорту напівпровідників, що призведе до скорочення економіки принаймні на 20 % до 2030 р. «За нашими оцінками, упродовж наступних кількох років російська економіка скоротиться принаймні на 16 %, ніж могла би бути без війни, а до 2030 р. вона стане на 20 % меншою», – зауважив представник адміністрації США (URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3635107-sankcii-proti-rosii-u-ssa-prognozuut-skorocenna-ekonomiki-rf-na-20-do-2030-roku.html>. 2022. 15.12).

За його словами, санкції та інші обмеження, введені проти Росії, реально діють, що видно принаймні в трьох важливих секторах. По-перше, за його словами, санкції шкодять РФ на полі бою. «Росії не вистачає сучасних засобів зв'язку, оптики, високоточних матеріалів, а також безпілотників, необхідних для активних боїв, і здебільшого через те, що РФ залишається вразливою для експортного контролю та санкцій», – зазначив Д. О'Браєн.

По-друге, через обмеження РФ має менше грошей, щоб компенсувати фінансові втрати. «Росія вступила в цю війну зі значним позитивним балансом на своїх банківських рахунках. Держава мала близько 640 млрд дол. резервного капіталу, 300 млрд дол. з них на сьогодні заморожено й недоступно», – підкреслив представник адміністрації. При цьому він повідомив, що лише за перші місяці війни Росія витратила значно більше 80 млрд дол. До цього треба додати поточні скорочення їхнього бюджету.

По-третє, РФ продовжує втрачати інвестиції, а також людський капітал. За приблизними оцінками, щонайменше 900 тис. росіян втекли з країни через війну, мобілізацію та санкції. «І загалом вони нині набагато менше здатні виробляти вдома те, що їм потрібно для найбільш ефективного ведення бойових дій», – заявив Д. О'Браєн. За його словами, на сьогодні РФ не може імпортувати те, що їй найбільше потрібно. «Станом на вересень імпорт напівпровідників скоротився на 70 %. У результаті протягом наступних років російська економіка просто скорочуватиметься і відставатиме дедалі більше», – наголосив Д. О'Браєн.

За інформацією ЗМІ, у Європі більшість населення підтримує санкції. Опитування показують, що населення Європи – найближчого та найбільшого торгового партнера Росії – підтримує курс на ізоляцію Кремля від Заходу. Згідно з опитуваннями, за розрив усіх економічних зв'язків з Росією виступає 62 % населення. Інші країни (передусім провідні азійські економіки – Китай та Індія) до санкцій не приєдналися. Але як і західні компанії, які втікають з Росії без жодного примусу з боку влади, багато азійських бізнесменів не готові ризикувати втратою західного ринку заради збереження зв'язків з Росією, на яку припадає лише 2 % світової економіки (URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-62685323>. 2022. 26.08).

Проте, як зазначають спостерігачі, усупереч усім очікуванням, жорсткі та уніфіковані санкції країн Заходу не призвели до миттєвих гострих проблем для російської економіки, тим більше не змінили поточної політики Москви. Кроки, здійснені російським урядом у відповідь, стабілізували ситуацію та

обмежили руйнівний ефект санкцій протягом перших шести місяців війни. Про це, зокрема, ідеться в дослідженні Міжнародного центру перспективних досліджень «Як зробити антиросійські санкції ефективнішими» (URL: https://24tv.ua/economy/sanktsiyi-proti-rosiyi-koli-ekonomika-rosiyi-obvalitsya-prognozi_n2174568. 2022. 21.10).

При цьому аналітик з економічних питань Міжнародного центру перспективних досліджень Є. Киян зазначає, що санкції діятимуть найефективніше тоді, коли всі країни виступатимуть єдиним фронтом. Наразі ж якщо серед країн Заходу ми можемо спостерігати однаковість у питанні запровадження антиросійських санкцій, то серед країн, які розвиваються, такої однаковості немає. Тому поняття ефективності нині розмивається, і стверджувати, що є більш ефективним, а що менш ефективним, досить важко. «Російська економіка перебуватиме в хиткому стані, але триматиметься. Шляхом продажу енергоносіїв Росія компенсуватиме всі можливі втрати. Якщо ж країни виступатимуть єдиним фронтом у питанні відмови від російських енергоресурсів, то, можливо, російська економіка впаде в круте піке вже найближчим часом. Інакше на істотний ефект від санкцій доведеться чекати п'ять – десять років», – зазначив експерт.

Натомість директор Інституту економічних досліджень та політичних консультацій І. Бураковський вважає, що санкції, безперечно, діють на економіку Росії. «Для російських урядовців дуже важко вийти на Червону площу в Москві та публічно визнати, що санкції таки впливають на російську економіку. Але ж самі російські урядовці у своїх численних зверненнях до Заходу протягом останніх двох-трьох місяців визнають факт впливу санкційних обмежень на економіку, вимагаючи їх зняти. Це є політичне визнання дієвості західних санкцій», – наголосив І. Бураковський.

За інформацією німецького таблоїда «Bild», десятки російських олігархів, які заробили мільярди завдяки президенту РФ Путіну, нібито не хочуть мати нічого спільного з керівником Росії. Вони подають позов до Суду ЄС, оскільки вважають європейські санкції несправедливим баченням їх близькості до диктатора. За даними Суду ЄС, наразі позови подала 61 особа та компанія з Росії та Білорусі. Вони потрапили до санкційних списків ЄС через те, що фінансово чи політично підтримували правителя РФ і його військову кампанію проти України.

Серед тих, хто подав позов до суду, олігарх-мільярдер Г. Березкін. Він «вимагає один євро відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок санкцій». Тим часом Кіпр навіть позбавив власника енергетичної компанії придбаного ним громадянства острівної держави. Тепер він скаржиться у своєму позові на те, що «його репутації завдано серйозної шкоди», тим більше, що він «не пов'язаний з подіями в Україні та не підтримує уряд Російської Федерації» (URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3636399-rosijski-oligarhi-distanciuutsa-vid-putina-bild.html>. 2022. 18.12).

За словами експертів, навіть близькі до Путіна люди раптово дистанціюються від нього. Як приклад вони наводять Г. Тимченка, близького

друга Путіна, з яким він навіть грав у хокей. Основний акціонер банку «Росія» (оцінка статку: 20 млрд євро) живе в розкішній віллі на березі Женевського озера у Швейцарії. У своєму позові він звинувачує ЄС в «очевидній помилці в оцінці» щодо «відносин між позивачем і президентом Путіним». Через завдані йому «нематеріальні збитки» він вимагає від ЄС 1 млн євро компенсації.

Тим часом, як зазначають експерти, в економіці Росії спостерігаються декілька тенденцій, що демонструють вплив санкцій. По-перше, російська економіка втрачає динаміку. Проблеми наростатимуть. Навіть за умови зняття санкцій російська економіка не дуже швидко оговтається і вийде з негативної інерції. По-друге, санкції мають насамперед секторальний вплив. Ідеться наразі про машинобудування, військово-промисловий комплекс, нафтовидобуток, нафтоперероблення, фармацевтику. Традиційно саме в цих галузях активно використовувалися імпорتنі комплектуючі, технології та капітал. «Вихід іноземних компаній з певних галузей російської економіки, заборона постачання відповідних технологій у Росію створюють для економіки Росії відчутні проблеми», – зазначив І. Бураковський.

На його думку, свідченням проблем в економіці Росії буде запровадження воєнного стану, що передбачатиме переведення економіки на військові рейки. «Уже зараз ми спостерігаємо зміни в соціально-економічній ситуації, викликані мобілізацією в Росії, яка відволікає значні людські ресурси з економіки», – підкреслив експерт.

Економісти створеного Євросоюзом Інституту Р. Шумана при European University Institute змоделивали результати повного торговельного ембарго зі сторони Заходу щодо Росії та отримали падіння російської економіки на 14 %, європейської – на 0,7 %, союзників – лише на 0,2 %. Збитки в усіх різні, але жодна із західних країн не втратить більше 1,6 % ВВП, підрахували вони. Для порівняння вони привели ще чотири прогнози, і в кожному з них моделювання привело до схожого результату: масштаб падіння ВВП, реальних доходів та експорту в підсанкційній Росії в разі перевищить аналогічні збитки для ЄС, США та союзників.

Як зазначають експерти, підбивати підсумки рано, ефект обмежень зростатиме згодом. «Санкції чинять потужний економічний тиск на Росію, і він наростає. І нехай Кремль щосили намагається намалювати картину економічної стабільності, факти говорять про протилежне. Нищівний вплив санкцій згодом наростатиме й посилюватиметься», – наголосив держсекретар США Е. Блінкен.

Проте економісти не можуть домовитися, чи ефективні фінансові санкції проти Росії без торговельного ембарго. «Фінансові санкції найкраще діють проти країн, які імпортують капітал і мають дефіцит поточного рахунку. Як це було у випадку з американськими санкціями проти Туреччини у 2018 р.: вони призвели до масштабної кризи та спаду економіки. З Росією так не вийде, тому що в неї профіцит, і вона сама є експортером капіталу», – зазначає експерт провідної світової асоціації фінансової галузі Institute of

International Finance Р. Брукс. За його словами, замість фінансових санкцій потрібне ембарго на російський експорт. «А ми його не вводимо. Жодного невразливого Путіна немає, немає ніякої “фортеці Росії”. Ми просто не хочемо бити по болючому місцю», – наголосив він.

На думку Д. Діпіппо з Центру стратегічних і міжнародних досліджень, Захід не єдиний покупець російського експорту і завдання може виявитися занадто складним. «Нехай навіть нам вдасться позбавити Росію, скажімо, 30 % валютних доходів, у неї все одно залишиться достатньо, щоб звести кінці з кінцями та профінансувати військові витрати», – вважає Д. Діпіппо, який 11 років працював старшим економічним аналітиком ЦРУ.

Дехто з експертів узагалі радить забути про витратне ембарго на експорт і дочекатися результатів фінансових санкцій, які підривають російський імпорт. Серед них фахівець з Росії та автор книги про радянську економіку перед Другою світовою війною, професор економіки Ворікського університету М. Гаррісон. «Є санкції, ефективніші за ембарго, причому вони вже дають результат. Ідеться про заборону на торгове фінансування та імпорт до Росії разом із самообмеженнями з боку західних компаній, що залишають російський ринок», – зазначає М. Гаррісон і пояснює, чому доходи від експорту не особливо допомагають Росії фінансувати війну.

На його переконання, для війни важливий не розмір ВВП. Війни ведуться за рахунок реально доступних ресурсів. І для цієї мети експорт не годиться. Для цієї мети підходить тільки те, що вироблено в країні, плюс імпорт. Так що доходи від російського експорту лише збільшують розмір валютних резервів. «Оскільки на цю валюту нічого не можна купити, вона не оплачує путінську війну», – пояснює він ефективність заборони на постачання в Росію обладнання та технологій, так само як і можливостей оплачувати імпорт у валютах країн Заходу.

У свою чергу А. Демаре, голова групи економічного прогнозування видання «The Economist», зазначає, що остання мета санкцій – довгострокове придушення російської економіки. Для цього Вашингтон і Брюссель перекрили доступ російським енергетичним компаніям до глобального фінансування та технологій. Ці санкції стануть для Росії найбільшчистими з усіх санкцій, тому що і економіка, і доходи бюджету залежать від видобутку нафти та газу. «Кремль знає, що така складна економічна ситуація є небезпечною для соціальної стабільності. Росія сьогодні має бюджетний дефіцит. Незвичайний стан для експортера енергії, коли ціни на енергоносії перебувають на високому рівні. Це також сигналізує про те, що Кремль матиме проблеми з фінансуванням війни в Україні та збереженням соціальних субсидій на досить високому рівні», – наголошує експерт (URL: <https://argumentua.com/stati/smert-cherez-tisyachu-por-z-v-chi-efektivn-zakh-dn-sankts-proti-put-nsko-ros>. 2022. 12.12).

На думку А. Демаре, Кремль усе ще має резерви, звичайно, особливо із суверенного фонду, проте без поповнення у якийсь момент вони вичерпаються. Уряд Росії живе за допомогою резервів. І ситуація

погіршується. Ціни на нафту тепер нижчі, ніж вони були на початку війни. Євросоюз у наступному році припинить імпорт російської нафти. Через санкції російські енергетичні компанії більше не мають доступу до західного фінансування та технологій. Для Кремля це екзистенційна загроза. Росії необхідно розробляти нові родовища нафти та газу в Арктиці, без доступу до них виробництво енергії в Росії скорочуватиметься найближчим часом.

Отже, із часом санкції завдадуть серйозного удару по російській економіці – рівень життя в Росії значно знизиться, але чи це вплине на дії російської влади, покаже час.

Н. Тарасенко, мол. наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Саміт країн – учасниць Об'єднаних експедиційних сил (JEF) у Ризі: підсумки і значення для України

З ініціативи Прем'єр-міністра Великої Британії Р. Сунака 19 грудня в Ризі (Латвія) відбувся саміт країн – учасниць Об'єднаних експедиційних сил (Joint Expeditionary Force, JEF) – Данії, Естонії, Фінляндії, Великої Британії, Ісландії, Латвії, Литви, Нідерландів, Норвегії, Швеції та Естонії. Ідея такого об'єднання виникла у вересні 2014 р. на саміті НАТО в Уельсі після вторгнення Росії в Україну. У листопаді 2015 р. було підписано Меморандум про взаєморозуміння. Перша віртуальна зустріч у цьому форматі відбулася 25 лютого – наступного дня після відкритого російського вторгнення до України, а перша особиста зустріч, яку відкривав Президент України В. Зеленський, – 15 березня у Великій Британії. Тоді ще на тлі нечіткої реакції деяких країн НАТО на вторгнення до України Київ шукав будь-які інші формати, які б дали можливість захистити себе. «НАТО – альянс, який, схоже, або деякі його члени, загіпнотизовані агресією Росії», – заявив тоді В. Зеленський. Адже, незважаючи на запевнення про підтримку, на той момент активно до постачання озброєнь включилися лише деякі члени блоку. Попри звернення української сторони про створення гуманітарної безпольотної зони хоча б над частиною України не йшлося.

Це був 20-й день відкритого вторгнення в Україну, і Президент сказав, що НАТО є наймогутнішим військовим союзом, який чомусь не може ухвалити рішення, які могли б повною мірою підтримати Україну. «Ми чуємо сьогодні багато роздумів про третю світову війну, про те, нібито вона може розпочатися, якщо НАТО закриє українське небо. Російське вторгнення в Україну зруйнувало все, на чому трималася безпека в нашому регіоні, та, упевнений, міжнародна безпека. Вага організацій, на які ми всі сподівалися. Сила міжнародних конвенцій. Поставило під сумнів і найпотужніший альянс світу», – зазначив тоді глава держави (URL: <https://newsyou.info/2022/12/10-kra%d1%97n-soyuznikiv-ukra%d1%97ni-zibralisya-na-samiti-u-rizi-pidsumki-video>).

Цього разу саміт знову відкрив Президент України, але його риторика кардинально змінилася на тлі значного посилення допомоги союзників у протистоянні російській агресії. У своїй промові, яку він виголосив дистанційно з України, В. Зеленський закликав союзників діяти так, щоб Росія програла війну, щоб це сталося швидко. Президент України звернувся до учасників Об'єднаних експедиційних сил з проханням збільшити можливість постачання систем ППО Україні й допомогти пришвидшити відповідні рішення партнерів (URL: <https://armyinform.com.ua/2022/12/19/volodymyr-zelenskyj-zaklykav-lideriv-zahidnyh-krayin-nadaty-ozbroynnya-ukrayini>). «На цьому саміті я закликаю вас зробити все задля прискорення поразки окупантів. І я сьогодні буду дуже конкретним – абсолютно практичним. Можливо, ви очікували від мене політичного виступу. Але час – інший. Час – для конкретних речей», – наголосив В. Зеленський.

Глава держави назвав зиму вирішальною, коли можна ухвалити рішення, «результати якого вже навесні дадуть змогу окреслити відновлення нашої територіальної цілісності та гарантувати, що російський реваншизм ніколи більше не подолає кордон України, а отже, Європи».

Президент України звернувся до Прем'єр-міністра Великої Британії Р. Сунака з проханням збільшити постачання систем ППО нашій державі та допомогти прискорити відповідні рішення партнерів. «Стовідсотковий повітряний щит для України – це один з найуспішніших кроків проти російської агресії», – наголосив В. Зеленський.

Прем'єр-міністра Норвегії глава України попросив збільшити постачання систем «NASAMS» і ракет до них.

Звертаючись до міністра оборони Нідерландів, Президент зазначив, що Україна потребує сучасної бронетехніки.

«Немає жодного пояснення того, що Україна досі не отримала рішення про надання сучасних та ефективних танків, зокрема “Леопардів”. Це життєво необхідно! Я прошу вас разом з партнерами вийти на це рішення», – зазначив він. Президент також наголосив на бажаності постачань в Україну систем «Цезар», снарядів 122-го та 152-го калібрів, комплексів «MLRS».

Представники держав JEФ зустрілися в Ризі, щоб обговорити вторгнення Росії в Україну, безпекові виклики в регіонах Північної Атлантики, Балтійського моря та Крайньої Півночі, а також заходи щодо покращення регіональної безпеки й шляхи допомоги Києву.

Під час саміту найближчі союзники України продемонстрували тверду позицію щодо підтримки її суверенітету. Прем'єр-міністр Великої Британії Р. Сунак наголосив, зокрема, що країни Північної Європи завжди займали особливо послідовну позицію і в НАТО, і в інших об'єднаннях щодо захисту інтересів України, допомоги їй у захисті власного суверенітету. «Безпека України – це безпека для всіх наших країн», – заявив Р. Сунак.

Ще до початку зустрічі Велика Британія оголосила про надання Україні нового пакета допомоги артилерійської підтримки. Згідно із заявою

офісу Прем'єр-міністра Р. Сунака, вартість пакета становить майже 290 млн євро. «Я сподіваюся, що це заохотить інших учасників зустрічі продовжувати рішучу підтримку України», – наголосив Р. Сунак у своєму вступному слові (URL: <https://yle.fi/a/3-12685615>).

Учасники зустрічі відзначили, що в нинішній ситуації не може бути мови про мирні переговори з РФ, бо перемир'я грає на руку агресору, вважають вони. «У цей момент усі ці розмови на користь Росії, коли вони зможуть перегрупуватися, щоб атакувати Україну більш безжально, тому Україна має нам говорити, що їй треба, не ми маємо щось казати Україні... Формат Joint Expeditionary Force має й може працювати як додаток до НАТО, але в жодному разі не конкурувати з ним», – заявив Прем'єр-міністр Латвії К. Каріньш.

Глава Естонії А. Каріс наголосив, що наразі про будь-який мир або припинення вогню на території України поки що говорити не доводиться. Найголовніше на сьогодні – надати військову допомогу Україні, щоб вона виграла цю війну. «Мир можливий тільки тоді, коли агресія повністю зазнає поразки і воєнні злочинці постануть перед судом», – додав Президент Естонії (URL: https://ipress.ua/news/prezydent_estonii_nazvav_mozhlyvi_umovu_myru_v_ukraini_337300.html).

Глави держав, присутніх на зустрічі, також поділилися думкою щодо слів Президента Франції Е. Макрона про те, що Росії потрібні гарантії безпеки у Європі.

«Сусіди Росії – це ті, хто потребує гарантій безпеки. Якщо Росія надає гарантії безпеки своїм сусідам, то можна розглянути можливість надання гарантій аналогічного обсягу та довіри», – зазначив Президент Фінляндії С. Нійністьо (URL: <https://yle.fi/a/3-12685615>).

«Я не думаю, що будь-яка країна НАТО, або Фінляндія і Швеція, які не в НАТО, планують атакувати Росію. Їхні побоювання, що їм погрожують, – нереальна проблема, тоді як побоювання України та Європи реальні», – зазначила Прем'єр-міністр Естонії К. Каллас.

«Поки триватиме війна, поки Путін не заявив, що він виводить війська, я думаю, тут нема про що говорити», – наголосила міністр оборони Нідерландів К. Оллонгрєн.

Ключі від миру перебувають у руках Москви, але вона їх не використовує, хоча може встановити мир миттєво, «просто ухваливши дуже легке рішення – вивести війська і просто стати нормальним, цивілізованим членом міжнародної спільноти. Зараз ми повинні говорити про наші гарантії безпеки і насамперед про гарантії безпеки для наших друзів в Україні», висловив думку Президент Литви Г. Науседа.

Лідери країн Північної Європи та Нідерландів, які зустрілися в Латвії, пообіцяли підтримувати Україну стільки, скільки буде потрібно. «Нідерланди вже витратили близько 1 млрд євро на зброю і військові можливості України. Зараз ми плануємо допомогу на наступний рік. Ми

побоюємося, що ця війна триватиме. Це означає, що ми будемо все більше і більше залучатися, як ми вже це робили з Чеською Республікою щодо ремонту танків, які були надані Україною, те, про що говорив Президент Зеленський. Це те, що ми робимо, і те, що ми робитимемо наступного року й стільки, скільки це буде необхідно», – повідомила міністр оборони Нідерландів К. Оллонгрєн.

«Я б хотів наголосити, що треба створити політичну перспективу інтеграції до НАТО для України. Я думаю, що в нас буде дуже хороша можливість показати, що наші слова щось значать. Я маю на увазі обіцянку залишити двері НАТО відкритими для України на саміті в Бухаресті 14 років тому. Наші обіцянки повинні дотримуватися. Нині питання в тому, щоб знайти оптимальну формулу того, як надати Україні чітку перспективу інтеграції», – зазначив Президент Литви Г. Науседа.

У спільній заяві лідерів 10 країн за результатами зустрічі в Ризі 19 грудня наголошується, що перемога України є «життєво важливою» для безпеки країн – учасниць групи. «Ми з перших вуст почули від Президента Зеленського про незмінну рішучість і стійкість України перед обличчям неспровокованої та незаконної війни Росії. Ми залишаємося непохитними у своїй підтримці України та її народу. Сьогодні ми зобов'язалися надавати Україні політичну, військову, гуманітарну й економічну підтримку стільки, скільки це буде потрібно. Перемога України життєво важлива для всієї нашої безпеки», – ідеться в заяві.

Члени групи також засудили атаки Росії на критично важливу національну інфраструктуру з метою тероризування народу України. «Навмисні напади на цивільне населення та цивільні об'єкти є воєнними злочинами. Ми підтверджуємо нашу рішучість забезпечити повну відповідальність за ці огидні дії, а також відповідальність за злочини, скоєні проти України», – наголошують представники 10 держав.

Лідери країн групи «Об'єднані експедиційні сили» також запевнили, що продовжать підтримувати українських громадян, які змушені залишити свої домівки. «Ми відкидаємо триваюче порушення Росією суверенітету, незалежності та територіальної цілісності України та її незаконні спроби анексувати українську територію. Ми продовжуємо визнавати міжнародно визнані кордони України та фундаментальний принцип, закріплений у Статуті ООН, що вони не можуть бути перекроєні силою», – зазначається в повідомленні.

Члени об'єднання зазначили також, що вітають готовність Президента В. Зеленського до справедливого миру. Вони наголосили, що жодні мирні переговори не можуть викликати довіри, поки Росія продовжує вести агресивну війну.

Під час зустрічі в Ризі країни – учасниці JEF прийняли рішення про посилення співпраці. Стосовно цього в підсумковій заяві йдеться про активізацію спільної боротьби з гібридними загрозами, зокрема і захисті від загроз підводним телекомунікаціям та енергетичній інфраструктурі країн –

учасниць JEF. Учасники саміту домовилися також поліпшувати обмін розвідувальною інформацією та почати співпрацювати в галузі промисловості. Оскільки метою очолюваного Великою Британією JEF є розвиток військових потенціалів країн шляхом проведення спільних навчань, запобігання кризовим ситуаціям та, у разі необхідності, спільні дії в кризових ситуаціях як демонстрації арктичної співпраці, країни JEF наступного року проведуть військові навчання JEF Warrior (URL: <https://politics.novyny.live/lidery-stran-gruppy-obedinennye-ekspeditsionnye-sily-vystupili-s-zaiavleniem-v-podderzhku-ukrainy-69652.html>).

Підсумки саміту країн – учасниць Об'єднаних експедиційних сил (Joint Expeditionary Force, JEF) у Ризі є без сумніву позитивними для України. Вони вкотре підтвердили той факт, що напад Росії на Україну так чи інакше вплинув на весь світ і ступінь та ознаки цього впливу на кожну конкретну країну залежать від ряду чинників, починаючи від історичного контексту, яким у багатьох випадках зумовлюється наявність або відсутність партнерських відносин між державами, до зміни громадської думки внаслідок того, що війна оголила істинне обличчя країни-агресора та познайомила світ з тією Україною, якою вона є.

Також не секрет, що з багатьох питань позиції країн НАТО якщо не розходяться принципово, то відрізняються в підходах. Наприклад, Генеральний секретар НАТО Є. Столтенберг, коментуючи підтримку України з боку Альянсу, завжди наголошує, що військові поставки здійснює не блок, а його члени, і зброя доставляється лише до кордонів України. Напевно, така позиція – результат того, що у великій організації необхідно знаходити консенсус між різними інтересами. У такій ситуації природно, що частина найбільш зацікавлених у підтримці України країн бажають мати свій формат спілкування. Тим паче, що частина з них має досвід життя в радянській окупації і, як ніхто, відчуває загрозу.

З огляду на це, у міжнародній політиці дедалі більшу роль починають відігравати регіональні союзи «за інтересами» – замість традиційних міжнародних організацій і військових блоків. Це зовсім не означає, що старі об'єднання відходять у минуле. Це означає, що дедалі частіше країни вважають за краще об'єднуватися для розв'язання конкретних проблем у конкретному регіоні – що іноді зробити простіше у вузькому колі однодумців, ніж у межах великого союзу, де є багато різних думок.

За підсумками зустрічі не можна сказати, що формат Joint Expeditionary Force (Велика Британія, Нідерланди, Данія, Естонія, Литва, Латвія, Норвегія, Швеція, Фінляндія, Ісландія) має шанси і має намір конкурувати з НАТО. Вісім з 10 членів цього об'єднання вже члени НАТО, а ще два – Фінляндія та Швеція – ось-ось ними стануть. До того ж майже кожен з учасників зустрічі говорив про те, що це саміт на підтримку НАТО в жодному разі не для конкуренції з ним. Допомога Україні з боку країн – членів НАТО, які не були присутні на зустрічі, є не менш важливою. Достатньо згадати артилерійські самохідні гармати «Cezar» від Франції та аналогічні зразки зброї від

Німеччини, не кажучи про їх пряму та непрямую політичну та економічну підтримку.

Можна сказати, що учасники саміту в Ризі – це авангард у допомозі Україні. Вони задають тренди – не тільки політичні, які завтра прийдуть і в інші країни Альянсу, щоб остаточно «розгіпнотизувати» кожного з його членів.

О. Аулін, ст. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Тюркська альтернатива російським енергоносіям для Європи

Реалізація останніх економіко-політичних ініціатив, що виникли в рамках діяльності Організації тюркських держав, можуть призвести до нівелювання наслідків російського енергетичного диктату в країнах Європейського Союзу, що позитивно позначиться й на ситуації в енергетичній сфері України.

Колишній СРСР, так само як і його ідеологічна спадкоємиця путінська Росія впродовж багатьох десятиліть реалізують план побудови потужного механізму політико-економічного тиску на Захід. Відверті прояви таких намагань спостерігалися ще в 1930-х роках, коли радянський генсек, який вважав себе великим Деміургом, наспиговував гітлерівське чудовисько необхідними для експансії ресурсами, зокрема продовольством і корисними копалинами. За задумом Сталіна, Третій рейх повинен був знищити англійську, французьку та інші європейські демократії того часу, а потім сам мав опинитися на сталевому рожні майже 30-тисячної радянської танкової громади. Проте не так сталося як гадалося. Нащадкам дефективного кризисного менеджера (яким був насправді колишній тифліський грабіжник і бандит) довелося вкотре шукати альтернативи для створення нового важеля впливу на Європу, яка після закінчення Другої світової війни вставала з руїн й починала шлях до об'єднання. Відповідний рецепт було знайдено за часів правління чергового генсека-письменника Л. Брежнєва.

На відміну від попередників, «Ілліч 2:0» вважався автором не багатотомних викривлених псевдомарксистською ідеологією інструкцій з побудови комунізму, а відомої брошурної тріади, яка в белетристичній манері якби завершувала славнозвісний «Короткий курс історії ВКП(б)». Можливо через це він не став винаходити велосипед, а «зробив витяг» з плану попередника й запропонував економіці Європи, що тоді бурхливо розвивалася, такого собі троянського коника у вигляді не дуже якісних, але досить дешевих енергоносіїв. Усередині Європи головна ставка робилася Кремлем на тоді ще частково окуповану радянськими військами Німеччину, з її неймовірним зростанням промисловості та вдалою політичною грою Москви на потенційній можливості майбутнього об'єднання обох частин колись єдиної країни. До того ж з'явився шанс істотно посилити авторитет ФРН у загальноєвропейських справах шляхом перетворення країни на

потужний енергохаб і поступової конвертації економічної могутності в політико-економічну. Можливих конкурентів колишній СРСР не боявся.

Наприклад, більш якісний і дешевий газ із Катару надійно тримав якомога далі від прямого маршруту через Сирію до європейських країн з початку сам «той, що стереже лева» (іноді так перекладають ім'я та псевдонім колишнього сирійського президента Х. аль-Асада), а потім його син Б. аль-Асад. Армії нинішнього сирійського режиму росіяни завжди постачали зброю. З початку йшлося про боротьбу з проамериканським Ізраїлем, потім з місцевими повстанцями, які також отримували постачання з Росії, необхідне для війни з прихильниками центральної влади. Через це, зокрема, Москва може бути упевнена, що в найближчі роки катарський газ не пройде найкоротшим шляхом до Європи (URL: <https://www.5.ua/interview/mokhammad-faradzhallakh-yevropa-khytrym-kholodnym-metodom-zavzhdy-peremahaie-rosiiu-ale-v-ukraini-malo-khto-tse-rozumiie-96170.html>).

Час від часу спливає й тема іранського газу для Європи. Так, рік тому Tehran Times повідомила про відкриття в Каспійському морі нового великого родовища природного газу. «Якщо початкові оцінки підтвердяться, іранський сектор Каспійського моря відіграватиме значну роль в експорті газу до Європи в найближчому майбутньому. У цьому випадку новий газовий хаб Ірану буде сформовано на півночі. Це дасть змогу країні зайняти 20-відсоткову частку регіонального експорту газу до Європи», – саме в такому оптимістичному ключі оцінював перспективи використання нового родовища голова профільного підрозділу Національної іранської нафтової компанії, що займається розвідкою, розробкою та видобуванням нафти та газу на півдні Каспійського моря, (Khazar Exploration and Production Company, KEPCO) А. Осулі (URL: <https://nangs.org/news/upstream/novoe-mestorozhdenie-irana-na-kasprii-snabdit-gazom-evropu>). Пройшов рік, Тегеран обрав кремлівську сторону в російсько-українській війні, передав Російській Федерації дрони, що вбивають мирних громадян, а Євросоюз, у свою чергу, наприкінці жовтня 2022 р. затвердив санкції щодо Ірану через постачання тих самих безпілотників до РФ (URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/10/20/692851>). Треба зазначити, що поряд з енергетичними розвіялися і ядерні мрії Тегерану. Євросоюз мав досить потужні позиції в групі переговорників з питання розблокування Національної ядерної програми Ірану (JCPOA). Тепер цей ресурс для Ісламської республіки є втраченим, а російські запевнення надати допомогу у вирішенні ядерної проблеми, як і в сирійському випадку, розходяться з дійсністю.

У результаті, з невеличкого списку альтернатив російському газовому диктату залишаються тільки колишні радянські республіки Прикаспію. Насамперед ідеться про Казахстан, Туркменістан й Азербайджан. Звісно, після розпаду СРСР Москва відчула небезпеку для власного економічного монстра «Нафтогазу» в разі появи альтернативних постачальників до Європи енергоносіїв із перерахованих вище колишніх радянських республік. Кремлем була відпрацьована стратегія, згідно з якою РФ ставала єдиним

посередником для транспортування в країни Євросоюзу величезних запасів газу й нафти з шельфу Каспійського моря. Одними з головних елементів цього плану стало торпедування питань, пов'язаних з демаркацією та делімітацією міждержавних кордонів на Каспії, а також блокування будь-яких проєктів створення альтернативних російським трубопроводів для перекачування каспійської нафтогазової сировини. Для України це вилилося у використання нафтопроводу Одеса – Броди в реверсному режимі (хоча сам проєкт задумувався як альтернативний для транспортування через Чорне море до Польщі та інших європейських країн каспійської нафти. Для колишніх центрально-азіатських республік СРСР та Азербайджану наслідками стали вимоги щодо участі в різних інтеграційних проєктах Москви, починаючи із Союзу Незалежних Держав і закінчуючи Організацією договору про колективну безпеку (ОДКБ). Ініціаторів формування інших альтернативних транспортних комунікацій завжди чекав потужний політико-інформаційний та фінансово-економічний тиск. Крім того, іноді росіянами здійснювалися акції залякування, наприклад одразу три вибухи у 2008 р. на нафтопроводі Баку – Тбілісі – Джейхан (URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2008/08/12/163913>).

Проте поступово ситуація в цьому секторі почала змінюватися. Головним ініціатором появи нового тренду стала Турецька Республіка (ТР). Під час геополітичного зламу на початку 1990-х років Анкара змогла вірно оцінити не тільки виклики, а й перспективи, які розкривалися перед нею після утворення нових мусульманських держав у Центральній Азії та на Кавказі. Уже в перші роки після розпаду СРСР під егідою Туреччини почали реалізовуватися проєкти в межах Міжнародної організації тюркської культури (TÜRKSOY), Чорноморського економічного співробітництва (ЧЕС), Ради співробітництва тюркомовних держав (Тюркська рада) та багатьох інших. Поступово діяльність останніх переходила від культурної інтеграції до економічної, а згодом і до (військово)політичної. Прикладом цього може служити історія Тюркської ради. Створена в 2009 р. з метою поглиблення інтеграції, у листопаді 2021 р. Рада співробітництва тюркомовних держав, за рішенням президентів Азербайджану, Казахстану, Киргизії, Туреччини й Узбекистану, отримала нову назву – Організація тюркських держав (ОТД). Із цього приводу ряд аналітиків звернув увагу безпосередньо на процес трансформації засад діяльності ОТД: від розв'язання культурно-мовних проблем до посилення співпраці у сфері економіки, далі – до підвищеного рівня політичної і військової інтеграції. Також ішлося про те, що Р. Т. Ердоган фактично запропонував створити союз не тільки тюркських держав, а й більш широкої групи тюркських народів, що мешкають, зокрема, на території РФ (URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/v-uzbekistani-vidbuvsya-pershiy-samit-organizaciji-tyurkskih-derzhav-ostanni-novini-50283306.html>). Наслідки від таких перетворень не змусили себе довго чекати.

Тристороння зустріч між Туреччиною, Туркменістаном і Азербайджаном, яка відбулася 14 грудня 2022 р., продемонструвала, що Анкара може відіграти вирішальну роль у налагодженні відносин між багатою на природний газ тюркською Центральною Азією та Заходом. «Потік газу до Європи з Росії скоротився до дуже низького рівня. Європі необхідно диверсифікувати свої ресурси та купувати газ з інших джерел», – зазначає Е. Ертурк, відомий експерт у галузі енергетики, засновник і керуючий директор турецької Центренерго «Energy Information Services and Consultancy». «Саме країни, розташовані на схід від Туреччини, які здатні досягти європейських територій у найкоротші терміни, можуть стати головними постачальниками газу», – зазначив Е. Ертурк в інтерв'ю TRT World, маючи на увазі такі держави, як Азербайджан, Туркменістан та Казахстан. Транспортування газу з Центральної Азії до Європи через Туреччину – це давній проєкт, який розпочався ще в 1990-х роках. Але тристороння зустріч лідерів Туркменістану, Туреччини та Азербайджану показала, що настав час реалізувати цей проєкт. «Наразі нам необхідно розпочати роботу з транспортування туркменського природного газу на західні ринки. Ми готові співпрацювати з нашими туркменськими та азербайджанськими партнерами на родовищі Достлук у Каспійському морі», – заявив президент Туреччини Р. Т. Ердоган із цього приводу (URL: <https://mind.ua/news/20250545-erdogan-zaproponue-postachati-turkmenskij-gaz-v-evropu-v-obhid-rosiyi>). Раніше через суперечку про права на використання морського простору Азербайджан і Туркменістан не могли досягти угоди про будівництво трубопроводу для транспортування туркменського газу до Азербайджану через Каспійське море, щоб потім відправляти його до Туреччини і Європи. Однак минулого року обидві тюркські держави досягли ключової угоди, яка тепер дає їм можливість видобувати газ на спірній території родовища Достлук. Туркменістану належить також друге за величиною у світі газове родовище Галкиниш, розташоване в південно-східному Марійському веляті (URL: <https://www.trtrussian.com/magazine/kak-tyurkskij-mir-mozhet-stat-alternativnym-istochnikom-energii-v-mire-11388089>). Оцінюючи результати тристороннього саміту, колишній посол США в Азербайджані М. Брайза, який брав участь у формуванні політики Вашингтону в Центральній Азії, заявив: «Це те, про що ніколи не домовлялися раніше». Почасти через тиск Росії, додає він, Туркменістан не наважувався приєднатися до Туреччини та Азербайджану в питаннях експорту каспійського газу до Європи.

Як і Туркменістан, Казахстан прагне зміцнити каспійський перехід для транспортування та експорту газу. «Наш президент [К.-Ж. Токаєв] завжди наголошував, що перетин Каспію Середнім коридором [який простягається від Китаю до Туреччини] є одним з наших національних пріоритетів», – зазначив в інтерв'ю TRT World А. Сапарбекули, колишній посол Казахстану в Туреччині. «Ми вкрай зацікавлені в отриманні доступу до ринків Європейського Союзу без участі Росії, через Азербайджан, через Туреччину,

нашого ключового партнера в цьому регіоні, – наголошує Ж. Байдулла, керуючий партнер Центру стратегічних ініціатив, консалтингової компанії, що працює з енергетичними компаніями, включаючи державні підприємства Казахстану. – На сьогодні Туреччина стає великим енергетичним хабом. І, звичайно, Казахстан зацікавлений стати частиною цього масштабного проєкту» (URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/11/17/693928>).

Однією з головних причин такої позиції Президента Казахстану стало рішення російського суду, який зобов'язав Каспійський трубопровідний консорціум призупинити діяльність на 30 днів. У відповідь К.-Ж. Токаєв доручив уряду диверсифікувати маршрути постачання нафти в обхід РФ. «Зупинка трубопроводу, що транспортує нафту з величезного казахстанського родовища Тенгіз через Росію до Чорного моря, напружить ринок нафти саме тоді, коли він зіткнувся з однією з найбільших проблем з постачанням із часів арабського нафтового ембарго в 1970-х роках», – пише агентство «Reuters». Із цього приводу К.-Ж. Токаєв заявив, що удосконалення портової інфраструктури на Каспійському морі є «стратегічним завданням» уряду Казахстану. Пріоритетним напрямком є транскаспійський маршрут. Державній компанії «КазМунайГаз» було доручено опрацювати оптимальний варіант його реалізації, у тому числі з можливістю залучення інвесторів Тенгізького проєкту. «Казахстан ніколи не був морською країною і тому не задіяв у повному обсязі можливості морських перевезень. Тепер інший час», – зазначив К.-Ж. Токаєв (URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2022/07/7/688954>). Треба додати, що 16 грудня в Силіврі, районі Стамбула на європейській стороні, Президент Р. Т. Ердоган урочисто відкрив найбільше на континенті сховище природного газу, що стало ще одним кроком Туреччини на шляху перетворення на потужний газовий хаб, орієнтований насамперед на потреби Заходу (URL: <https://www.trrussian.com/magazine/kak-tyurkskij-mir-mozhet-stat-alternativnym-istochnikom-energii-v-mire-11388089>).

Отже, ми можемо стати свідками початку нової ери в забезпеченні енергетичних потреб всієї Європи, включаючи Україну, коли диктат російського «Газпрому» зійде нанівець, а ціни на нафту й газ формуватимуться виходячи суто з економічної кон'юнктури, а не політичних забаганок Кремля. Багато в чому це стало можливим через ганебні поразки російської армії в Україні. У результаті не тільки Анкара позбулася історичного страху щодо можливого чергового військового нападу з боку Москви, а й колишні радянські центральноазіатські республіки за прикладом казахстанського Президента К.-Ж. Токаєва дедалі частіше йдуть наперекір РФ, захищаючи власні економічні та політичні інтереси. Росія, яка десятиліттями вибудовувала власну монополію з постачання енергоносіїв з пострадянського простору, протягом 10 місяців опинилася біля розбитого корита. Але це була не тільки економічна монополія, Кремль багато років тримав на газовій голці інші республіки колишнього Радянського Союзу, прикриваючи свій політичний диктат братсько-сестринською риторикою.

Водночас РФ крок за кроком намагалася відновити колишній «великий і могутній», а насправді все ту ж саму російську «в'язницю народів», але під свіжішою хоча й не менш непривабливою вивіскою. Коли ж не допомагали газ, нафта або ще якісь не до кінця розкрадені російські ресурси, на авансцену виходили силовики РФ під масками миротворців, «зелених чоловічків», борців з ісламістами, фашистами, сатаністами тощо. Україна ж «братський» газ дуже добре запам'ятала ще в 2010 р. Тоді за Харківськими угодами в обмін на здешевлення для офіційного Києва ціни на російський газ (яке через декілька місяців кудись зникло) було продовжено термін перебування на українській території російського Чорноморського флоту. Того самого, чиї підрозділи й розпочали в 2014 р. захоплення Криму, а сьогодні знову беруть участь у боях проти Збройних сил України.

Економічний ракурс

С. Кулицький, ст. наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Міжнародні економічні санкції проти Росії: оцінка стану і проблем їх реалізації

(Закінчення. Початок див. у № 16, 17)

На обмеження російського експорту спрямовано й рішення Міністерства торгівлі США щодо позбавлення Росії статусу країни з ринковою економікою. «Збалансована оцінка виявила зростання державного впливу на російську економіку, що дало Сполученим Штатам можливість застосувати повну силу антидемпінгового законодавства щодо недобросовісного імпорту з Росії до Сполучених Штатів», – пише про рішення Посольство США в Україні. Як зазначають фахівці, у США «статус країни з ринковою економікою застосовується в антидемпінгових процесах... Наразі триває шість антидемпінгових справ проти російського імпорту в США... За результатом розгляду цих справ, Росія може втратити доступ до ринків США, якщо мита буде встановлено на високому рівні. Антидемпінгові справи в основному стосуються металу та хімічної продукції» ([URL: https://ukrainian.voanews.com/a/ameryka-pozbavliaje-rosiju-statusus-krajiny-z-rynkovoju-ekonomikoju/6831627.html](https://ukrainian.voanews.com/a/ameryka-pozbavliaje-rosiju-statusus-krajiny-z-rynkovoju-ekonomikoju/6831627.html)).

Одночасно, паралельно з обмеженням доходів російської економіки від експорту товарів і послуг, міжнародні санкції спрямовуються й на імпорт товарів і послуг у Росію через заборону їх експорту компаніям різних країн. Мета таких заходів насамперед полягає в обмеженні можливостей для розвитку військово-промислового комплексу (ВПК) Росії, а отже, створенню серйозних перепон для агресивної зовнішньої політики Росії. Зазначена мета обумовлює галузеву структуру та масштаби відповідних санкційних обмежень. Наприклад, у восьмому пакеті санкцій Європейського Союзу,

ухваленому на початку жовтня, поряд з обмеженнями щодо імпорту до ЄС російської продукції, запроваджено й обмеження щодо експорту з ЄС до Росії окремих електронних компонентів (що використовуються в російській зброї), технічних виробів для авіаційного сектору, а також певних хімікатів). Крім того, ЄС заборонив продавати, постачати, передавати або експортувати до Росії цивільну вогнепальну зброю та її суттєві компоненти і боєприпаси, військові автомобілі та обладнання, воєнізоване обладнання та запасні частини до такого обладнання.

Додатково застосовано санкції ЄС до юридичних осіб, які працюють у військово-промисловому секторі Росії. Це, наприклад, завод ім. Дегтярьова (забезпечує озброєнням російську армію), машинобудівне конструкторське бюро «Факел» (розробник ЗРК «С-300», «С-400» та інших протиповітряних систем), «Корпорація “Іркут”» (авіабудівна компанія, що постачає винищувачі, зокрема Су-30СМ, армії РФ), АТ «ММЗ Авангард» (випускає ракети для ЗРК «С-300» та «С-400») та Науково-виробниче об'єднання «Сплав» ім. Ганичова (виробляє військову техніку та обладнання).

Так само в листопаді США запровадили санкції проти російського розробника та виробника інтегральних мікросхем «ПКК Міландр». «Ця компанія є російським розробником і виробником інтегральних мікросхем, мікроелектронної продукції, що спеціалізується на виробництві. “ПКК Міландр” належить до військових і науково-дослідних структур, бере участь у виставках російської зброї», – зазначається в заяві держсекретаря США Е. Блінкена. Крім того, міністерство фінансів США запровадило «санкції проти ще трьох компаній, за його даними, пов'язаних із “ПКК Міландр”, це компанія Milur Electronics, зареєстрована у Вірменії, швейцарська компанія Milur SA і тайванська Sharp Edge Engineering Inc. У Вашингтоні вважають, що ці компанії використовувалися для здійснення продажу за кордон». А у деяких російських ЗМІ висловлювалася думка, що «це загрожує повною ізоляцією РФ від зарубіжних потужностей, тоді як вітчизняні заводи здатні покрити лише 3 % попиту на мікросхеми» (URL: https://censor.net/ua/news/3380532/ssha_zaprovadyly_sanktsiyi_proty_rosiyiskogo_rozrobnyka_mikroshem_milandr_onovleno).

Водночас ЗМІ повідомляють, що «внаслідок санкцій Росія зіткнулася з великим дефіцитом високотехнологічних чипів іноземного виробництва, на які вона роками покладалася при виробництві зброї. РФ змушена користуватися стародавніми запасами примітивних боєприпасів радянської епохи та шукає спосіб відновити доступ до високотехнологічних чипів». Заступник міністра фінансів США В. Адеємо в середині жовтня заявив, що «російський військово-промисловий комплекс насилу виробляє та обслуговує “критично важливе” озброєння, необхідне для операцій в Україні. Причина – міжнародні санкції, які позбавили Росію доступу до мікроелектроніки» (URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/sanctsiji-rosija/6791292.html>).

З іншого боку, «розслідування, проведене агентством “Reuters” спільно з RUSI в серпні 2022 р., показало, що в російському військовому обладнанні,

виявленому на полі бою, як і раніше були широко поширені компоненти американських та інших західних технологічних компаній. Conflict Armament Research у недавньому звіті після вивчення зразків російської зброї, виявлених в Україні, заявило, що в них використано безліч неросійських деталей, вироблених після санкцій, введених за вторгнення в Крим. Фахівці виявили, що російські інженери поклалися на певні напівпровідники конкретних західних виробників не тільки в боєприпасах, але й в безпілотниках-розвідниках, обладнанні зв'язку, авіоніці для вертольотів та інших товарах військового призначення» (URL: <https://www.unian.ua/weapons/rf-vidchuvaye-deficit-i-shukaye-visokotehnologichni-chipi-dlya-virobnictva-zbroji-politico-11969040.html>).

Як повідомляє Головне управління розвідки Міністерства оборони України, «для скеровування ракет Росія використовує власну розробку ГЛОНАСС, аналог GPS. ГЛОНАСС був створений у 1982 р. на замовлення Міноборони СРСР. Хоча ГЛОНАСС є системою подвійного призначення, переважно її використовують російські військові для наведення зброї на українські міста. У російській навігаційній системі є слабе місце – ГЛОНАСС залежить від мікрочипів, які виробляють іноземні компанії. У російських ракетах та дронах встановлені мікрочипи іноземного виробництва з підтримкою ГЛОНАСС – зазвичай, це цивільні чипи, але росіяни використовують їх для військових цілей. Чипи приймають та обробляють координати від ГЛОНАСС, а ракети за допомогою цієї інформації орієнтуються у просторі та цілять в українську цивільну та енергетичну інфраструктуру» (URL: https://censor.net/ua/news/3382931/inozemni_kompaniyi_prodivjuyut_vygotovlyaty_chyru_dlya_rosiyiskyh_raket_gur_mo_perelik).

Наприклад, у розслідування агентства «Reuters», повідомляється, що російські «безпілотники “Орлан-10” збираються переважно з іноземних компонентів. Сюди відноситься продукція різних компаній: європейських STMicroelectronics, NXP Semiconductors, японських Renesas Electronics, Saito Seisakusho і американських Altera, Xilinx, Texas Instruments, Microchip Technology, Analog Devices, Linear Technology».

Також повномасштабна війна Росії проти України, що супроводжується агресивною риторикою в бік міжнародних партнерів України, наочно продемонструвала агресивну сутність нинішнього російського режиму. Як заявив нещодавно очільник дипломатії Європейського Союзу Ж. Боррель, «Ця війна також стала для всіх нас тривожним сигналом про наші військові можливості. Ми дали зброю Україні, але при цьому ми усвідомили, що наші військові запаси виснажені. З поверненням звичайної війни в серці Європи ми також усвідомили, що нам не вистачає критичних оборонних можливостей, щоб захистити себе від вищого рівня загроз на європейському континенті». Тому цілком закономірно, що санкційні обмеження щодо поставок до Росії військового обладнання й товарів подвійного призначення через її війну в Україні, стали

для європейських та інших держав Заходу не лише однією з форм підтримки України у відбитті російської агресії, а й засобом посилення власної безпеки.

Тому політика Європейського Союзу щодо санкційного обмеження поставок до Росії військового обладнання й товарів подвійного призначення знайшла своє логічне відображення в дев'ятому пакеті санкцій. Як зазначається в повідомленні пресслужби Ради ЄС, «нові санкції передбачають заходи експортного контролю та обмеження щодо товарів і технологій подвійного призначення, а також тих, які можуть сприяти технологічному вдосконаленню російського сектору оборони. Так, до санкційного списку включили 168 компаній, пов'язаних з ОПК Росії. «Ці заходи гарантуватимуть обмеження до експорту в РФ хімікатів, нервово-паралітичних речовин, приладів нічного бачення та радіонавігації, електроніки та компонентів ІТ, що можуть використовуватися російською військовою галуззю. Для уникнення обходу санкцій до списку також були включені підконтрольні РФ організації, розташовані в анексованому Криму», – зазначається в повідомленні.

Крім того, ЄС розширить заборону на експорт товарів і технологій, пов'язаних з авіацією та космонавтикою, зокрема авіаційних двигунів та їх частин. Ця заборона стосуватиметься як пілотованих, так і безпілотних літальних апаратів, тобто відтепер діятиме заборона на прямий експорт двигунів для безпілотників до Росії та будь-якої третьої країни, яка може постачати безпілотники до Росії.

Також наголошується, що жодні санкції, вжиті у зв'язку з агресією РФ в Україні, не стосуються торгівлі сільськогосподарською та харчовою продукцією, зокрема пшеницею та добривами. «Однак, зважаючи на рішучу позицію Союзу щодо гарантування глобальної продовольчої безпеки, а також для уникнення збоїв у платіжних каналах за сільськогосподарську продукцію, було вирішено запровадити нове виключення з санкцій, що дозволяє розморозити активи та надати доступ до коштів певним особам, які займали значну роль у міжнародній торгівлі сільськогосподарськими та харчовими продуктами, включно з пшеницею та добривами, до їх включення до списку», – йдеться у повідомленні.

Одночасно ЄС заморозить активи ще двох російських банків та додасть «Всеросійський банк регіонального розвитку» до переліку установ, з якими заборонено проводити будь-які операції. Крім того, новий пакет санкцій передбачає заборону на надання РФ послуг із реклами ЄС, маркетингових досліджень і опитування громадської думки, а також послуг із випробувань і технічної перевірки продукції.

Також «ЄС розширить заборону на нові інвестиції в російський енергетичний сектор, додатково заборонивши інвестиції в російську гірничодобувну галузь, за винятком діяльності з видобутку корисних копалин і кар'єрів, пов'язаних із певною критичною сировиною» (URL: https://biz.censor.net/news/3387429/rada_yes_ofitsiyino_zatverdyla_devyatyyi_paket_sanktsiyi_proty_rf_scho_vony_peredbachayut<https://biz.censor.net/news/3387>

429/rada_ues_ofitsiyino_zatverdyla_devyatyiy_paket_sanktsiyi_proty_rf_scho_vo_nyu_peredbachayut).

Утім, нагадаємо, що ставлення до міжнародних санкцій проти Росії у світі різне. На практиці результатом такого різного ставлення до зазначених санкцій є наявність різноманітних отримувачів вигоди (або вигодонабувачів) від війни Росії в Україні. Це пов'язано з багатьма факторами, насамперед економічного й політичного характеру та іноді створює доволі суперечливі ситуації для міжнародних відносин України.

Причому негативне ставлення до міжнародних санкцій проти Росії на державному рівні іноді демонструють керівники держав, які формально ніби є міжнародними партнерами України у відбитті російської агресії. Найбільш наочно таку поведінку демонструє чинна влада Угорщини. Найперше варто згадати, що з початком повномасштабного воєнного вторгнення Росії в Україну, Угорщина демонстративно відмовилася не лише від надання Україні будь-якої зброї, а й заборонила постачання своєю територією в Україну зброї з інших країн. Що ж стосується безпосередньо запровадження міжнародних санкцій проти Росії, то у Європейському Союзі, як свідчить аналіз повідомлень ЗМІ, Угорщина регулярно домагається тих чи тих виключень із чергового проекту санкцій ЄС проти Росії. При цьому стосовно секторальних санкцій підставою для таких виключень є обґрунтування саме економічних інтересів Угорщини.

Тому один з провідних угорських експертів із питань РФ А. Рац, старший науковий співробітник програми «Міжнародний порядок та демократія» Німецького товариства зовнішньої політики зазначає: «Багато про що можна тільки здогадуватися. Але що можна сказати з упевненістю, то це те, що в плані енергетичної безпеки Угорщина дуже залежить від Росії. За останні вісім років Угорщина не спромоглася диверсифікувати свої джерела отримання енергоносіїв, і тепер це має неприємні наслідки. Найголовніший інтерес Угорщини полягає у тому, щоб “Газпром” не зупинив їй постачання. Якби це сталося, то країні загрожувала б економічна катастрофа. Ось чому я думаю, що Будапешт зараз намагається уникнути всього того, що, на його думку, може дратувати Росію» (URL: <https://www.dw.com/uk/ekspert-ugorsina-ne-zमित-svogo-stavlenna-do-rosii-najblizcim-casom/a-63831095>).

Така поведінка Угорщини не стільки послаблює дію санкцій ЄС проти Росії (через відносно невелику роль угорської економіки у ЄС), скільки відображає політико-організаційні проблеми функціонування Європейського Союзу як цілісного міжнародного об'єднання. Утім, ця тема потребує окремого дослідження.

Не приєдналася до економічних та інших санкцій проти Росії, запроваджених міжнародними партнерами України та не відмовляє росіянам у туристичних візах Туреччина, оскільки російські туристи приносять чималі прибутки турецьким підприємцям, отже, і бюджету цієї країни. Вартість турецького експорту до Росії майже подвоїлася з другого кварталу 2022 р. У ЄС вважають, що Туреччина допомагає Росії обходити міжнародні санкції,

запроваджені поти неї. Однак при цьому варто враховувати, що геополітичне й міжнародно-економічне положення Туреччини відрізняється від аналогічного положення держав-членів ЄС та НАТО. До того ж Туреччина має серйозні внутрішні економічні проблеми (*Детальніше див. «Україна: події, факти, коментарі». 2022. № 15*).

І хоча Туреччина офіційно й не приєдналася до міжнародних санкцій проти Росії, але так чи так суб'єкти підприємництва й відповідні органи державного управління цієї країни у своїй повсякденній діяльності змушені враховувати існування цих санкцій. Зокрема, як зазначалось вище, наприкінці вересня слідом за двома приватними банками Туреччини від роботи з російською платіжною системою «Мир» відмовилися й три державні банки цієї країни. Турецьких банків, що використовують російську систему «Мир» наразі більше немає. Також Туреччина закрила свій повітряний простір для російських авіаперевізників, що суттєво ускладнило для Росії міжнародне авіасполучення.

Однак, як повідомляють ЗМІ, Туреччина є серед тих країн, що перебувають у центрі уваги керівництва ЄС та яка відмовилася повторювати санкції Європейського Союзу, застосовані проти Росії. Зокрема, США та ЄС наполягали, на тому, щоб Туреччина припинила поставки заборонених товарів трейдерами, які прагнуть обійти жорсткий експортний контроль промислової та оборонної продукції, встановлений для Росії. І такі вимоги не є безпідставними. Наприклад, зареєстрована в Туреччині в березні 2022 р. фірма Azu International вже за тиждень почала постачати РФ американські електронні комплектуючі, а за наступні сім місяців експортувала в країну-агресора технології на 20 млн дол. Причини такої політики Туреччини пояснюються геополітичними та гео економічними мотивами, що в найзагальнішому плані було окреслено вище.

Не приєдналася до міжнародних санкцій проти Росії також Індія. Хоча Індія й виступає за припинення війни в Україні, проте вона утрималася при голосуванні за ухвалення більшістю голосів резолюції Генеральної Асамблеї ООН «Забезпечення засобів правового захисту та репарацій у зв'язку з агресією проти України», підготовлений Україною за співавторства більше півсотні країн. Водночас ЗМІ повідомляють, що «Індія стала головною точкою збуту морських вантажів сирової нафти Urals. За деякими угодами грудня ціна на Urals в індійських портах, включаючи страхування та доставку судном, впала приблизно до мінус 12–15 дол. за барель порівняно із середньомісячною ціною датованої марки Brent. За словами джерела, дисконт у грудні збільшився порівняно зі знижкою в 5–8 дол. за барель у жовтні та 10–11 дол. у листопаді» (URL: https://enkorr.ua/uk/news/rosyska_nafta_prodatsya_v_ndyu_nizhche_granichno_c_ni_/252986). Як зазначалося вище, таку свою позицію керівництво держави пояснює тим, що імпорт нафти з Росії за зниженими цінами корисний для Індії.

Водночас цілком імовірно, що найбільшу політичну й економічну вигоду у світі через відмову приєднуватися до міжнародних санкцій, запроваджених проти Росії за її повномасштабну війну проти України, отримує Китай. Як зауважують оглядачі ЗМІ, «Китай заявляє про свою “нейтральну” позицію щодо війни Росії проти України, яку Пекін називає “українською кризою”. КНР неодноразово повторювала кліше російської пропаганди про те, що РФ на війну “спровокували” НАТО та США, а також не засуджувала війну, яку Москва веде для знищення українського народу, однак одночасно заявляла про відданість принципу територіальної цілісності та непорушності встановлених кордонів. Китайські офіційні особи регулярно закликають до переговорів та кажуть, що вони “за мир у всьому світі”» (URL: <https://news.liga.net/ua/politics/news/bayden-zayavil-chto-kitay-dstantsiruetsya-ot-putina-mid-knr-otnosheniya-prochny-kak-skala>).

В ООН Китай прагне демонструвати свій пацифізм. Зокрема, наприкінці листопада постійний представник Китаю при ООН Г. Шуанг на засіданні Ради Безпеки знову закликав до мирних переговорів між Україною та Російською Федерацією. Він «висловив стурбованість постійними атаками на цивільні об’єкти та неухильне зростання кількості жертв серед цивільного населення України» та «наголосив, що Китай закликає сторони виявляти стриманість, уникати дій, що загострюють конфронтацію, та не допускати виходу ситуації з-під контролю». Міжнародне співтовариство, на його думку, має зосередитися на тому, щоб допомогти Україні відновити її пошкоджену енергетичну інфраструктуру та належним чином пережити цю зиму.

Але при цьому регулярно Китай так чи так стає на бік Росії при голосуванні в Раді Безпеки ООН. Також китайська делегація в ООН проголосувала проти проєкту резолюції Генеральної асамблеї, що передбачав компенсацію Україні збитків, завданих російською війною, та закликала Україну і Росію негайно сісти за стіл переговорів, щоби досягти «політичного врегулювання». Водночас китайський представник повторив формальну позицію КНР на підтримку суверенітету всіх країн: «Позиція КНР в українському питанні залишається незмінною й очевидною. Ми завжди вважали, що суверенітет і територіальна цілісність всіх країн повинні зберігатися». Однак щодо конкретних кордонів України офіційна позиція КНР не озвучується.

З іншого боку, за поширеною ще в середині жовтня інформацією видавництва «EUObserver», з посиланням на внутрішній документ Європейської Комісії, Китай і, вже згадувана раніше, Туреччина допомагають Росії обходити міжнародні санкції, запроваджені Заходом. Зокрема, експорт 30 найбільших товарних позицій РФ, що потрапили під санкції ЄС і США, до Китаю в серпні зріс на 20 % у річному вимірі.

«За даними китайської митниці, за перші п’ять місяців 2022 р. поставки мікросхем з Китаю до Росії зросли більш ніж удвічі до приблизно 50 млн дол. США порівняно з попереднім роком, тоді як експорт інших компонентів, таких як друкованих плат, зріс у відсотках двозначних цифр. Обсяги

експорту оксиду алюмінію, який використовується для виготовлення металевого алюмінію, важливого матеріалу у виробництві зброї та аерокосмічній промисловості, у 400 разів перевищили показники минулого року... При цьому Китай рекордно наростив імпорт нафти з Росії – більше ніж удвічі порівняно з минулим роком» (URL: https://lb.ua/world/2022/07/15/523305_kitay_prodaie_rosii_tovari.html).

Також, зазначається у ЗМІ, існує небезпека, що Китай, як країна-посередник, може купувати новітні західні технології, а потім продавати їх Росії. При цьому американські військові зауважують, що західні уряди обмежені в своїх можливостях, аби перешкодити Китаю зробити це. На цьому тлі викликає інтерес інформація російського видання «Коммерсант», із посиланням на джерела на ринку електроніки, про те, що після повномасштабного воєнного вторгнення Росії в Україну російські компанії почали отримувати з Китаю до 40 % бракованих мікросхем та інших компонентів. Раніше цей показник становив 2 %. Причина такої ситуації – припинення офіційної співпраці зарубіжних дистриб'юторів із російськими партнерами. Тому останні стали самотужки налагоджувати канали ввезення електроніки та інших компонентів через неофіційних (неавторизованих) постачальників. Імпорт бракованих мікрочипів може призвести до значного зростання кінцевої вартості продуктів російської електроніки та збільшення термінів їх виробництва. Хоча ще в червні міністерство торгівлі США додало п'ять китайських виробників електроніки до торгового чорного списку за допомогу оборонній промисловості Росії як до вторгнення, так і після його початку.

Проте в середині грудня американська газета «The Wall Street Journal» повідомила, що «лідер Китаю Сі Цзіньпін в останні тижні доручив уряду налагодити тісніші економічні відносини з Росією, тоді як протягом дев'яти місяців повномасштабного російського вторгнення в Україну займав вичікувальну позицію... Наміри КНР передбачають збільшення китайського імпорту російської нафти, газу і сільськогосподарських товарів, посилення енергетичного партнерства в Арктиці та збільшення китайських інвестицій у російську інфраструктуру, як-то залізниці й порти. Крім того, Росія та Китай здійснюють усе більше фінансових операцій у рублях та юанях, а не в євро чи доларах, що допомагає захистити обидві країни від можливих майбутніх санкцій Заходу та ввести китайську валюту в ширший обіг» (URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/12/14/7152523>).

Таким чином, Китай дійсно отримує значну політичну й економічну вигоду у світі через відмову приєднуватися до міжнародних санкцій проти Росії. Загалом це питання заслуговує на окреме дослідження. Однак, проведений вище аналіз показує, що збереження нинішнього рівня інтенсивності повномасштабної війни Росії проти України прямо й опосередковано гарантує великі додаткові надходження до китайської економіки, як від збільшення обсягів експорту товарів, так і від більш дешевого імпорту низки товарів, зокрема російських енергоносіїв та інших

сировинних товарів. Також де-факто підвищується міжнародний статус китайського юаня завдяки розширенню масштабів фінансових операцій у юанях. Причому не лише з Росією, а, мабуть, і з деякими іншими країнами. Загалом же через повномасштабну війну в Україні стратегічні позиції Росії у відносинах з Китаєм слабшають.

Серед інших країн, що не приєдналися до міжнародних санкцій проти Росії (крім згаданих вище) у центрі уваги ЄС, за інформацією ЗМІ, знаходяться Сербія та Об'єднані Арабські Емірати. Це очевидно пов'язано із функціонуванням різних схем обходу згаданих міжнародних санкцій, які так чи інакше реалізуються через ці держави.

Ставлення урядів деяких держав до міжнародних санкцій проти Росії за її повномасштабну війну в Україні безумовно впливає на аналогічне ставлення до цих санкцій із боку суб'єктів підприємництва цієї ж держави. Деякі приклади офіційного ігнорування міжнародних санкцій проти Росії на державному рівні ми розглянули вище. Однак сама природа ринкової економіки та її сучасний глобальний характер певною мірою стимулює бізнес як до легальної роботи на російському ринку, так і до обходу міжнародних санкцій проти Росії.

Питання легального функціонування іноземного бізнесу в Росії за нинішньої політико-економічної ситуації у світі є лише дотичним до предмета нашого аналізу і може бути предметом окремого дослідження. Утім, як зазначають оглядачі ЗМІ на підставі оприлюднених досліджень Єльського університету (США), ще в листопаді, попри гучні протести у світі проти російської воєнної агресії в Україні, в Росії продовжували повноцінно працювати й інвестувати 232 великі іноземні компанії міжнародного масштабу. В основному це компанії з Китаю, Франції, Німеччини, США, Італії та Японії. Найбільша кількість компаній – з Китаю. Таких – 40 корпорацій маркетплейси Alibaba і Didi, виробники електроніки Huawei, Tencent, Oppo, Honor та ін. Із французьких корпорацій у РФ залишилося 25. Зі США в Росії працює 23 корпорації, а з Німеччини – 21.

Зазначимо, що робота в Росії компаній походженням із держав, що запроваджують санкції проти Росії, офіційно не суперечить встановленому санкційному режиму й обумовлена лише підприємницькою стратегією цих компаній. Поряд із цим існують, як, так би мовити, «дозволені», так і напівлегальні чи нелегальні механізми уникнення міжнародних санкцій проти Росії.

Складна й суперечлива природа міжнародних економічних зв'язків призводить до того, що учасники санкцій проти Росії в певних випадках вдаються до тих чи тих винятків. Як наголошували посадовці ЄС при ухваленні дев'ятого пакета санкцій, жодні санкції, застосовані через агресію РФ в Україні, не стосуються торгівлі сільськогосподарською та харчовою продукцією, зокрема пшеницею та добривами. Подібні ситуації трапляються й на національному рівні. Наприклад, у Нідерландах із початку повномасштабної війни Росії проти України й до кінця жовтня декілька

міністерств видали 91 спеціальний дозвіл на звільнення від санкцій, запроваджених Європейським Союзом проти Росії. Гарантувати звільнення від санкцій у Нідерландах може низка міністерств. «Такі дозволи мають забезпечити певний ступінь гнучкості в конкретних особливих випадках. Зокрема, з квітня в ЄС діє заборона для суден під російським прапором заходити в порти. Проте міністерство інфраструктури та управління водними ресурсами Нідерландів дозволило допускати судна з певним вантажем. У результаті спеціальні дозволи отримали 34 суден, які перевозили, зокрема, алюміній і продовольство». «Міністерство з питань клімату та енергетичної політики зробило виняток для 25 нідерландських організацій на отримання енергоресурсів з РФ. Вони забезпечують електрикою 150 компаній та установ, у тому числі муніципалітети та школи». І це – лише один з прикладів для держави, яка активно підтримує Україну у відбитті російської воєнної агресії. Проте подібні випадки траплялись і з боку інших держав, що запроваджували санкції проти Росії.

Але найбільш проблемними для дотримання міжнародного санкційного режиму проти Росії є різні схеми з використанням напівлегальних чи нелегальних механізмів уникнення цих міжнародних санкцій. Механізми роботи цих схем можуть різнитися між собою залежно від того забезпечують вони експорт російських товарів чи спрямовані на імпорт іноземних товарів до Росії.

Наприклад, у ЗМІ «на початку серпня з'явилася інформація, що РФ просить Туреччину про допомогу в обході санкцій, зокрема, дозволити купувати частки в турецьких нафтових компаніях для приховування реального походження товару і розширити фінансові послуги для російських компаній. Ця тема навіть стала предметом нещодавньої розмови представників міністерств фінансів США і Туреччини, під час якої представник Анкари запевнив, що таких можливостей для РФ створюватися не буде» (URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/mina-zamedlennogo-deystviya-sanktsii-nanesut-1662386454.html>).

Утім, зазначимо, що навіть після відмови в дозволі з боку турецької сторони сама собою можливість застосування Росією такої схеми приховування реального походження товару і розширення фінансових послуг через купівлю росіянами участі в іноземних компаніях інших країн не зникла. Зокрема, зменшити залежність від санкцій Росії та Ірану дасть змогу новий 3000-кілометровий трансконтинентальний торговельний шлях від східного краю Європи до Індійського океану, який вони нині будують. Про це пише Bloomberg. Обидві країни витрачають мільярди доларів на прискорення доставки вантажів річками та залізницями, з'єднаними Каспійським морем. Про формування тіньового флоту танкерів для транспортування російської нафти в обхід санкцій вже було написано вище.

ЗМІ повідомляють, що Росія досить активно використовує треті країни для обходу санкцій. Через них налагоджується і паралельний імпорт, тобто поставки товару без дозволу виробника. Список товарів для таких торгових

операцій був затверджений російським урядом ще в березні, після обмеження в РФ імпорту низки товарів, у тому числі елітного одягу, парфумерії, металопродукції та побутової техніки. Дозвіл на імпорт було дано для товарів, виробники яких припинили свою роботу в Росії, а їх понад тисячу. Серед них: Apple, Samsung, Asus, Intel, Sony, HP, Jaguar, Porsche, Rolls-Royce, Bentley.

Зауважимо, що генеральний директор Групи «Метінвест» Ю. Риженков в інтерв'ю італійській газеті «Corriere della Sera» розповів, що «незважаючи на вісім пакетів санкцій, ухвалених Європейським Союзом, у Росії все одно залишається лазівка, яка дає змогу їй імпортувати металопродукцію до країн ЄС за зниженими цінами. При цьому вона забирає ринки в компаній, що відмовляються фінансувати агресію РФ. Тому всі лазівки в санкціях мають бути закриті». Журналісти «The Times» з'ясували, що компанія «Новолипецький металургійний комбінат» (НЛМК), що належить найбагатшому олігарху Росії В. Лісіну, поставляла метал підприємствам військово-промислового комплексу РФ. Власник фірми перебуває під санкціями тільки України та Австралії. Як повідомило видання, НЛМК володіє дочірніми компаніями у Європі та США. Її обіг – понад 16 млрд дол.

З наведеного вище видно, що використання дочірніх підприємств російських компаній за кордоном є доволі ефективним засобом ухиляння Росії від дії міжнародних санкцій за війну проти України.

Як впливає з розслідування видання «The Wall Street Journal», «російські олігархи, які перебувають під західними санкціями через вторгнення Росії в Україну, змогли вивести сотні мільярдів доларів і приховати західні інвестиції за допомогою мережі офшорів на острові Мен в Ірландському морі ... Серед тих, хто користувався цією схемою – олігарх А. Усманов, голова “Ростеху” С. Чемезов, депутат Держдуми А. Скоч та речник В. Путіна Д. Песков... Щоб встановити зв'язки російських олігархів та чиновників, журналісти проаналізували тисячі корпоративних документів із попередніх розслідувань Pandora, Paradise та Panama Papers. Видання також вивчило електронні листи, інвестиційні документи, реєстри акціонерів, корпоративні документи (загалом із 20 країн, включно зі США)» ([URL: https://ukrainian.voanews.com/a/oligarchy-kreml/6806028.html](https://ukrainian.voanews.com/a/oligarchy-kreml/6806028.html)).

Однак особливу увагу російська влада приділяє імпорту різноманітних електронних компонентів, необхідних для виробництва озброєнь та військової техніки. Адже, як зазначалося вище, російські озброєння та військова техніка не могли б функціонувати без таких компонентів. Зокрема, Росія продовжує закупляти мікрочипи з підтримкою ГЛОНАСС завдяки численним підставним компаніям та дистриб'юторам. Вони застосовуються щонайменше в таких видах зброї: безпілотники «Орлан-10» та Shahed-136, РСЗВ «Торнадо-С» та «Смерч», ракети «Іскандер», «Калібр» та «Кинджал», а також авіаційні та крилаті ракети Х-101, Х-555, Х-38, Х-59МК, Х-31. Без чипів із підтримкою ГЛОНАСС іноземного виробництва, зазначають фахівці, росіянам доведеться з нуля будувати власну мікроелектроніку. Так, за

даними російської митниці, протягом квітня – жовтня 2022 р. Росія отримала із-за кордону електронні компоненти на суму не менше 2,6 млрд дол., у тому числі чипи на 777 млн дол. виробництва західних фірм – Intel Corp, Advanced Micro Devices (AMD), Texas Instruments, Analog Devices, Infineon, що виявили в російській зброї (URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/sankciji-proti-rf-rosiya-kupuye-chipi-zi-ssha-cherez-firmi-prokladki-ostanni-novini-50290741.html>).

Відповідно до розслідування, яке провело видання «Reuters», виробник російських дронів «Орлан-10» купує електроніку в США і Китаї, незважаючи на санкції. Для цього використовується компанія, що належить громадянину РФ і Сполучених Штатів Америки. Зазначається, що безпілотники «Орлан-10» збираються переважно з іноземних компонентів. Виробляє БПЛА компанія «Спеціальний технологічний центр» із Санкт-Петербурга. Вона перебуває під санкціями США з 2016 р. за допомогу ГРУ РФ у проведенні радіоелектронної розвідки. Посередником для обходу санкцій виступає компанія «Ik Tech» із США. Власник фірми І. Каждан має подвійне громадянство Росії і США, а його друге ім'я – А. Стентон. З 2018 по 2021 р. Ik Tech експортувала в РФ товарів на загальну суму 2,2 млн дол. Серед всієї продукції було 1 тис. 400 процесорних модулів від Gumstix. Деталі такого типу пізніше виявили в «Орлан-10». Журналісти запросили коментар у виробників комплектуючих. Усі вони відповіли, що суворо дотримуються санкцій і не володіють інформацією про постачання своєї продукції в Росію. Компанія «Gumstix» пообіцяла провести розслідування з цього приводу (URL: <https://www.unian.ua/world/proizvoditel-dronov-orlan-10-pokupaet-elektroniku-v-ssha-i-kitae-v-obhod-sankciy-12079995.html>).

Зі свого боку, міжнародні партнери України вживають заходів, щоб не допустити обходу санкцій Росією. У тому числі й щодо імпорту електронних компонентів. Зокрема, в жовтні ЗМІ повідомили, що міністерство юстиції США висунуло п'ятьом громадянам Росії та двом нафтотрейдерам із Венесуели офіційні звинувачення в ухиленні від глобальних санкцій та відмиванні грошей. Двох із обвинувачених було заарештовано у Європі. Стверджується, що обвинувачені отримували військові технології від американських компаній, контрабандою переправляли мільйони барелів нафти та відмивали десятки мільйонів доларів для російських олігархів, організацій, які перебувають під санкціями, та «найбільшого у світі енергетичного конгломерату».

Приблизно тоді ж нідерландська поліція затримала 55-річного чоловіка, якого підозрюють у постачанні мікрочипів до Росії всупереч санкціям, запровадженим з боку країн Заходу. Ці чипи можуть використовуватися у ВПК.

Також у середині грудня ЗМІ повідомили, що п'ятьом громадянам РФ та двом громадянам США міністерство юстиції США пред'явило звинувачення за 16 пунктами, зокрема у змові для відмивання грошей, обхід санкцій, придбання військових технологій та матеріалів на користь Росії.

Вони «звинувачуються, серед іншого, в змові з метою обману Сполучених Штатів у частині експортного контролю та економічних санкцій, контрабанді електроніки та боєприпасів для снайперських гвинтівок, отримання військових технологій та технологій подвійного призначення від компаній США на користь оборонного сектору Росії... Як заявив генеральний прокурор США М. Гарланд, троє підозрюваних вже перебувають під вартою, а злочинну схему припинено» (URL: https://news.liga.net/ua/politics/news/ssha-predyavili-obvineniya-pyati-grajdanam-rf-v-obhode-sanktsiy-i-kontrabande-boepripasov?fbclid=IwAR0E_36rVvQJejbnaN65v_5xeWBqWYE96YjicarLK8g9X452lzUL75eFf9A).

Звертають на себе увагу повідомлення ЗМІ про те, що з квітня по листопад 2022 р. «США та низка європейських країн поставили Росії чіпів на 777 млн. дол. Це – комплектуючі Intel, AMD, Texas Instruments, Analog Devices та Infineon. Для цього в Туреччині та Гонконгу створювалися фірми-посередники, зареєстровані в березні 2022 р.». На жаль, подібні повідомлення не поодинокі, що свідчить про доволі масштабні спроби з боку Росії обійти накладені на неї міжнародні санкції.

Одночасно для контролю за дотриманням міжнародних санкцій проти Росії Європейський Союз, наприклад, планує створити посаду представника з питань санкцій, який вимагатиме більш жорсткого виконання санкцій в інших країнах для запобігання обходу санкцій Росією. За даними джерел Financial Times, із січня нову посаду може обійняти Д. О'Салліван, колишній посол ЄС у США. Він має очолити зусилля Європейської комісії із забезпечення повного дотримання виконання міжнародних санкцій проти Росії у всьому світі. Так само «Адміністрація президента США Д. Байдена створила розширену робочу групу для розслідування того, як американські компоненти потрапляють в іранські ударні дрони, які РФ використовує у війні проти України... У робочій групі задіяні міністерства оборони, юстиції, торгівлі і казначейства та Держдеп США. Групу контролює Рада національної безпеки» (URL: <https://novynarnia.com/2022/12/21/bilyj-dimstvoryv-robochu-grupu-shhob-zyasuvaty-yak-detali-zi-ssha-potraplyayut-v-iranski-dronu>).

Загалом же спроби обходу міжнародних санкцій проти Росії, як і боротьба з цими спробами є перманентним процесом. Однак поява нових схем та їх фігурантів є непрямим свідченням ефективного впливу цих санкцій на російську промисловість та економіку загалом. А іншим свідченням такого впливу є різноманітні статистичні дані, експертні оцінки тощо.

Зокрема, 5 грудня російський президент В. Путін підписав закон про федеральний бюджет на 2023–2025 рр. На думку оглядачів ЗМІ, особливістю нового бюджету є підвищені витрати на силовиків та війну в Україні – у 2023 р. вони становитимуть понад 9 трлн руб., або 32 % від усіх витрат. Причому упродовж всіх трьох років бюджет буде дефіцитним. У 2023 р. дефіцит запланований на рівні 2,93 трлн руб. або 2 % ВВП, до 2025 р. він має

зменшитися до 1,26 трлн руб. (0,7 % ВВП). Заплановано, що доходи бюджету в 2023 р. становитимуть 26,13 трлн руб., у 2024 р. – 27,24 трлн руб., а у 2025 р. – 27,98 трлн руб.

Водночас російські ЗМІ повідомляли, що у вересні – листопаді цього року федеральний бюджет РФ недоотримав запланований обсяг доходів від роботи нафтогазового комплексу. Оскільки в грудні почали діяти обмеження на експортну ціну російської нафти, про що говорилося вище, а продаж російського газу за кордоном і надалі зменшується, то й у грудні 2022 р. надходження до федерального бюджету Росії очевидно теж будуть менше від раніше запланованих. Причому підстав очікувати на покращення ситуації з російським нафтогазовим експортом у наступні роки теж немає. І це при тому, що нафтогазовий комплекс є ключовим донором федерального бюджету.

Тому ще в жовтні цього року міністр фінансів А. Силуанов повідомив у бюджетному комітеті Державної думи РФ, що міністерство фінансів до кінця 2022 р. планує скористатися своїм правом направити частину коштів Фонду національного добробуту (ФНД) на фінансування видатків федерального бюджету. І це при тому, що Фонд національного добробуту зорієнтований на фінансування реалізації загальноросійських інвестиційних проєктів. Через падіння доходів федерального бюджету Росія почала витрачати кошти з ФНД для покриття дефіциту бюджету. Зокрема, прем'єр-міністр Росії М. Мішустін підписав розпорядження про виділення одного трильйона рублів із Фонду національного добробуту (ФНД) на покриття дефіциту бюджету у 2022 р. Водночас, як нагадують ЗМІ, обсяг Фонду національного добробуту РФ, створеного під керівництвом В. Путіна, станом на 1 жовтня 2022 р. становив 10,79 трлн руб., зменшившись за вересень на 1,08 трлн руб. У доларовому еквіваленті Фонд національного добробуту за місяць зменшився на 8,65 млрд дол. США – до 187,98 млрд.

Насправді використання частини коштів ФНД на фінансування видатків федерального бюджету є визнанням недостатності поточних надходжень коштів до прибуткової частини федерального бюджету Росії, а отже, й ефективності дії запроваджених проти Росії міжнародних санкцій.

Також ЗМІ повідомили, що 22 грудня російський рубль впав до найнижчого рівня з кінця квітня – до 72 руб. за один дол., оскільки ринок відчуває побоювання щодо впливу санкцій на російську нафту і газ. Якщо це початок тенденції, а не тимчасове збурення, то за цим може виникати зростання інфляції з усіма негативними соціально-економічними наслідками, що її супроводжують.

Водночас, як повідомляє російське видання «Forbes», Центральний банк Росії (ЦБР) «підвищив прогноз чистого відтоку капіталу з РФ цього року з \$246 млрд до \$251 млрд, що більш ніж втричі перевищує показник 2021 р. (\$74 млрд). Водночас ЦБ РФ трохи знизив прогноз відтоку капіталу з країни у 2023 році – з \$125 млрд до \$124 млрд, але підвищив його на наступні два роки. Зокрема, у 2024 р. очікується відтік капіталу на \$54 млрд (згідно із

попереднім прогнозом – \$50 млрд), а у 2025 р. – \$16 млрд (було \$15 млрд)... Нагадаємо, за підсумками 2021 р. відтік капіталу з Росії становив \$72,6 млрд, що стало найбільшим показником з 2014 року. Рекордні показники відтоку капіталу з Росії було зафіксовано у кризовий 2008 рік (\$134 млрд), та після початку війни проти України у 2014 р. (\$151,5 млрд)» (URL: <https://www.forbes.ru/finansy/480414-cb-povysil-prognoz-po-ottoku-kapitala-iz-rossii>).

При цьому Центральний банк Росії наприкінці жовтня публічно заявив, що завдяки більш швидкій адаптації російської економіки до зовнішніх обмежень, тобто до міжнародних санкцій, зменшення валового внутрішнього продукту (ВВП) Росії у 2022 р. буде менше від очікуваних раніше 4–6,5 % і становитиме 3,0–3,5 %. Нижня точка спаду російської економіки буде подолана в середині 2023 р.

Зі свого боку, агентство «Reuters» із посиланням на проведене власне опитування аналітиків прогнозувало, що у 2023 р. російська економіка скоротиться на 2,5 % на додачу до 3 % спаду в 2022 р. за стабільно високої інфляції, що дає Центральному банку РФ лише обмежені можливості для скорочення процентних ставок.

Водночас агентство «Bloomberg» повідомило, що згідно з внутрішнім (тобто непублічним) звітом, підготовленим для уряду РФ, «Росія може зіткнутися з більш тривалою і глибокою рецесією в міру того, як вплив американських і європейських санкцій буде поширюватися, ставлячи під загрозу галузі, на які ця країна роками спиралася в своїй економіці. Два з трьох представлених у звіті сценаріїв показують, що в наступному році спад прискориться, а економіка повернеться на довоєнний рівень тільки в кінці десятиліття або пізніше. “Інерційний” сценарій передбачає, що наступного року економіка впаде на 8,3 % нижче рівня 2021 р., водночас як “стресовий” сценарій встановлює мінімум у 2024 р. на 11,9 % нижче рівня минулого року. Усі сценарії передбачають посилення тиску санкцій».

Звичайно, будь-які економічні прогнози мають імовірнісний характер. Утім, за результатами опитування російської Асоціації менеджерів, оприлюдненими російськими ЗМІ на початку грудня, лише третина керівників російських підприємств вірить у прогнози влади щодо можливого відновлення економіки Росії вже в 2025 р. Водночас 48 % респондентів повідомили, що орієнтуються на 2027 р., а кожен сьомий опитаний заявив, що чекати на відновлення доведеться до 2035 р., тобто не менше 13 років. У той же час 68 % опитаних вказали на посилення негативного впливу зовнішніх факторів: санкцій та торгових війн. Шістьдесят три відсотки респондентів заявили, що очікують зменшення кількості працездатного населення. До рейтингу п'яти ризиків увійшло також різке скорочення імпорту товарів (63 %) та інвестицій у довгострокові проекти (61 %).

Разом з тим аналіз ЗМІ виявив багато інформаційних сигналів, що свідчать про різноманітні негаразди в російській економіці. Зокрема, ЗМІ повідомляють про скорочення числа ліній громадського транспорту в

російських містах через брак транспортних засобів і комплектуючих до них. Також згадується, що авіакомпанія «Росія» планує тимчасово відсторонити від роботи третину своїх пілотів, які літають літаками Airbus через складне фінансово-економічне становище компанії. Зі ЗМІ відомо і про швидке зростання кількості прострочених кредитів у Росії. А за даними української розвідки, там виникла гостра нестача необхідних препаратів, через що планові операції переносять на невизначений термін. Надходить інформація і про загострення дефіциту робочої сили в РФ. Така палітра повідомлень у ЗМІ є свідченням доволі значних труднощів, з якими стикається нині російська економіка.

Міжнародні санкції проти Росії за її повномасштабне воєнне вторгнення в Україну спрямовані на радикальне зменшення обсягів фінансово-економічних ресурсів, які вона може використати у війні проти України. Згідно із задумом організаторів цих санкцій вжиті ними заходи через значне погіршення поточного стану та перспектив розвитку російської економіки та зростання пов'язаних із цим соціальних проблем мають підштовхнути Росію до припинення воєнної агресії проти України.

Поза всяким сумнівом, проведений вище аналіз підтвердив, що міжнародні санкції проти Росії справляють відчутний негативний вплив на розвиток російської економіки. І у подальшому втрати економіки Росії та російського суспільства загалом від міжнародних санкцій зростатимуть. Однак поки що цей санкційний тиск не призвів до зміни російської політики щодо України. Враховуючи інерційний характер соціально-економічних процесів, на значно відчутніший результат дії міжнародних санкцій можна очікувати у квітні – червні 2021 р. Причому дії міжнародних санкцій багато в чому залежатимуть від результатів бойових дій на українсько-російському фронті (*При підготовці цієї праці було використано інформацію з таких джерел: Голос Америки (<https://ukrainian.voanews.com>). – 2022. – 10.09; 4, 26.10; 9, 12.11; Економічна правда (<https://www.epravda.com.ua>). – 2022. – 28.02; 1.03; 23.09; Європейська правда (<https://www.eurointegration.com.ua>). – 2022. – 27, 28.02; 9.06; 5.07; 12, 27, 29.10; 10.11; 2, 3, 14.12; Інтерфакс-Україна (<http://interfax.com.ua>). – 2022. – 6.07; 11, 14.10; 14.11; 22.12; Інтерфакс (<https://www.interfax.ru>). – 2022. – 1.06; 17, 28, 31.10; 29.11; 1, 5.12; Кореспондент.net (<https://ua.korrespondent.net>). – 2022. 15.11; Ліга.net (<https://www.liga.net>). – 2022. – 19.10; 6.11; 13. 16.12; НВ (<http://nv.ua>). – 2022. – 4.07; 23.10; 13, 18.10; 1, 5, 6, 13.12; Новинарня (<https://novynarnia.com>). – 2022. – 21.12; РБК (<https://www.rbc.ru>). – 2022. – 14.11; РБК Україна (<https://rbc.ua>). – 2022. – 1, 6.09; 15, 24,28.11; 2, 11, 13.12; Слово і діло (<https://www.slovoidilo.ua>). – 2022. – 2.03; Суспільне (<https://suspilne.media>). – 2022. – 1.11; Укрінформ (<https://www.ukrinform.ua>). – 2022. – 16.07; 6, 7.10; 14, 21.11; УНІАН (<https://www.unian.ua>). – 2022. – 30.06; 4–6.09; 4, 21.11; 13, 15, 19, 22.12; Цензор.net (<https://censor.net.ua>). – 2022. – 23.04; 21, 22, 28.09; 7, 17, 25.10; 14–16, 18, 25, 26, 30.11; 1–9, 12–16, 21, 22.12; BBC Україна (<http://www.bbc.com>). – 2022. – 26.08; Deutsche Welle*

(<http://dw.com>). – 2022. – 30.06; 5, 6.09; 5, 8, 12.10; *Enkorr* (<https://enkorr.ua>). – 2022. – 22.09; 6.10; 18, 22.11; *LB.UA* (<http://lb.ua>). – 2022. – 12.06; 15.07; *Radio Prague International* (<https://ruski.radio.cz>). – 2022. – 10.10; *Forbes Россия* (<https://www.forbes.ru>). – 2022. – 28.10; *Forbes Україна* (<https://forbes.ua>). – 27.10, 1, 2, 14.10).

Наука суспільству

Основні напрями діяльності НАН України

Під головуванням президента НАН України академіка НАН України А. Загороднього 14 грудня 2022 р. відбулося чергове засідання Президії НАН України.

Щороку 14 грудня наша країна відзначає День вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Тому, перш ніж перейти до розгляду порядку денного, президент академії закликав учасників зібрання згадати героїчний подвиг усіх ліквідаторів цієї страшної техногенної катастрофи, у тому числі науковців академії, які разом з пожежниками, військовими, інженерами з перших днів брали активну участь у науковому забезпеченні заходів з подолання її наслідків.

Далі відбулося підписання Меморандуму про партнерство та співпрацю між Національною академією наук України та Бюро економічної безпеки України. Документ підписали президент НАН України академік А. Загородній і директор БЕБ України В. Мельник.

Під час засідання було заслухано три доповіді.

З доповіддю «Щодо повоєнного відродження України» виступила директор Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України академік НАН України Е. Лібанова.

Вона представила підготовлену Відділенням економіки НАН України візію повоєнного відродження України, яка передбачає формування модерного демократичного суспільства із стійкою до ризиків людиноцентричною економікою. Основою повоєнного відродження України має стати новий суспільний договір, націлений на максимально справедливий розподіл результатів економічного зростання, зниження нерівності й бідності населення, досягнення східноєвропейських параметрів якості життя. Інституційні інструменти мінімізуватимуть персональне втручання чиновників у процеси управління економікою, раціональне розміщення інфраструктурних об'єктів на території країни максимально забезпечуватиме населення та бізнес від ризиків, пов'язаних з близькістю до кордонів з агресивним сусідом, а високий рівень розвитку оборонного комплексу гарантуватиме здатність до відсічі агресору. Трансформація економічної структури створить підстави для включення України в

загальносвітові ланцюги з високою доданою вартістю, належної конкурентоспроможності товарів і балансу між власним забезпеченням внутрішніх потреб з міжнародною кооперацією. Раціональна система користування природними ресурсами забезпечуватиме не тільки розв'язання поточних проблем, а і відновлення довкілля. Результатом позитивних економічних, екологічних і управлінських змін стане подолання катастрофічних демографічних наслідків збройної агресії, хоча і скорочення чисельності населення, і деформація статево-вікової структури є неминучими.

Академік Е. Лібанова наголосила, що в повоєнний час для України важливо знайти не лише місце на глобальному ринку товарів і послуг, а й визначити власне геополітичне становище, цілі та цінності. Враховуючи географічне положення, історичний контекст і потенціал людського розвитку, Україна має можливість стати регіональним політичним й економічним лідером.

Доповідачка також зазначила, що війна дає змогу державному апарату перезавантажити відносини з великим бізнесом, скасувати переважну більшість пільг, відмовитися від діючих раніше неформальних моделей взаємовідносин. Найважливішим же в повоєнний період є запобігання відновленню довоєнної практики взаємодії з бізнесом – корупції, створення «особливих» умов, зловживань, податкової тінізації.

З початком масових руйнувань застаріла структура вітчизняної економіки парадоксальним чином отримала можливість швидкого й кардинального оновлення. При цьому відновлюватимуться лише найбільш конкурентні види економічної діяльності та сектори промисловості. Відновлення відбуватиметься не шляхом відтворення старого виробництва, а з упровадженням новітніх технологій та енергоефективного обладнання, тобто, по суті, створюватимуться нові підприємства.

Згідно візії науковців ключовим завданням системи керування є визначення найбільш перспективних і конкурентних сфер економіки та напрямів їх підтримки із застосуванням усього доступного комплексу фінансово-економічних й організаційних інструментів.

В обговоренні доповіді заступник міністра економіки України Т. Бережна зазначила, що запропонована візія допоможе знайти відповіді на ті економічні виклики, які сьогодні постали перед нашою державою, та обов'язково буде використана в роботі міністерства.

Віцепрезидент НАН України академік НАН України С. Пирожков поінформував про роботу, яка ведеться з підготовки нової національної доповіді, темою якої є збереження й розвиток України в умовах війни та миру. Представлена ж візія може стати підсумковим розділом цієї праці.

Далі з доповіддю «Практична філософія Г. Сковороди і сучасність: до 300-річчя від дня народження» виступив директор Інституту філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України член-кореспондент НАН України А. Єрмоленко.

Він зазначив, що 3 грудня 2022 р. виповнилося 300 років від дня народження Г. Сковороди – видатного українського мислителя, філософа, поета, перекладача й музиканта. Упродовж усього існування НАН України її науковці посідали провідні позиції в збереженні та дослідженні філософської й літературної спадщини видатного українця. Обидва повні видання творів Г. Сковороди, 1961 та 1973 р., були підготовлені зусиллями співробітників Інституту філософії АН УРСР. Видатну роль у цьому збереженні та дослідженні відіграли такі співробітники НАН України, як академіки В. Шинкарук і М. Сулима; І. Іваньо, М. Кашуба, О. Мишанич, І. Табачников та багато інших.

Книга багаторічного директора Інституту філософії ім. Г. Сковороди НАН України академіка НАН України М. Поповича «Григорій Сковорода: філософія свободи» (2008) також стала важливим етапом осмислення творчості Г. Сковороди та розбудови культурної ідентичності незалежної України.

Також опубліковано видання: «Григорій Сковорода» (І. Драч, М. Попович, С. Кримський, 1984), «Сковорода. Самовладання» (Т. Лютий, 2022) (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2022. – 22.12).

Сучасні дослідження та розробки академічної науки

На черговому засіданні Президії Національної академії наук України 14 грудня 2022 р. академік-секретар Відділення економіки НАН України, академік НАН України, директор Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України Е. Лібанова представила візію Відділення економіки НАН України щодо повоєнної розбудови України.

Після Перемоги у війні з Російською Федерацією перед Україною стоятиме не менш важливе завдання відродження.

Війна ще не закінчилася, а завдані Україні людські, матеріальні й екологічні втрати вимірюються трильйонами гривень. Що довше триватимуть бойові дії та терористичні руйнування, то більше зростатимуть масштаби втрат. Це неминуче. Українське суспільство, яке відстоює незалежність і демократичні цінності не лише своєї країни, а й усього цивілізованого світу, сподівається на допомогу світу в розбудові зруйнованого.

Перед початком розбудови українське суспільство має визначитися зі своїм баченням майбутнього. В усіх країнах світу таке бачення відображає візія – уявлення громадянами свого майбутнього, характерних його рис.

Відділення економіки НАН України спробувало здійснити такий екскурс у майбутнє країни, скориставшись для цього як власними напрацюваннями, так і результатами різноманітних соціологічних опитувань, позиціями багатьох українських та закордонних експертів.

Візія є спільною працею всіх наукових установ Відділення економіки НАН України: Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи, Інституту економіки та прогнозування, Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку, Інституту економіки природокористування та сталого розвитку, Інституту ринку і економіко-екологічних досліджень, Інституту регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього, Інституту економіко-правових досліджень ім. В. К. Мамутова, Інституту економіки промисловості, Закарпатського регіонального центру соціально-економічних і гуманітарних досліджень.

Науковці сподіваються, що їхня праця стане однією із цеглин у побудові успішного майбутнього нашої незалежної України (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2022. – 22.12).*

***

Науковці Закарпатського регіонального центру соціально-економічних і гуманітарних досліджень НАН України зустрілися 12 грудня з головами територіальних громад Ужгородського району Закарпатської області. Захід відбувся за сприяння Ужгородської районної державної адміністрації та Ужгородської районної ради.

У межах виконання науково-дослідної роботи «Партнерські та фінансові інструменти забезпечення стійкості територіальних громад» учені Центру – науковий співробітник кандидат економічних наук К. Кудак і молодший науковий співробітник Ю. Траньович представили результати дослідження, що має на меті розроблення диверсифікованих рекомендацій з посилення стійкості територіальних громад на основі вивчення поточного стану, динаміки та провідного світового досвіду розвитку партнерських і фінансових компонентів стійкості. Важливо, що це наукове дослідження фахівці Центру виконують завдяки співпраці з головами територіальних громад (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2022. – 20.12).*

***

На початку грудня в приміщенні Верховного Суду України (Кловський палац, Київ) відбувся круглий стіл, під час якого обговорювалися питання якості й ефективності роботи із забезпечення здійснення правосуддя господарськими судами, сталості судової практики та законодавства. Участь у заході взяли судді Верховного Суду України, апеляційних і місцевих господарських судів, члени Асоціації суддів господарських судів України, народні депутати України, представники органів державного управління та банківських установ, науковці.

Особливу увагу учасники обговорення приділили судовому захисту державного сектору економіки, застосуванню інституту господарсько-правової відповідальності.

Відкриваючи засідання круглого столу, Голова Верховного Суду України В. Князєв підкреслив провідну роль системи господарських судів у стабілізації економіки України, особливо в умовах воєнного часу, ефективну роботу місцевих, апеляційних і касаційного господарських судів. На його думку, важливу роль у забезпеченні прав суб'єктів господарювання, органів держави, всіх суб'єктів, що звертаються до господарських судів, відіграє матеріальне законодавство, фундаментом якого є Господарський кодекс України (ГКУ). Ініціативи щодо скасування останнього без урахування думки суддівської спільноти є невиправданими.

Позицію Національної академії наук України щодо ідеї скасування Господарського кодексу України, змісту законопроекту № 6013 до присутніх довів член Президії НАН України, директор Інституту економіко-правових досліджень ім. В. К. Макутова НАН України член-кореспондент НАН України В. Устименко. Він зауважив, що за запитом законодавця Національна академія наук України надала експертний висновок, який доводить, що згаданий законопроект має техніко-юридичні вади, котрі неможливо усунути за рахунок законодавчої техніки, й суперечить євроінтеграції України.

У висновку виокремлено п'ять блоків вад. Законопроект про скасування ГКУ:

- не відповідає Конституції України та принципів верховенства права;
- створює загрозу національній та економічній безпеці в умовах воєнного стану;
- характеризується високою ймовірністю корупційних ризиків;
- суперечить міжнародним зобов'язанням України, зокрема, стосовно виконання вимог до правової системи нашої держави, вимог як до кандидата на вступ до ЄС тощо;
- порушує принципи державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності.

Крім того, законопроект суперечить позиціям Конституційного Суду України, може привести до руйнівних наслідків як у правовій системі, так і в економіці держави, особливо під час війни (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2022. – 15.12*).

***

Академік Е. Лібанова: «Зазвичай повертається третина. Скільки українців залишаться за кордоном та як блекаути змінюють демографію».

Через системні атаки росіян на енергосистему України чимало співвітчизників продовжують залишатися без світла й опалення, а після

знищення інфраструктури, великих підприємств і виробничих потужностей – ще й без роботи. Все це, прогнозують експерти, штовхає країну до нової хвилі міграції, коли співвітчизники їхатимуть за кордон не стільки з міркувань безпеки, скільки просто заради благ цивілізації та роботи. Е. Лібанова у своєму інтерв'ю «НВ» повідомляє, які демографічні втрати має Україна на десятому місяці повномасштабної війни та чи вдасться після перемоги залатати ці прогалини.

Учена пояснила наскільки ймовірний сценарій, коли за прогнозами Світового банку, на кінець 2023 року 55 % українців житимуть за межею бідності: «Ми маємо подібні очікування вже на кінець 2022 року, за нашими оцінками це понад 60 %. Найголовнішим чинником бідності є безробіття. Ми ніколи не були надто заможною нацією, але в людей все ж були певні накопичення, у когось в доларах, у когось в гривнях. А тепер ці накопичення “проїдаються”. Ті “втікачі від війни”, які знаходяться за кордоном, мають хоч якусь фінансову підтримку і можливість працювати, безумовно, зазвичай, не на тих робочих місцях, як хочеться, але все ж... Ті ж, хто переїхали до більш безпечних західних областей, зіткнулися з відсутністю будь-якої роботи, а державна допомога є (зі зрозумілих причин) невеликою. Так, зараз фінансово нам допомагає весь світ, але безумовно більша частина цієї допомоги йде на фронт».

Е. Лібанова також зазначила, що атаки росіян на енергетичний сектор і руйнування великих підприємств не обов'язково спричинять нову хвилю міграції: «Якщо до початку повномасштабної війни головними чинниками міграції були економічні, то сьогодні розрізнити мотиви вкрай важко. Багато людей виїхали за кордон, розраховуючи, по-перше, на краще убезпечення від бомбардувань, а, по-друге, на підтримку урядів більш заможних країн. І насправді вони її там отримують, не багатіють і не примножують статки, але мають засоби для існування. Наразі, за даними Державної прикордонної служби (ДПС), жодних ознак зростання виїздів за кордон нема. Що стосується виїзду населення Києва, то я не маю жодних підтверджень його масовості. Скоріше за все, це пояснюється тим, що, по-перше, в столиці попри все нема таких бомбардувань і руйнувань, як, наприклад, у Запоріжжі, а по-друге, малий та середній бізнес, частка якого в Києві традиційно є високою, значною мірою прилаштувався до екстремальної ситуації і дає роботу та дохід значній чисельності мешканців. Тут знайти роботу значно простіше, ніж у прифронтовій зоні, на деокупованих територіях або, скажімо, в традиційно трудонадлишкових західних областях» (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2022. – 15.12).

***

Інтерв'ю з хіміком І. Сулим «На науковому фронті». Опубліковано на сайті медіаплатформи «VOGUE UA».

Медіаплатформа «VOGUE UA» публікує цикл матеріалів про те, як війна вплинула на українську науку та життя українських науковиць, про

підтримку міжнародної світової спільноти та про те, як зберігати ментальне здоров'я, коли Росія розв'язала війну, що стала найкривавішою з часів Другої світової. У цьому інтерв'ю лауреатка української премії L'ORÉAL-UNESCO «Для жінок у науці», старша наукова співробітниця Інституту хімії поверхні ім. О. О. Чуйка НАН України кандидатка хімічних наук І. Сулим поділилася з читачами як їй живеться під час війни.

На початку лютого в І. Сулим було заплановане відрядження до Університету Анкари (Department of Analytical Chemistry, Faculty of Pharmacy) терміном на три місяці, де вона дістала стипендію від Ради науково-технологічних досліджень (TUBITAK) Туреччини. Тож початок війни вчена зустріла там.

До відрядження (та до війни) науковиця встигла завершити певний об'єм експериментальної роботи, зокрема синтезувати серію нових полімерних наноконструкцій. Саме ці матеріали вони з турецькими колегами потім досліджували в Університеті Анкари. Саме на їхній основі було створено сенсори для виявлення антибіотику тетрацикліну в різних середовищах. Станом натеper їм удалося презентувати одержані результати на кількох міжнародних наукових конференціях та опублікувати спільну статтю у впливовому спеціалізованому журналі (імпакт-фактор 7.8).

У межах білатерального проєкту, який науковиця очолює з української сторони, вона допомогла виїхати колезі зі свого інституту. Наразі з двома дітьми живе й працює в польському науковому Центрі м. Забже.

На початку війни вчена отримала безліч листів зі словами підтримки й пропозиціями від колег із-за кордону. Науковий контакт з Францією виявився в певному сенсі доленосним. Колеги з Університету П. Сабатьє в Тулузі запропонували їй підтримку, і з серпня науковиця з донькою живуть у Тулузі: «Спершу на два місяці я дістала фінансування за програмою Erasmus+ в Університеті П. Сабатьє в Тулузі, а 18 жовтня 2022 р. розпочалася реалізація мого власного науково-дослідного проєкту в межах престижної національної програми PAUSE за підтримки фонду Collège de France у Франції терміном на один рік». Науковий проєкт присвячений розробленню нових полімерних композиційних матеріалів на основі наноксидів, графенових структур та полісилоксанового полімеру з багатофункціональними властивостями, а саме підвищеною теплопровідністю, адаптованою електропровідністю та поліпшеними механічними властивостями. Місія PAUSE (Programme d'aide à l'Accueil en Urgence des Scientifiques en Exil – Національна програма термінової допомоги та прийняття науковців), що її ініціював уряд Франції за підтримки громадянського суспільства й економічних стейкхолдерів, полягає в тому, щоб розмішувати й захищати дослідників із країн, у яких політична ситуація ставить під загрозу їхню роботу й родини.

І. Сулим і далі працює з полімерними наноматеріалами, синтезом і дослідженням їхніх фізико-хімічних, гідрофобних, електричних та механічних властивостей. У найближчих планах – тестування цих матеріалів

для герметизації високовольтних пристроїв силової електроніки, що застосовуються на транспорті, у сфері зв'язку, на багатьох виробництвах, та й у повсякденному житті ми використовуємо різні силові електронні застосунки (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2022. – 13.12*).

***

Інтерв'ю завідувачки відділу генетики людини Інституту молекулярної біології і генетики НАН України доктора біологічних наук Л. Лукаш

Про унікальну розробку науковців Інституту молекулярної біології і генетики (ІМБГ) НАН України – дермальні покриття для загоювання масивних опіків та інших ускладнених і важко загоєваних уражень шкіри, сфери застосування продукту, вражаючи результати використання на практиці розроблених еквівалентів дерми, подальші завдання, що стоять перед українськими вченими щодо вдосконалення розробки та її впровадження в більш широке практичне використання в інтерв'ю програмі «Про науку. Компетентно» (ведучий – академік В. Семиноженко) для ютюб-каналу НАН України розповіла завідувачка відділу генетики людини інституту доктор біологічних наук, професор Л. Лукаш (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2022. – 13.12*).

Міжнародне співробітництво

Відбулася XX Ювілейна Міжнародна науково-практична конференція «Математичне та програмне забезпечення інтелектуальних систем» (MSSIS–2022).

На базі факультету прикладної математики Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара в онлайн-режимі відбулася XX Ювілейна Міжнародна науково-практична конференція «Математичне та програмне забезпечення інтелектуальних систем» (MSSIS-2022), що її вже протягом 20 років цей виш проводить спільно з Інститутом кібернетики ім. В. М. Глушкова НАН України, Навчально-науковим комплексом «Інститут прикладного системного аналізу» Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (ННК «ІПСА» НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського») МОН України та НАН України і Київським національним університетом ім. Тараса Шевченка. Цьогоріч до заходу долучилися близько 200 представників українських та іноземних закладів вищої освіти, науково-дослідних інститутів та організацій.

Мета наукового зібрання – обговорення актуальних проблем створення інтелектуальних систем ухвалення рішень, їхніх математичних засад,

технологій програмування, а також питань застосування математичних моделей, методів і сучасних технологій обчислень у техніці, економіці, біології, медицині й інших галузях людської діяльності.

Вітаючи учасників конференції, ректор Дніпровського національного університету ім. Олесь Гончара доктор хімічних наук, професор С. Оковитий відзначив зростання ролі сучасних математичних методів у прикладних дослідженнях, а також наголосив, що застосування комп'ютерного моделювання, інтелектуальних методів і технологій обчислень сьогодні актуальне для різних галузей знань.

Цього разу особливе зацікавлення викликали пленарні доповіді щодо:

- моделювання сценарного аналізу планування розвитку підземної інфраструктури мегаполісу в умовах екологічних, техногенних і терористичних загроз (доповідачка – заступниця директора з наукової роботи ННК «ІПСА» НТУУ «КПІ ім. І. Сікорського» член-кореспондент НАН України Н. Панкратова);

- розв'язання двоетапної транспортної задачі з невідомими потребами споживачів (завідувач відділу методів негладкої оптимізації Інституту кібернетики ім. В. М. Глушкова НАН України доктор фізико-математичних наук, професор П. Стецюк);

- розроблення комбінованих метаевристик у задачах транспортної логістики (професор кафедри економічної кібернетики Запорізького національного університету доктор фізико-математичних наук І. Козін);

- розроблення нової концепції розв'язування задач розміщення й покриття з використанням сучасних пакетів обчислювальної геометрії (професор кафедри математичного моделювання та штучного інтелекту Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут», професор Інституту інформаційних технологій Лодзинського політехнічного університету (Польща) доктор-фізико-математичних наук С. Яковлев);

- оптимізації компресії ізопланатичних цифрових зображень дистанційного зондування за інформаційними критеріями (завідувач кафедри електронних засобів телекомунікацій Дніпровського національного університету ім. О. Гончара доктор технічних наук, професор В. Корчинський).

Далі конференція працювала за десятьма секціями:

- «Нейронечіткі технології»;
- «Експертні системи та системи, що навчаються»;
- «Математичне і програмне забезпечення систем штучного інтелекту»;

- «Інтелектуальні системи прийняття рішень і системи підтримки прийняття рішень у технічних і економічних системах управління та у бізнесі»;

- «Інженерія знань»;
- «Розпізнавання образів»;

- «Використання інтелектуальних систем у навчальному процесі»;
- «Інформаційні технології обробки даних для прийняття рішень»;
- «Системний аналіз складних систем різної природи»;
- «Інформаційні технології в органах державної влади та місцевого самоврядування».

За підсумками конференції ухвалено рішення, у якому:

- констатовано високий науковий рівень доповідей учасників конференції та рекомендовано вагомі наукові праці, представлені учасниками конференції, до друку в українських профільних наукових виданнях;
- наголошено, що захід сприяє підвищенню престижу науки в Україні, заохоченню молодих науковців до наукових досліджень, зростанню рівня фундаментальних і прикладних досліджень та розробок у галузях прикладної математики, штучного інтелекту й суміжних галузях знань;
- відзначено доцільність постійного проведення конференції надалі (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2022. – 15.12*).

***

Українських дослідників заохочують узяти участь у новому конкурсі «Послуги дослідницької інфраструктури для підтримки досліджень у сфері охорони здоров'я, прискорення зеленої та цифрової трансформації та розвитку передових знань (2023) (HORIZON-INFRA-2023-SERV01)» Рамкової програми Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт Європа».

Конкурс сфокусований на наданні послуг інтегрованих дослідницьких інфраструктур задля реалізації досліджень і технологій для розв'язання основних суспільних проблем, включно з викликами у сфері охорони здоров'я, переходом до зелених і цифрових технологій, стійкістю до криз, а також розвитком передових знань у широких наукових сферах.

Крім того, однією з ключових цілей конкурсу є надання швидкого доступу до європейських дослідницьких інфраструктур для дослідників України за обраними напрямками досліджень.

Забезпечення досліджень та інновацій для вирішення основних викликів і пріоритетів ЄС:

- уможливлення досліджень зв'язку чинників довкілля зі здоров'ям людини;
- вдосконалення клінічних досліджень у галузі педіатрії;
- ризиків зміни клімату;
- сталого розвитку арктичних/полярних регіонів;
- здоров'я океану і води;
- аквакультури, рибного господарства та «блакитної економіки»;
- технологій і систем відновлюваної енергії;
- інноваційного застосування нанотехнологій;

- зміцнення потенціалу ЄС для розроблення напівпровідників;
  - формування суспільства майбутніх поколінь.
- Сприяння розвиткові передових знань:
- у галузі біосфери: наземне біорізноманіття й екосистеми, включно з лісами;
  - в астрономії та астрофізиці елементарних частинок;
  - в галузі мистецтва та гуманітарних наук.
- Послуги дослідницької інфраструктури, що сприяють розвиткові передових знань:
- спільне фінансування пілотних проєктів із загальноєвропейськими та/або національними дослідницькими інфраструктурами.

Передбачається, що дослідники з неокупованих територій України зможуть отримати інформаційну підтримку, допомогу в підготовці заявок до конкурсу, матимуть пріоритет у відборі при рівних наукових заслугах, а також розширені можливості, зокрема спеціальне навчання та тривалість візитів (понад три місяці). Дані про участь України у межах програми збиратимуться окремо.

Термін подання пропозицій – 9 березня 2023 р.

Робоча Програма «Горизонт Європа» на 2023–2024 рр., зокрема інформація про конкурс «Research infrastructure services to support health research, accelerate the green and digital transformation, and advance frontier knowledge (2023) (HORIZON-INFRA-2023-SERV-01)» (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2022. – 21.12).

***

В онлайн-форматі відбулася публічна лекція «“Перікл” і Україна: діалог», присвячена п’єсі В. Шекспіра та її використанню в роботі з дітьми й дорослими, що страждають на аутизм і/чи посттравматичний синдром. Захід, що його організували Запорізький національний університет, Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, Хортицька національна академія та Львівський національний університет ім. І. Франка, об’єднав українських літературознавців, шкільних і університетських викладачів, арттерапевтів, соціальних психологів, режисерів і акторів.

Вступне слово виголосила керівниця Українського міжуніверситетського науково-дослідницького шекспірівського центру (далі – Український шекспірівський центр), котрий діє при Запорізькому національному університеті, провідний науковий співробітник відділу зарубіжних і слов’янських літератур Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України доктор філологічних наук, професор Н. Торкут.

Про сюжет, особливості метафорики, історію створення й постановок «Перікла» розповів директор Шекспірівського інституту в Стретфорд-на-Ейвоні (Велика Британія) професор М. Добсон (Michael Dobson).

Терапевтичний потенціал п'єси розкрила авторка оригінальної методики арттерапії, керівниця лондонського театру «Флейта» («Flute Theatre») (Велика Британія) режисер К. Хантер (Kelly Hunter). Труппа цього театру у 2022 р. вже двічі – навесні й восени – в межах проєкту, ініційованого Українським шекспірівським центром, безкоштовно ставила у Софії (Болгарія) п'єсу «Перікл», залучаючи до вистави українських дітлахів-переселенців, постраждалих унаслідок російської агресії.

Інформативні й надзвичайно емоційні виступи обох лекторів доповнила жвава дискусія, до якої долучилися всі небайдужі до вічних істин шекспірового слова.

Організатори заходу щиро вдячні британським академічній і театральній спільнотам за підтримку в час варварської геноцидної війни Росії проти України (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>)* – 2022. – 20.12).

Наукові видання НАН України

Вийшов друком черговий випуск всеукраїнської газети для науковців та освітян «Світ» [№ 47–48 (1227–1228) за грудень 2022 р.]

У номері:

- с. 1 – авторська колонка журналістки видання С. Галати «Переможемо разом, або Вибити “зуби дракона”»;
- с. 2 – хроніки українського спротиву «Війна. Вистояти й перемогти» (29 листопада – 9 грудня 2022 р.);
- с. 3 – розповідь журналістки С. Галати про здобутки українських науковців у 2022 р. «І відкриття планет, і “буржуйки” війську»; стаття Д. Шулікїна про життя університетської спільноти «Рік 2022: яким він був для вищої школи?»; інформація від доктора фізико-математичних наук, професора М. Стріхи «Скільки йотабайт у кветтабайті?» – про введення чотирьох нових префіксів до Міжнародної системи одиниць, за яке проголосували представники урядів усього світу, що зібралися на Генеральній конференції з мір і ваг (CGPM) у передмісті Парижа;
- с. 4–5 – стаття Д. Шулікїна «Атомна енергетика: консервативна і сучасна» – про теми, що обговорювалися на цьогорічній міжнародній конференції «Перспективи впровадження інновацій в атомну енергетику» (зокрема, щодо безпрецедентних безпекових викликів, спричинених російською агресією);
- с. 6 – стаття головного редактора газети Л. Остролицької «Перші 30 років: політ успішний» – про ювілей Академії наук вищої школи України;
- с. 7 – стаття доктора фізико-математичних наук, професора М. Стріхи «Повернення “Одіссеї” П. Ніщинського» – про українських перекладачів (зокрема, про Петра Ніщинського), котрі, попри валуївську (1863) й емську заборони (1976), утверджували усвідомлення належності до окремої української нації, яка потребує власних перекладів;

• с. 8 – огляд Д. Шулікiна «Глобальнi виклики, український рахунок i передовi дослідження» – про те, чим запам’ятався цьогорiчний «нобелiвський сезон» (*Нацiональна академiя наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2022. – 21.12).

***

Видавничий дiм «Академперiодика» НАН України вiдкрив для всiх охочих доступ до книги «Виробництво енергiї з бiомаси в Україні: технологiї, розвиток, перспективи», що вийшла друком 2022 р. в серiї «Наука для всiх».

Книгу створив колектив учених Інституту технічної теплофізики НАН України під керівництвом завідувача відділу теплофізичних проблем систем теплопостачання доктора технічних наук Г. Гелетухи.

Видання присвячене надзвичайно актуальній нині у світі проблемі — віднайденню та впровадженню перспективних джерел відновлюваної енергії, одним з яких є біомаса. За обсягами енергетичного використання вона посiдає четверте місце у світі. Сталий розвиток бiоенергетики допоможе не лише зменшити залежнiсть України вiд дорогих iмпортованих енергоносiїв, а й забезпечити ефективне використання місцевого ресурсного потенцiалу. До того ж, перехiд на енергiю з бiомаси позитивно впливатиме на стан довкiлля, сприяючи скороченню викидiв парникових газiв, дасть змогу знижувати тарифи на теплову енергiю та пiдвищити надiйнiсть енергопостачання.

Книга мiстить дуже багато фактичного й iлюстративного матерiалу, який уприємнює та полегшує читання (*Нацiональна академiя наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2022. – 19.12).

Атомна енергетика та захист екологiї

Україна 14 грудня вшанувала учасникiв лiквідацiї наслiдкiв аварiї на Чорнобильській АЕС.

Аварiя, що сталася у квітні 1986 р. на четвертому енергоблоцi Чорнобильської атомної електростанцiї, стала однією iз найбільших техногенних катастроф в iсторiї людства, яка назавжди змiнила iсторiю та долi тисяч людей.

На Чорнобильській АЕС 14 грудня 1986 р. було завершено спорудження захисного саркофага над зруйнованим енергоблоком. Це була перша серйозна та важлива перемога над зловiсним атомом, який вирвався з-пiд контролю людини пiсля квітневого вибуху. Саме в цей день ми згадуємо керiвникiв, рядових будiвельникiв, вiйськовослужбовцiв, учених i фахiвцiв у галузi радiацiйної безпеки, якi без пишномовних слiв про героїзм i самовiдданiсть, без пред’явлення суспiльству вимог щодо соцiального захисту просто виконали свiй цивiльний i професiйний обов’язок й побудували об’єкт «Укриття» в дуже складних радiацiйних умовах.

Цього дня, 14 грудня, ми вшануємо відважних ліквідаторів, мужніх та самовідданих людей, тих хто поруч з нами, і вклоняємося пам'яті тих, хто пішов за межу вічності, врятувавши світ ціною свого життя.

Від перших днів після катастрофи працівники академії брали активну участь у науковому забезпеченні заходів із подолання її наслідків. На початку травня 1986 р. при Президії АН України було засновано Постійно діючу комісію з питань ліквідації наслідків аварії, яка забезпечувала зв'язок з відповідними міністерствами та відомствами, готувала пропозиції органам влади. Було створено оперативний штаб, який координував наукову діяльність 42 академічних наукових установ, що здійснювали діагностику стану зруйнованого реактора четвертого блока, оцінювали радіаційне забруднення територій, вирішували питання захисту водних ресурсів тощо. Співробітники академічних інститутів розробляли і впроваджували, зокрема перші системи контролю параметрів зруйнованого реактора, рекомендації щодо захисту персоналу, населення та довкілля, надавали рекомендації щодо програми дій на зруйнованому IV енергоблоці та інші.

Великий внесок в організацію роботи з ліквідації наслідків катастрофи зробили академіки НАН України Б. Патон, В. Трефілов, В. Бар'яхтар, О. Ключников, І. Походня, І. Вишневський, В. Кухар, К. Ситник, В. Шестопапов, Е. Соботович та багато інших.

Після здобуття Україною незалежності віцепрезидентом академії академіком В. Бар'яхтаром було висунуто пропозицію про створення в м. Чорнобилі наукової організації, яка могла б взяти на себе функції наукового керівництва роботами з ліквідації наслідків аварії. Постановою Кабінету Міністрів України від 4 лютого 1992 р. було створено Міжгалузевий науково-технічний центр «Укриття» Національної академії наук України, який 2004 р. перетворено на Інститут проблем безпеки атомних електростанцій НАН України. Співробітники цього інституту і сьогодні, в цей непростий для країни час надають науково-технічну підтримку робот, пов'язаних з перетворенням об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему. Постійно здійснюється поточний моніторинг об'єкта, виявлення і аналіз факторів небезпеки, видаються науково обґрунтовані рекомендації щодо підвищення безпекового рівня. Саме науковці першими проводили дослідження стану аварійного ядерного реактора, будівельних конструкцій у найскладніших радіаційних умовах.

За минулі роки ми пройшли складний шлях усвідомлення й переосмислення того величезного комплексу проблем, який пов'язаний з використанням ядерних технологій. Незмінним залишається лише одне – найглибша повага до людей, які убезпечили світ від атомного лиха.

Шановні ліквідатори наслідків аварії на Чорнобильській атомній електростанції! Низький уклін вам за вашу мужність і подвиг. Міцного вам здоров'я, благополуччя й достатку в родинях. Мирного неба над головою та довгих і щасливих років життя.

Хай залишиться в минулому й ніколи не повториться жах Чорнобильської катастрофи, а пам'ять про ті події навчить нас цінувати мир та спокій. Адже народ, який пам'ятає уроки своєї історії, вартий світлого майбутнього (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2022. – 14.12*).

***

Коментар академіка НАН України А. Носовського «Чи потрібно Україні будувати малі ядерні реактори і наскільки вони безпечні»

В Україні, де є три діючих великих атомних станції (ще одна – Запорізька – була окупована росіянами в березні 2022 р.), не було дефіциту енергії. Однак восени російські ракетні удари націлились на шляхи транспортування струму з цих АЕС в інші регіони. Руйнування енерговузлів на цих маршрутах навіть призвело до тимчасового блекауту України наприкінці листопада. Експерти кажуть, що створення в усіх областях однієї чи кількох установок із малими реакторами могло б виправити ситуацію. Але чи дійсно це так?

Директор Інституту проблем безпеки атомних електростанцій НАН України академік НАН України А. Носовський прокоментував питання доцільності побудови мініреакторів в Україні. Він зазначив, що восени відбулося спеціальне засідання Ради нацбезпеки і оборони (РНБО) України, де підіймалося питання розбудови України після війни і, зокрема, йшлося про перспективи малих ядерних установок: «Було запропоновано для НАН України шість напрямів роботи. І перший напрям – це ядерна енергетика. Нам дали завдання проаналізувати ядерні установки, які є у світі та які проєктуються. Не тільки великі реактори, але й малі. І ми цим займаємось тепер».

Щоправда, учений висловив певний скепсис щодо необхідності для України побудови саме таких реакторів: «Цей напрям, звичайно, має розвиватися і такі реактори мають будуватися, але вони більше потрібні в тих районах, де немає розвиненої мережі енергопостачання. В Україні вона є».

Як приклад, А. Носовський наводить створення в Росії в 2020 р. плавучої атомної станції «Академік Ломоносов», яка побудована на базі ядерного реактора підводного човна. Ця станція забезпечує електроенергією слабо розвинені і важкодоступні території на Чукотці. В Україні ж, наголошує професор, таких неелектрифікованих областей немає, а отже, ця технологія не дуже актуальна для країни. «Такі реактори плануються потужністю до 300 МВт, що в принципі достатньо для міста-мільйонника. Але треба розуміти, що, якщо ми плануємо замінити малими модульними реакторами всі наші теплові станції, то доведеться всю країну просто “утикати” цими установками».

Є також і певні застереження щодо безпеки міні-АЕС: «Говорять, що вони будуть безпечні. Так, там запроєктовані сучасні системи безпеки і таке

інше. Але це лише слова. Ми не бачили ще жодної працюючої установки ядерної з ММР, всі вони тільки проєктуються. Все-таки ядерні установки – це небезпека. (...) Можна звичайно зробити 1 бар'єр безпеки чи 2, чи 10. Але чим більше цих бар'єрів безпеки, тим вища вартість реакторної установки. І може трапитись так, що ця установка буде дуже безпечною, але економічно не вигідною в порівнянні з іншими видами енергогенерації. Тому тут треба знайти баланс».

Однак А. Носовський зазначає, що досліджувати проєкти малих реакторів потрібно заради розвитку науки: «Ми зараз над цим працюємо. І “Енергоатом” має вже договори з двома американськими фірмами щодо проєктування цих реакторів. Крім того, чеська компанія зацікавлена в розробці з нами такої реакторної установки. Це для нас цікаво, але ми ще не бачили документів і самого проєкту. Тому поки що все це “вилами по воді писано”. Але ми цим займаємось» (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2022. – 13.12).

Нагороди та відзнаки

Нагороджено переможців II Всеукраїнського конкурсу наукових робіт здобувачів вищої освіти та молодих учених.

В офісі уповноваженого Верховної Ради України з прав людини у змішаному форматі (онлайн і офлайн) 12 грудня відбулася підсумкова науково-практична конференція II Всеукраїнського конкурсу наукових робіт здобувачів вищої освіти та молодих учених «Бізнес і права людини в Україні: проблеми та рішення під час війни та повоєнного відновлення».

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини Д. Лубінець у своєму вітальному слові повідомив, що конкурс викликав надзвичайно велику зацікавленість серед науковців, і зазначив, що хотів би, щоб кожна високо оцінена робота реалізувалася на практиці.

Присутніх також привітав співголова організаційного комітету конкурсу та конкурсної комісії, член Президії НАН України, директор Інституту економіко-правових досліджень ім. В. К. Мамутова НАН України член-кореспондент НАН України В. Устименко.

Співголова Організаційного комітету конкурсу та конкурсної комісії, представник уповноваженого Верховної Ради України з прав людини з соціальних та економічних прав О. Колобродова наголосила, що офісові омбудсманка спільно з Інститутом економіко-правових досліджень ім. В. К. Мамутова НАН України та за постійної підтримки і сприяння Програми розвитку ООН в Україні вдалося організувати цей важливий конкурс всупереч складним умовам, спричиненим російською воєнною агресією.

Переможців конкурсу вітали й нагороджували співголова організаційного комітету конкурсу та конкурсної комісії, представник

уповноваженого Верховної Ради України з прав людини з соціальних та економічних прав О. Колобродова, співголова організаційного комітету конкурсу та конкурсної комісії, член Президії НАН України, директор Інституту економіко-правових досліджень ім. В. К. Макутова НАН України член-кореспондент НАН України В. Устименко і член Організаційного комітету конкурсу та конкурсної комісії, керівник групи ініціатив з прав людини Програми розвитку ООН в Україні С. Колишко.

У номінації «Найкращі наукові роботи молодих вчених» відзначили:

– дипломом I ступеня – доцента Міжрегіональної академії управління персоналом кандидата економічних наук Ю. Мазур;

– дипломом II ступеня – випускника Ужгородського національного університету, юриста-практика П. Величка;

– дипломом III ступеня – доцента кафедри глобальної економіки Національного університету біоресурсів і природокористування України кандидата географічних наук Ю. Перегуду.

У номінації «Найкращі наукові роботи здобувачів вищої освіти» відзначили:

– дипломом I ступеня – здобувачку вищої освіти за спеціальністю «Право», Навчально-наукового інституту права Київського національного університету ім. Тараса Шевченка Д. Ярову й аспіранта кафедри господарського та адміністративного права Донецького національного університету ім. Василя Стуса О. Пашиніна;

– дипломом II ступеня – здобувачку вищої освіти за спеціальністю «Соціальне забезпечення» Вінницького торговельно-економічного інституту Державного торговельно-економічного університету Т. Кривеньку, здобувачку вищої освіти за спеціальністю «Туристичний менеджмент» Державного торговельно-економічного університету Я. Бурлаку і здобувачку вищої освіти за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» Білоцерківського національного аграрного університету Н. Баліцьку;

– дипломом III ступеня – аспірантку кафедри трудового права Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого Д. Заїку, здобувачку вищої освіти за спеціальністю «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» Харківського національного автомобільно-дорожнього університету Д. Сафронову і здобувачку вищої освіти за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» Вінницького торговельно-економічного інституту Державного торговельно-економічного університету Д. Харчук.

У межах заходу відбулася також панель експертів, присвячена обмеженню прав людини в умовах воєнного стану, викликам для управління, економіки й довкілля в Україні (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2022. – 20.12).

Наука і влада

Підписано Меморандум про партнерство та співпрацю між Національною академією наук України та Бюро економічної безпеки України.

Під час засідання Президії НАН України 14 грудня підписано Меморандуму про партнерство та співпрацю між Національною академією наук України та Бюро економічної безпеки України (БЕБ).

Перед підписанням Меморандуму директор БЕБ розповів про головні напрями діяльності очолюваного ним органу, важливі досягнення та відповів на запитання учасників зібрання.

Метою підписання Меморандуму є консолідація зусиль задля підвищення рівня інституційної спроможності НАН України і БЕБ та вирішення питань, що становлять спільний інтерес.

Зокрема, взаємодія здійснюватиметься за такими напрямками:

- проведення наукових експертиз;
- взаємне залучення представників НАН України і БЕБ при проведенні заходів, що відповідають меті Меморандуму;
- залучення представників НАН України і БЕБ до експертного опрацювання проєктів законодавчих та інших нормативно-правових актів, проведення їх публічних обговорень із залученням представників громадянського суспільства;
- розроблення інформаційних, методичних, аналітичних та інших матеріалів, зміст яких може становити спільний інтерес, а також висвітлення їх у засобах масової інформації і на офіційних сайтах НАН України і БЕБ (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2022. – 20.12).*

До уваги держслужбовця

Т. Гришина, мол. наук. співроб. відділу науково-бібліографічної інформації НБУВ

Міжнародна допомога Україні під час війни (військова, гуманітарна, фінансова, енергетична)

Анотований бібліографічний список (24.02.2022–30.06.2022)

(Продовження. Початок див. у № 17)

Міністерство оборони України

Публікації

1. Звернення Міністра оборони України Олексія Резнікова до іноземних партнерів та постачальників озброєння, амуніції та іншої продукції, необхідної Збройним Силам України // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 17.03.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/03/17/zvernennya-ministra-oboroni-ukraini-oleksiya-reznikova-do-inozemnih-partneriv-ta-postachalnikov-ozbroennya-amuniczii-ta-inshoi-produkczii-neobhidnoi-zbrojnim-silam-ukraini>.

Про висловлену міністром оборони України подяку всім державам, міжнародним і неурядовим організаціям, що надавали, надають і надаватимуть будь-яку допомогу Україні, особливо військово-технічну.

2. Олексій Резніков і Дмитро Кулеба провели перемовини з Президентом США Джо Байденом, Міністром оборони Ллойдом Остіном III і Державним секретарем Ентоні Блінкеном // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 26.03.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/03/26/oleksij-reznikov-i-dmitro-kuleba-proveli-peremovini-z-prezidentom-ssha-dzho-bajdenom-ministrom-oboroni-lloyd-ostinom-iii-i-derzhavnim-sekretarem-entoni-blinkenom>.

Під час перемовин члени української сторони озвучили нагальні потреби Збройних сил України, обговорили їх з американськими партнерами.

3. Володимир Зеленський провів годинну телефонну розмову з Джоозефом Байденом // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 30.03.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/03/30/volodimir-zelenskij-proviv-godinnu-telefonnu-rozmovu-z-dzhozefom-bajdenom>.

Про телефонну розмову президентів України та США, під час якої глава Української держави поділився своєю оцінкою ситуації на полі бою, розповів про злочини окупантів проти мирного населення та героїчні зусилля українців із захисту незалежності й територіальної цілісності своєї країни. Також президенти обговорили підтримку, яка посилить оборонні спроможності України на воді, на суходолі та у повітрі.

4. Олексій Резніков провів телефонну розмову з Міністром оборони Норвегії Оддо Роджером Еноксеном // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 31.03.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/03/31/oleksij-reznikov-proviv-telefonnu-rozmovu-z-ministrom-oboroni-norvegii-oddo-rodzherom-enoksenom>.

Про телефонну розмову міністрів оборони України та Норвегії, під час якої О. Резніков подякував уряду Норвегії за військову допомогу та прихильність щодо підтримки України.

5. Президент України зустрівся з Президентом Європарламенту Робертою Мецолою у Києві // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 01.04.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/04/02/prezident-ukraini-zustrivsvya-z-prezidentom-evroparlamentu-robertoyu-meczoloyu-u-kievi>.

Про зустріч В. Зеленського з Р. Мецолою, яка прибула з візитом до Києва. Під час зустрічі президент Європарламенту підтвердила солідарність європейської спільноти з Україною та запевнила в готовності європейських партнерів забезпечувати нашу країну усім, що потрібно для того, щоб Україна перемогла.

6. Валерій Залужний провів телефонну розмову з Головою об'єднаного комітету начальників штабів США генералом Марком Міллі // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 03.04.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/04/03/valerij-zaluzhnij-proviv-telefonnu-rozmovu-z-golovoyu-obednanogo-komitetu-nachalnikov-shtabiv-ssha-generalom-markom-milli>.

Про телефонну розмову військових керівників України та США, під час якої В. Залужний поділився відомостями про оперативну обстановку та наголосив на потребах Збройних сил України для успіху оборонної операції, також висловив щире вдячність голові об'єднаного комітету начальників штабів США за підтримку і захист демократії.

7. Резніков О. Російська агресія створила загрози для усіх країн Чорноморського регіону / О. Резніков // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 06.04.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/04/06/rosijska-agresiya-stvorila-zagrozi-dlya-usih-krain-chornomorskogo-regionu-%E2%80%93-oleksij-reznikov>.

Про віртуальну зустріч міністра оборони України з колегами із Туреччини, Болгарії, Грузії, Польщі та Румунії, організатором якої виступила турецька сторона. Особливу увагу було приділено безпековим питанням у Чорноморському регіоні та гуманітарним викликам, які спричинив напад Росії на Україну. Обговорили також питання забезпечення евакуації мирних громадян із зон бойових дій, безпеку міжнародного судноплавства, можливі заходи щодо припинення вогню та збереження миру. Іноземні партнери висловили беззаперечну підтримку суверенітету та територіальній цілісності України у міжнародно визнаних кордонах.

8. Звернення Міністра оборони України Олексія Резнікова до держав-партнерів України // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 07.04.2022. – URL:

<https://www.mil.gov.ua/news/2022/04/07/zvernennya-ministra-oboroni-ukraini-oleksiya-reznikova-do-derzhav-partneriv-ukraini>.

Про звернення міністра оборони України до міжнародних партнерів із закликом надати Україні важку зброю.

9. Зеленський В. Україна та Велика Британія й надалі посилюватимуть антивоєнну коаліцію / В. Зеленський // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 09.04.2022. – URL: <https://www.president.gov.ua/news/ukrayina-ta-velika-britaniya-j-nadali-posilyuvatimut-antivoyu-74221>.

Про робочу зустріч Президента України В. Зеленського з Прем'єр-міністром Великої Британії Б. Джонсоном у Києві, під час якої сторони визначили ключові завдання щодо двосторонньої співпраці та скоординували подальшу роботу. Б. Джонсон, зокрема, висловився за необхідність надання Україні всебічної підтримки, насамперед економічної та оборонно-військової і повідомив, що його країна допомагатиме Україні в розмінуванні територій, разом з партнерами постачатиме обладнання, новітні технології, надаватиме розвідувальну інформацію.

10. Зеленський В. Польща та країни Балтії є справжніми друзями України й завжди перші у підтримці нашої держави / В. Зеленський // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 13.04.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/04/13/polshha-ta-kraini-baltii-e-spravzhnimi-druzyami-ukraini-j-zavzhdi-pershi-u-pidtrimcz-i-nashoi-derzhavi-%E2%80%93-volodimir-zelenskij>.

Про заяву В. Зеленського за результатами переговорів з президентами Польщі, Литви, Латвії та Естонії, у якій він відзначив лідерство цих країн щодо всебічної підтримки України у протистоянні збройній агресії з боку Російської Федерації. Президенти країн-партнерів, своєю чергою, зазначили, що вже застосовані санкції мають привести до припинення війни та запобігти агресії в майбутньому і висловили сподівання, що вільна і незалежна Україна незабаром стане частиною Європейського Союзу.

11. Олексій Резніков подякував Міністру оборони Латвії Артису Пабріксу за підтримку України // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 18.04.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/04/18/oleksij-reznikov-podyakuvav-ministru-oboroni-latvii-artisu-pabriksu-za-pidtrimku-ukraini>.

Про висловлену міністром оборони України подяку міністру оборони Латвії і всьому латвійському народові за підтримку України.

12. Олексій Резніков провів переговори з колегами із Норвегії, Португалії, Великої Британії та Ізраїлю / О. Резніков // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 20.04.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/04/21/oleksij-reznikov-proviv-peregovori-z-kolegami-iz-norvegii-portugalii-velikoi-britanii-ta-izrailyu>.

Про переговори міністра оборони України з колегами із Норвегії, Португалії, Великої Британії та Ізраїлю, під час яких сторони обговорили напрямки матеріально-технічної і гуманітарної допомоги Україні та координацію з партнерами по НАТО та ЄС.

13. Резніков О. Кожен транш військової допомоги наближає нас до миру в Європі та нашої спільної перемоги над Росією / О. Резніков // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 26.04.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/04/26/kozhen-transh-vijskovoï-dopomogi-nablizhae-nas-do-miru-v-evropi-ta-nashoi-spilnoi-peremogi-nad-rosieyu-%E2%80%93-oleksij-reznikov>.

Про зустріч міністра оборони США Л. Остіна та очільників оборонних відомств близько 40 держав світу на американській військово-повітряній базі Рамштайн у Німеччині, на якій Україну представили очільник оборонного відомства О. Резніков та заступник Головнокомандувача ЗС України Є. Мойсюк. Під час зустрічі Л. Остін висловив підтримку Україні в консолідації зусиль міжнародного співтовариства щодо постачання необхідного озброєння та військової техніки для забезпечення потреб ЗСУ. У свою чергу О. Резніков подякував військовим лідерам світу за допомогу, яка вимірюється врятованими життями українців та наближає перемогу над російською тиранією.

14. Президент обговорив з Прем'єр-міністром Болгарії оборонну, енергетичну й логістичну допомогу та підтримку України на шляху до ЄС // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 28.04.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/04/28/prezident-obgovoriv-z-premer-ministrom-bolgarii-oboronnu-energetichnu-j-logistichnu-dopomogu-ta-pidtrimku-ukraini-na-shlyahu-do-es>.

Про переговори В. Зеленського з Прем'єр-міністром Болгарії К. Петковим, під час яких досягнуто домовленості щодо налагодження взаємодії для ремонту української військової техніки на болгарських виробничих потужностях, транспортування аграрної продукції з України через болгарський порт Варна на Чорному морі. постачання електроенергії до Болгарії тощо.

15. Зеленський В. Ленд-ліз та інші програми підтримки України – це доказ, що свобода й нині уміє захищатися від тиранії : звернення / В. Зеленський // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 29.04.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/04/29/lend-liz-ta-inshi-programi-pidtrimki-ukraini-%E2%80%93-cze-dokaz-shho-svoboda-j-nini-umie-zahishhatisya-vid-tiranii-%E2%80%93-zvernennya-prezidenta-volodimira-zelenskogo>.

Про вдячність Сполученим Штатам, Президенту Байдену та Конгресу, висловлену Президентом України, за запровадження програми ленд-лізу, яка має на меті допомогти в боротьбі проти Росії і є аналогом допомоги у часи Другої світової війни в боротьбі проти нацистів.

16. Валерій Залужний провів телефонну розмову з Головою об'єднаного комітету начальників штабів США генералом Марком Міллі // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 30.04.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/04/30/valerij-zaluzhnij-proviv-telefonnu-rozmovu-z-golovoyu-obednanogo-komitetu-nachalnikiv-shtabiv-ssha-generalom-markom-milli>.

Під час розмови учасники обговорили питання постачання озброєння, боєприпасів та техніки до України, підготовки особового складу ЗС України, використання наданих зразків зброї тощо.

17. Залужний В. Україні потрібні ракетні системи залпового вогню M142 HIMARS та M270 MLRS / Валерій Залужний // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 05.05.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/05/05/ukraini-potribni-raketni-sistemi-zalпового-vognyu-m142-himars-ta-m270-mlrs-%E2%80%93-valerij-zaluzhniy>.

Про чергову розмову Головнокомандувача ЗСУ генерала В. Залужного з головою об'єднаного комітету начальників штабів США генералом М. Міллі, в якій він поінформував свого американського колегу про оперативну обстановку та наголосив на потребі України в РСЗВ HIMARS та MLRS.

18. Президент оголосив про запуск United24 – глобальної ініціативи, яка об'єднає людей з усього світу довкола бажання допомогти Україні // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 05.05.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/05/05/prezident-ogolosiv-pro-zapusk-united24-%E2%80%93-globalnoi-inicziativi-yaka-obednae-lyudej-z-usogo-svitu-dovkola-bazhannya-dopomogti-ukraini>.

Про створення глобального проєкту United24, який має на меті об'єднати людей з усього світу у їхньому бажанні допомогти Україні.

19. Зеленський В. Україна зацікавлена в обміні досвідом з країнами ЄС і НАТО у сфері сучасного озброєння й технологій / Володимир Зеленський // Міністерство оборони України: офіц. вебсайт. – Дата публ.: 08.05.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/05/08/ukraina-zaczikavlena-v-obmini-dosvidom-z-krainami-es-i-nato-u-sferi-suchasnogo-ozbroennya-j-tehnologij-%E2%80%93-volodimir-zelenskij>.

Про заяву Президента України, під час переговорів з Прем'єр-міністром Хорватії А. Пленковичем щодо отримання Україною від союзників не тільки зразків радянського озброєння, а й сучасної військової техніки, зброї й технологій.

20. Резніков О. Підтримка Польщі надзвичайна: Pioruns та Warmates в руках наших військових успішно знищують ворога / Олексій Резніков // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 16.05.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/05/16/pidtrimka-polshhi-nadzvichajna-pioruns-ta-warmates-v-rukah-nashih-vijskovih-uspishno-znishhuyut-voroga-%E2%80%93-oleksij-reznikov>.

Про робочу зустріч Міністра оборони України О. Резнікова з головою канцелярії Прем'єр-міністра Республіки Польща М. Дворчиком, під час якої сторони обговорили питання безпекової ситуації в Україні в контексті відбиття збройної агресії Росії та задоволення найбільш актуальних потреб ЗСУ.

21. Олександр Поліщук подякував Послу Румунії в Україні за особистий внесок у розвиток українсько-румунського оборонного

співробітництва // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 17.05.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/05/17/oleksandr-polishhuk-podyakuvav-poslu-rumunii-v-ukraini-za-osobistij-vnesok-u-rozvitok-ukrainsko-rumunskogo-oboronno-go-spivrobitnicztva>.

Про зустріч заступника міністра оборони України О. Поліщука з Надзвичайним і Повноважним Послом Румунії в Україні К.-Л. Цуркану з нагоди завершення його дипломатичної місії в Україні. Під час зустрічі сторони обговорили актуальну безпекову ситуацію в Україні в контексті відбиття збройної агресії Росії та питання допомоги, яку народ та уряд Румунії надають нашій державі. О. Поліщук подякував румунському дипломату за особистий внесок у розвиток українсько-румунського оборонного співробітництва.

22. Делегація України зустрілася з представниками Організації Об'єднаних Націй // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 20.05.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/05/20/delegacziya-ukraini-zustrilasya-z-predstavnikami-organizaczi-obodnanih-naczij>.

Про робочу зустріч делегації України у складі заступника міністра оборони О. Поліщука та заступниці міністра внутрішніх справ України М. Акоюн із заступником Генерального секретаря ООН головою департаменту охорони і безпеки організації паном Ж. Мішо, під час якої сторони обговорили безпекові аспекти діяльності персоналу ООН в Україні, питання проведення операцій під егідою ООН щодо надавання допомоги українським громадянам на території України та на тимчасово непідконтрольних територіях.

23. Резніков О. «Рамштайн» стає справжньою коаліцією вільного світу на підтримку України : звернення / Олексій Резніков // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 24.05.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/05/24/ramshtajn-stae-spravzhnoyu-koalicziyu-vilnogo-svitu-na-pidtrimku-ukraini-%E2%80%93-zvernennya-oleksiya-reznikova>.

Про участь міністра оборони України О. Резнікова, заступника Головнокомандувача ЗСУ Є. Мойсюка та заступника начальника Головного управління розвідки Міноборони України В. Скібіцького в другій зустрічі у форматі, започаткованому 26 квітня 2022 р. на авіабазі Рамштайн (Німеччина). Під час зустрічі українська сторона поінформувала партнерів про ситуацію на фронті, зміни, які сталися з дня проведення минулої зустрічі та окреслила першочергові потреби українських захисників. Натомість міжнародні партнери висловили непохитну підтримку України у війні з Росією.

24. Резніков О. На передовій вже успішно працюють три види 155-мм артилерії – гаубиця М777, гаубиця FH70, САУ «CAESAR». В Україну надійшли САУ М109 / Олексій Резніков // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 28.05.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/05/28/na-peredovij-vzhe-uspishno-praczuuyut-tri-vidi-155-mm-artilerii-%E2%80%93-gaubiczya-m777-gaubiczya-fh70-sau-caesar-v-ukrainu-nadijshli-sau-m109-%E2%80%93-oleksij-reznikov>.

Про успішну роботу в бойових умовах важкого озброєння іноземного виробництва, що надійшло до України у результаті кооперації наших міжнародних партнерів та поповнення парку новими партіями озброєння.

25. Ганна Маляр провела зустріч з представниками Світового Конгресу Українців // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 03.06.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/06/03/ganna-malyar-provela-zustrich-z-predstavnikami-svitovogo-kon%D2%91resu-ukraincziv>.

Про робочу зустріч заступниці міністра оборони України Г. Маляр з делегацією Світового конгресу Українців, яку очолив президент Конгресу пан П. Грод. Під час зустрічі сторони обговорили питання координації надання міжнародної технічної допомоги Україні та протидії російській дезінформації у світі.

26. Залужний В. Гаубиці М109А3 вже на передовій, з високою точністю уражають цілі та знищують ворога / Валерій Залужний // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 04.06.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/06/04/gaubiczi-m109a3-vzhe-na-peredovij-z-visokoyu-tochnisty-urazhayut-czili-ta-znishhuyut-voroga-%E2%80%93-valerij-zaluzhnij>.

Щодо повідомлення Головнокомандувача ЗС України про роботу на передовій озброєння, наданого у рамках міжнародної технічної допомоги Норвегією, та сподівання на подальшу підтримку країн-партнерів у засобах вогневого ураження противника.

27. Резніков О. Рішення надати Україні HIMARS та M270 – це перший крок для України і величезний стрибок у питанні стримування російської агресії / Олексій Резніков // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 04.06.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/06/04/rishennya-nadati-ukraini-himars-ta-m270-%E2%80%93-cze-pershij-krok-dlya-ukraini-i-velicheznej-stribok-u-pitanni-strimuvannya-rosijskoi-agresii-%E2%80%93-oleksij-reznikov>.

Про участь міністра оборони України О. Резнікова в роботі Міжнародного безпекового форуму GLOBSEC-2022. Під час свого виступу він привітав рішення США надати Україні реактивні системи залпового вогню HIMARS та високо оцінив реалізацію ідеї міністрів оборони США та Великої Британії щодо консолідації в наданні допомоги Україні, що в подальшому трансформувалася у формат Рамштайну.

28. Резніков О. Хороша ідея, щоб Україна стала частиною оборонної стратегії НАТО на наступні 10 років, що прийматиметься на Саміті в Мадриді / Олексій Резніков // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 04.06.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/06/04/horosha-ideya-shhob-ukraina-stala-chastinoyu-oboronnoi-strategii-nato-na-nastupni-10-rokiv-shho-prijmatimetsya-na-samiti-v-madridi-%E2%80%93-oleksij-reznikov>.

Про участь міністра оборони України О. Резнікова у роботі Міжнародного безпекового форуму GLOBSEC-2022. У своєму виступі О. Резніков наголосив, що рівень надання допомоги Україні дозволяє лише стримувати агресора та звернув увагу на

питання посилення НАТО свого східного флангу, де Україна може бути частиною цієї стратегії оскільки вона є частиною східного флангу Європи, НАТО і ЄС.

29. «United for Ukraine»: Олександр Поліщук обговорив з міжнародними парламентарями надання допомоги Україні // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 10.06.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/06/10/united-for-ukraine-oleksandr-polishhuk-obgovoriv-z-mizhnarodnimi-parlamentaryami-nadannya-dopomogi-ukraini>.

Про робочу зустріч заступника міністра оборони України О. Поліщука з делегацією об'єднання міжнародних парламентарів «United for Ukraine», яку очолив представник від Литви Ж. Павільоніс та обговорення учасниками широкого кола питань щодо надання матеріально-технічної допомоги Україні, лікування та реабілітації українських воїнів, розмінування територій і загальної безпекової ситуації в Україні в контексті відбиття збройної агресії РФ.

30. Олексій Резніков і Бен Воллес обговорили консолідацію зусиль України і Великої Британії для відсічі збройної агресії рф // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 11.06.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/06/11/oleksij-reznikov-i-ben-volles-obgovorili-konsolidacziyu-zusil-ukraini-i-velikoi-britanii-dlya-vidsichi-zbrojnoi-agresii-rf>.

Про робочу зустріч міністра оборони України О. Резнікова і Головнокомандувача ЗСУ генерала В. Залужного з Державним секретарем з питань оборони Великої Британії Б. Воллесом, під час якої було порушено питання подальшої консолідації зусиль у забезпеченні відсічі збройної агресії РФ та послідовної реалізації двосторонніх проєктів щодо посилення спроможностей Сил оборони України. Очільники оборонного відомства України подякували Бену Воллесу за рішучу солідарність і підтримку Великої Британії.

31. Валерій Залужний провів телефонну розмову з Головою об'єднаного комітету начальників штабів США генералом Марком Міллі // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 12.06.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/06/12/valerij-zaluzhnij-proviv-telefonnu-rozmovu-z-golovoyu-obednanogo-komitetu-nachalnikiv-shtabiv-ssha-generalom-markom-milli>.

Щодо прохання, висловленого Головнокомандувачем ЗС України, під час телефонної розмови з Головою об'єднаного комітету начальників штабів США, про допомогу в отриманні у найкоротші терміни артилерійських систем калібру 155 мм.

32. Олексій Резніков та Валерій Залужний обговорили з Послом США в Україні подальшу військову допомогу та посилення обороноздатності ЗСУ // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 13.06.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/06/13/oleksij-reznikov-ta-valerij-zaluzhnij-obgovorili-z-poslom-ssha-v-ukraini-podalshu-vijskovu-dopomogu-ta-posilennya-oboronozdatnosti-zsu>.

Про робочу зустріч міністра оборони України та Головнокомандувача ЗСУ з Надзвичайним і Повноважним Послом США в Україні Б. Брінк, під час якої сторони обговорили взаємодію в забезпеченні своєчасних та ефективних рішень для задоволення потреб українського війська й подальшу консолідацію зусиль України та США для відсічі

збройної агресії РФ. О. Резніков подякував послу та всьому народу США за непохитну позицію щодо підтримки України.

33. Володимир Зеленський у Києві провів зустріч з лідерами Німеччини, Франції, Румунії та Італії // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 16.06.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/06/16/volodimir-zelenskij-u-kievi-proviv-zustrich-z-liderami-nimechchini-franczii-rumunii-ta-italii>.

Про робочу зустріч у Києві лідерів п'яти держав, під час якої вони обговорили кроки з продовження та посилення оборони нашої країни; питання економічної підтримки українських громадян та післявоєнної відбудови, можливості для протидії продовольчій кризі, яку спровокувала Росія, подальший санкційний тиск на РФ, а також європейську інтеграцію України.

34. Зеленський В. Наданням зброї країни ЄС допомагають Україні витіснити агресора зі своєї землі, а не нападати на інші держави : [заява] / Володимир Зеленський // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 20.06.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/06/20/nadannyam-zbroi-kraini-es-dopomagayut-ukraini-vitisniti-agresora-zi-svoei-zemli-a-ne-napadati-na-inshiderzhavi-%E2%80%93-volodimir-zelenskij>.

Щодо заяви Президента України В. Зеленського під час відкриття Форуму глобальної політики Інституту міжнародних політичних досліджень (Мілан, Італія), у якій він зазначив, що надаючи Україні озброєння, країни Європейського Союзу, зокрема Італія, зміцнюють обороноздатність української армії та спроможність нашої держави витіснити агресора зі своєї землі та зауважив, що українці хочуть жити у своїй державі в міжнародно визнаних кордонах, їм не потрібні чужі території. Також В. Зеленський подякував країнам Євросоюзу, які санкційно та політично борються проти Росії, підтримують українську армію озброєнням.

35. Резніков О. Світова коаліція на підтримку України проти агресора посилюється / Олексій Резніков // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 24.06.2022. – URL: [https://www.mil.gov.ua/news/2022/06/24/svitova-koalicziya-na-pidtrimku-ukraini-proti-agresora-posilyuetsya-ministr-oboroni-oleksij-reznikov](https://www.mil.gov.ua/news/2022/06/24/svitova-koalicziya-na-pidtrimku-ukraini-proti-agresora-posilyuetsya).

Про робочу зустріч міністра оборони України з представниками Наглядової ради міжнародної незалежної організації «Ялтинська європейська стратегія» (YES), які відвідали Україну. Під час зустрічі О. Резніков подякував главі делегації YES й Президенту Польщі (1995–2005 рр.) О. Квасневському, іншим високопоставленим дипломатам за активізацію зусиль щодо подальшої міжнародної підтримки нашої держави та зазначив, що ЗСУ потрібна більша кількість сучасної 155-мм артилерії, безпілотних літальних апаратів та засобів радіоелектронної боротьби.

36. Резніков О. Посилення санкцій проти рф та розгортання ефективної системи ПВО/ПРО в Україні – відповідь на стратегічний виклик для безпеки усієї Європи / Олексій Резніков // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 26.06.2022. – URL:

<https://www.mil.gov.ua/news/2022/06/26/posilennya-sankcij-proti-rf-ta-rozgartannya-efektivnoi-sistemi-pvo/pro-v-ukraini-vidpovid-na-strategichnij-viklik-dlya-bezpeki-usiei-evropi-oleksij-reznikov>.

Про заклик міністра оборони України до європейської спільноти посилити санкції щоб РФ не могла виготовляти і підтримувати у робочому стані високотехнологічну зброю та якнайшвидше розгортання ефективної системи ППО/ПРО в Україні для запобігання ракетним атакам по нашій державі і забезпечення безпеки усїєї Європи.

37. Маляр Г. Дякуємо за підтримку: Польща справжній друг, який у складні часи підставив своє плече усьому українському народу / Ганна Маляр // Міністерство оборони України : офіц. вебсайт. – Дата публ.: 27.06.2022. – URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2022/06/27/dyakuemo-za-pidtrimku-polshha-spravzhnij-drug-yakij-u-skladni-chasi-pidstaviv-svoe-pleche-usomu-ukrainskomu-narodu-%E2%80%93-ganna-malyar>.

Про робочу зустріч заступниці міністра оборони України Г. Маляр з державним секретарем Міністерства національного оборони Республіки Польща В. Скуркевичем, під час якої Г. Маляр висловила вдячність уряду Польщі за підтримку на політичному рівні та допомогу нашій армії. Зі свого боку В. Скуркевич привітав Україну з отриманням статусу кандидата на членство у ЄС та наголосив, що Польща й надалі надаватиме всебічну підтримку та допомогу Україні.

Міністерства соціальної політики України

Нормативно-правові акти

38. Про визнання вантажів гуманітарною допомогою : наказ : від 24.02.2022 № 108 // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 24.02.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/documents/6225.html>.

У додатку до Наказу подано Перелік вантажів, визнаних гуманітарною допомогою.

Публікації

39. Лазебна М. За добу кількість країн, з яких до України надходить гуманітарна допомога, сягнула 18 / Марина Лазебна // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 27.02.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21457.html>.

Про надання гуманітарної допомоги Україні від 18 країн світу для задоволення життєвих потреб людей, які вимушено змінили місця проживання, постраждали від воєнних дій, а також тих, які доєдналися до територіальної оборони.

40. Оперативна інформація щодо гуманітарної допомоги! // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 27.02.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21479.html>.

Про постанову Кабінету Міністрів України від 01.03.2022 № 174 «Деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану» у якій передбачено, що на період воєнного стану, для здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України та цивільного захисту населення гуманітарна допомога переміщується через митний кордон України за місцем перетину митного кордону на підставі товаросупровідних документів або декларації, заповненої особою, що перевозить даний товар.

41. Лазебна М. Ще 217 дітей з вразливих категорій з супроводжуючими виїхали до Польщі за спрощеною процедурою / Марина Лазебна // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 02.03.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21476.html>.

Щодо виїзду за новим спрощеним порядком до Польщі групи дітей з вразливих груп та їх супроводжуючих.

42. Лазебна М. За два дні Україна отримала майже 1000 тон гуманітарної допомоги з 12 країн / Марина Лазебна // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 04.03.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21487.html>.

Про отримання Україною, 2 та 3 березня 2022 р., гуманітарної допомоги від 12 країн світу.

43. Лазебна М. Львівська митниця інформує ще про 1500 тон гуманітарної допомоги / Марина Лазебна // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 04.03.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21491.html>.

Щодо повідомлення від співробітників Львівської митниці про додаткову гуманітарну допомогу, яка перетнула Державний кордон України 2 та 3 березня 2022 р.

44. Лазебна М. Кожна десята гривня на рахунках, відкритих НБУ для допомоги Збройним Силам України та людям, постраждалим від воєнних дій, надходить з-за кордону / Марина Лазебна // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 05.03.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21498.html>.

Про допомогу Збройним силам України та людям, що постраждали від воєнних дій, яка надійшла від громадян і підприємств України, іноземних громадян та установ зі США, Великої Британії, Польщі, Німеччини, Швеції, Фінляндії, Чехії, Китаю, Франції, Канади та ін.

45. Лазебна М. Успішно завершена евакуація найбільшої групи з 638 дітей з вразливих груп та супроводжуючих з Одеської області до Польщі / Марина Лазебна // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 05.03.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21499.html>.

Про успішну евакуацію до Польщі великої групи дітей та їх супроводжуючих, розміщення групи на території Польщі в заздалегідь погоджених місцях, забезпечення всім необхідним.

46. Лазебна М. За чотири доби на територію України було ввезено більше 18 тисяч тон гуманітарної допомоги / Марина Лазебна // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 07.03.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21509.html>.

Про зростання темпів ввезення гуманітарної допомоги в Україну завдяки спрощенню процедур для постачальників та отримувачів гуманітарної допомоги та самовідданій роботі працівників митниць, логістичних складів, перевізників, Укрзалізниці.

47. Мінсоцполітики співпрацюватиме з міністерствами Литви та Латвії щодо захисту прав переміщених українців, зокрема дітей та людей з інвалідністю // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 08.03.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21516.html>.

Про перемовини очільниці Мінсоцполітики України М. Лазебної з міністром соціального забезпечення та праці Литовської Республіки М. Навіцкене та міністром добробуту Латвійської Республіки Г. Еглітісом, під час яких М. Лазебна подякувала Литві та Латвії за підтримку в політичній площині, на інформаційному фронті, в питаннях надання гуманітарної допомоги. Сторони домовилися про підписання двосторонніх меморандумів про співпрацю щодо порядку тимчасового перебування громадян України на території Литви та Латвії, забезпечення їхніх першочергових життєвих потреб.

48. Лазебна М. 20 тон медикаментів та іншої допомоги з Франції надійшли для потреб Національної поліції та постраждалих від війни / Марина Лазебна // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 09.03.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21524.html>.

Про організацію Мінсоцполітики спільно з Всеукраїнською асоціацією громадських організацій «Громадський парламент» доставки медикаментів, медичного обладнання та продуктів харчування довгострокового зберігання. Гуманітарна допомога зібрана за сприяння Асоціації мерів міст Франції.

49. Лазебна М. Мінсоцполітики співпрацюватиме з МБФ «Карітас України» щоб збільшити охоплення потребуючих допомогою та забезпечити рівномірний її розподіл / Марина Лазебна // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 10.03.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21526.html>.

Про співпрацю Мінсоцполітики України з Міжнародним благодійним фондом «Карітас Україна» в питаннях обміну інформацією про осіб, які потребують гуманітарної допомоги, залучення до співпраці міжнародних благодійних організацій, обміну досвідом отримання, зберігання, сортування та доставки гуманітарної допомоги тощо.

50. Мінсоцполітики, People in Need та ініціатива ІМРАСТ розпочали співпрацю // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 11.03.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21533.html>.

Про співпрацю Мінсоцполітики України та міжнародних організацій щодо забезпечення постраждалого від війни населення продовольчими та промисловими товарами, засобами гігієни, надання психосоціальної підтримки, грошової допомоги, допомоги у відновленні житла по обидва боки лінії розмежування.

51. Спільна заява Міністрів соціальної політики Чеської Республіки, Естонії, Латвії, Литви, Польщі, Румунії та Словаччини на підтримку України та засудження агресії Російської Федерації // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 12.03.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21539.html>.

У заяві міністрів соціальної політики сімох західноєвропейських країн йдеться про співпрацю у питаннях надання допомоги українським біженцям, які втікають від війни, вжиття всіх можливих заходів для забезпечення їх притулком та всебічною допомогою. Також у заяві міністри засудили агресію Росії проти України.

52. Україна та Польща поглиблюють співпрацю щодо гарантування безпеки українських дітей з вразливих категорій // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 13.03.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21545.html>.

Про робочу зустріч О. Ревук, заступниці міністра соціальної політики України з питань європейської інтеграції з А. Дудою, першою леді Республіки Польща, під час якої сторони обговорили нагальні потреби у гарантуванні безпеки та евакуації з районів активних бойових дій в Україні дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування та дітей, які перебувають у закладах цілодобового догляду. погодили порядок співпраці щодо прийому Польщею українських дітей з вразливих категорій, їх реєстрації та контролю в Польщі.

53. Мінсоцполітики співпрацюватиме з Великобританією для допомоги постраждалим від війни та забезпечення гуманітарних коридорів // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 14.03.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21553.html>.

Про робочу зустріч М. Лазебної, очільниці Мінсоцполітики України з Т. Коффі, держсекретарем департаменту праці та пенсій Великої Британії та послом Великої Британії в Україні М. Сіммонс, під час якої Лазебна подякувала колегам за підтримку України на політичному та гуманітарному напрямках та закликала об'єднати зусилля, щоб сприяти в організації гуманітарних коридорів для допомоги постраждалим від активних бойових дій.

54. Мінсоцполітики здійснило моніторинг умов перебування 650 евакуйованих українських дітей з вразливих категорій у Польщі // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 16.03.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21565.html>.

Про робочий візит О. Ревук, заступниці міністра соціальної політики України з питань європейської інтеграції до Польщі, під час якого вона разом з польськими колегами здійснила моніторинг умов перебування 650 евакуйованих українських дітей з

вразливих категорій, які тимчасово розміщені у готелі OSSA в Раві-Мазовецькій. Також сторони обговорили питання комплексного забезпечення потреб дітей.

55. Лазебна М. Успішно завершена евакуація вихованців Дружківського дитячого будинку-інтернату до Іспанії / Марина Лазебна // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 16.03.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21561.html>.

Про чергову успішну евакуацію дітей Дружківського дитячого будинку-інтернату до Іспанії.

56. Мінсоцполітики та ЮНІСЕФ домовились про спільні програми допомоги родинам з дітьми та постраждалим від війни // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 18.03.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21578.html>.

Про зустріч М. Лазебної, міністра соціальної політики України з М. Шахіним, головою представництва ЮНІСЕФ в Україні, під час якої сторони погодили перші напрямки багаточільової грошової програми для підтримки найбільш уразливих домогосподарств.

57. Члени координаційного штабу розглянуть проєкт Меморандуму України з іншими країнами про захист прав переміщених дітей та гарантії їх повернення в Україну // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 19.03.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21583.html>.

Про напрацювання щодо проєкту меморандуму Мінсоцполітики та профільних міністерств Польщі, Литви, Латвії, Великої Британії, Угорщини, Німеччини, Італії, який має на меті гарантувати безпеку українських дітей, переміщених до інших країн через активні бойові дії, забезпечити реалізацію їхніх прав у країні перебування та повернення в Україну після стабілізації ситуації; також має попередити незаконне переміщення дітей за кордоном і їх усиновлення без дотримання вимог законодавства України.

58. Мінсоцполітики співпрацюватиме з Грецією для захисту прав дітей з вразливих категорій // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 22.03.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21591.html>.

Про робочу зустріч очільниці Мінсоцполітики України М. Лазебної з міністром міграції та притулку Грецької Республіки Н. Мітаракісом, під час якої М. Лазебна подякувала за підтримку України Грецією, зокрема за пропозицію прийняти українських дітей з вразливих категорій. Н. Мітаракіс поінформував, що для безпечного перебування та задоволення всіх потреб українських дітей уже підготовано 73 заклади.

59. Лазебна М. Успішно завершена евакуація групи зі 126 дітей з вразливих категорій із супроводжуючими з міста Кривий Ріг до Австрії / Марина Лазебна // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 24.03.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21605.html>.

Про успішну евакуацію до Австрії групи дітей із вразливих категорій з центрів соціально-психологічної реабілітації м. Кривий Ріг, розміщення групи у задалегідь погоджених місцях та забезпечення всім необхідним.

60. Європейська комісія гарантує захист прав дітей-біженців з України // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 25.03.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21612.html>.

Про прийняття Європейською комісією 23 березня 2022 р. документа, який визначає основні напрями взаємодії щодо задоволення потреб біженців з України, що шукають притулку від російської агресії у європейських країнах. Окремий розділ присвячено захисту прав дітей.

61. Лазебна М. Мінсоцполітики розширило географію евакуації за кордон дітей з вразливих категорій / Марина Лазебна // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 28.03.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21622.html>.

Про розширення співпраці Мінсоцполітики з країнами-партнерами для евакуації дітей з вразливих категорій, зокрема про евакуацію протягом 5 днів групи з 467 дітей до Австрії, Польщі, Іспанії, Туреччини та Італії, створення урядами зарубіжних країн необхідні умови для задоволення всіх потреб українських дітей.

62. Мінсоцполітики спільно з ЮНІСЕФ запроваджують програму грошової допомоги вразливим родинам із дітьми // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 30.03.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21634.html>.

Про багатопільову програму Мінсоцполітики України та ЮНІСЕФ з грошової допомоги для незахищених родин з дітьми, які постраждали через війну та потребують фінансової підтримки. Вона має на меті посилити державні програми підтримки внутрішньо переміщених осіб, започатковані урядом України.

63. Мінсоцполітики з Португалією обговорили захист прав та програми підтримки людей, переміщених з України // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 01.04.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21643.html>.

Про робочу зустріч М. Лазебної, очільниці Мінсоцполітики України з Аною Мендеш Годіньо, міністром зайнятості, солідарності та соціального забезпечення Португальської Республіки, під час якої Лазебна подякувала уряду Португалії за підтримку українців, які рятуються від воєнних дій на її території. Ана Мендеш Годіньо розповіла про запроваджені Португалією програми підтримки для переміщених з України.

64. З метою значного пришвидшення отримання допомоги в Україні в умовах воєнного стану Урядом максимально спрощено процедуру оформлення гуманітарної допомоги // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 02.04.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21645.html>.

Про спрощення ввезення гуманітарної допомоги через митний кордон з метою пришвидшення її отримання в Україні в умовах воєнного стану.

65. Лазебна М. 413 дітей з вразливих категорій евакуйовано до Швейцарії, Німеччини, Туреччини та Польщі / Марина Лазебна // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 04.04.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21653.html>.

Про чергову успішну евакуацію дітей з вразливих категорій до зарубіжних країн.

66. Мінсоцполітики з Чехією обговорили захист прав людей, переміщених з України, та підтримку України Євросоюзом // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 08.04.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21668.html>.

Про робочу зустріч міністра соціальної політики України з профільним міністром Чеської Республіки, під час якої М. Лазебна подякувала уряду Чехії за підтримку України та українців, які рятуються від воєнних дій на її території. Чеський урядовець у свою черг повідомив, що його країна приймає українців згідно з європейською директивою про тимчасовий захист, згідно з якою українці можуть перебувати в країні протягом 12 місяців, вільно працевлаштовуватися та отримувати виплати в розмірі 200 євро.

67. Мінсоцполітики та ЮНІСЕФ уклали Меморандум про співпрацю для забезпечення захисту прав дітей, які постраждали від війни в Україні // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 08.04.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21671.html>.

Згідно з укладеним Меморандумом сторони співпрацюватимуть за напрямками: ведення обліку дітей у державах – членах ЄС; співпраця з центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування держав – членів ЄС щодо розміщення, належного догляду та захисту українських дітей; безпечного повернення в Україну переміщених дітей після стабілізації ситуації та ін.

68. Мінсоцполітики продовжує співпрацювати з Німеччиною для забезпечення захисту прав вимушено переселених осіб, особливо дітей з вразливих категорій // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 09.04.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21672.html>.

Про робочу зустріч М. Лазебної, очільниці Мінсоцполітики України з М. Готтштайн, держсекретарем Федерального міністерства Німеччини в справах сім'ї, осіб похилого віку, жінок та молоді, під час якої сторони обговорили співпрацю в питаннях захисту прав і забезпеченні потреб евакуйованих до Німеччини дітей; направлення моніторингової місії України для здійснення оперативного нагляду за реєстрацією, перебуванням та переміщенням евакуйованих до ФРН українських дітей тощо.

69. Україна підписала перший двосторонній договір щодо захисту прав дітей з Литвою // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 11.04.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21686.html>.

Згідно з договором сторони співпрацюватимуть у питаннях захисту прав дітей, переміщених з України внаслідок війни Росії проти України.

70. Підписано Меморандум про взаєморозуміння щодо співробітництва між Мінсоцполітики та УВКБ ООН в Україні // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 19.04.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21725.html>.

Відповідно до Меморандуму між Мінсоцполітики України та Управлінням Верховного комісара ООН у справах біженців в Україні сторони співпрацюватимуть у питанні покращення реагування на потреби населення, що виникають у зв'язку із збройним нападом РФ на Україну та вимушеним внутрішнім переміщенням.

71. Лазебна М. 67 дітей з деокупованих територій попрямували до Бельгії / Марина Лазебна // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 22.04.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21741.html>.

Щодо направлення дітей з деокупованих територій Бородянської, Макарівської та Димерської територіальних громад Київської області до Королівства Бельгія за запрошенням уряду Бельгії для психологічної реабілітації.

72. Мінсоцполітики разом зі структурами Червоного Хреста запровадять додаткові грошові виплати постраждалим від війни // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 26.04.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21761.html>.

Про ухвалення урядом та Мінсоцполітики України рішення, відповідно до якого Мінсоцполітики разом з місією Міжнародного Комітету Червоного Хреста в Україні та Товариством Червоного Хреста України впровадять додаткові програми грошових виплат для найбільш вразливих груп з числа внутрішньо переміщених осіб.

73. Лазебна М. 500 тисяч українців отримають додаткові виплати завдяки співпраці Мінсоцполітики з Всесвітньою продовольчою програмою ООН / Марина Лазебна // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 04.05.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21793.html>.

Про підписання М. Лазебною, міністром соціальної політики України, та С. Ванмалі, головою Офісу Всесвітньої продовольчої програми в Україні Меморандуму про взаєморозуміння, відповідно до якого внутрішньо переміщені особи з числа найбільш вразливих груп отримають додаткові до державних програм грошові виплати.

74. «Допомога – платформа адресної підтримки українцям-благодійниками з усього світу // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 06.05.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21807.html>.

Про участь заступника міністра соціальної політики України К. Кошеленка в онлайн-конференції «Volunteering Nation», де він розповів про розвиток платформи «Допомога», залучення з її допомогою благодійників з усього світу для підтримки українців.

75. Мінсоцполітики спільно з Агентством США з міжнародного розвитку координуватимуть додаткові програми грошової допомоги постраждалим від війни // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 11.05.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21817.html>.

Про робочу зустріч очільниці Мінсоцполітики України М. Лазебної з адміністратором Агентства США з міжнародного розвитку USAID С. Пауер, під час якої М. Лазебна подякувала американському народу за потужну гуманітарну й фінансову допомогу, яку отримує Україна, та окреслила основні напрями трансформацій, спрямовані на післявоєнне відновлення країни за підтримки USAID.

76. Мінсоцполітики та Міжнародна організація з міграції розширили напрями співробітництва для допомоги постраждалим від війни // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 12.05.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21822.html>.

Про зустріч очільниці Мінсоцполітики України М. Лазебної з головою представництва Міжнародної організації з міграції (МОМ) в Україні А. Нгуєн, результатом якої стало підписання додаткового протоколу до Угоди про співробітництво, завдяки якому запрацює Програма багаточільової грошової допомоги МОМ додатково до державної допомоги, яка становитиме 2 тис. 220 грн на місяць на особу й надаватиметься протягом трьох місяців.

77. Мінсоцполітики та Фонд у галузі народонаселення ООН в Україні продовжують співпрацю з надання допомоги постраждалим від війни // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 13.05.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21824.html>.

Про робочу зустріч міністра соціальної політики М. Лазебної з представником Фонду в галузі народонаселення ООН в Україні (UNFPA) Х. Надалем, під час якої Х. Надаль запевнив у підтримці всіх ініціатив мінсоцполітики задля поліпшення життя громадян України та висловив впевненість щодо перспектив двосторонньої співпраці у післявоєнний час. Поінформував про проведену фондом роботу на території України, поділився досвідом надання психологічної допомоги жінкам, які постраждали від воєнних злочинів.

78. Марина Лазебна обговорила транскордонну політику захисту прав українців, європейську перспективу та відбудову України з головою Комітету з питань працевлаштування та соціальних справ Європарламенту // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 16.05.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21828.html>.

Про робочу зустріч М. Лазебної, очільниці Мінсоцполітики України та Д. Пислару, Голови Комітету з питань зайнятості та соціальних справ Європейського парламенту, під час якої сторони обговорили питання співпраці щодо формування транскордонної політики захисту соціальних прав українців, які вимушено перемістилися в країни ЄС, а також стратегії відбудови України, зокрема розвитку соціальної сфери за фінансової підтримки ЄС.

79. Мінсоцполітики та Міністерство Австрії з соціальних справ співпрацюватимуть щодо евакуації важкохворих дітей та розвитку

комплексної реабілітації людей з інвалідністю // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 17.05.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21829.html>.

Про зустріч М. Лазебної, очільниці Мінсоцполітики України та Й. Рауха, Федерального міністра Республіки Австрія з соціальних справ, охорони здоров'я, піклування та захисту прав споживачів та обговорення двосторонньої співпраці в питаннях евакуації важкохворих дітей, розвитку комплексної реабілітації людей з інвалідністю, надання допомоги літнім людям, які потребують стороннього догляду.

80. Уряд забезпечив можливість поширити додаткові виплати від міжнародних організацій на мешканців територій, які окуповані, деокуповані або знаходяться в зоні активних бойових дій // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 17.05.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21830.html>.

Про ухвалення урядом України розробленого мінсоцполітики рішення, що забезпечує можливість поширення додаткових виплат від міжнародних організацій на мешканців територій, що були окуповані, деокуповані або є в зоні активних бойових дій.

81. Близько 1,5 мільярди гривень грошових допомог виплатила Всесвітня продовольча програма у співпраці з Мінсоцполітики // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 19.05.2022. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21837.html>.

Про робочу зустріч Міністра соціальної політики України М. Лазебної з координатором з надзвичайних операцій Всесвітньої продовольчої програми для України М/ Холлінгвортом, під час якої М. Лазебна подякувала за швидку реакцію та термінове надання коштів людям в Україні, які їх потребують. Також сторони домовилися про розширення співпраці.

82. Представники Мінсоцполітики, Посольства США в Україні, USAID обговорили перспективи співпраці // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 20.05.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21845.html>.

Про розгляд партнерами питання щодо міжнародної соціальної платформи єДопомога, використовуючи яку люди з усіх країн світу можуть адресно допомагати українцям.

83. Комплексну реабілітацію та допомогу з відкриттям власної справи постраждалим від війни обговорили Мінсоцполітики з Програмою розвитку ООН // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 20.05.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21841.html>.

Про зустріч М. Лазебної, Міністра соціальної політики України та М. Фоуані, в. о. Постійної представниці Програми розвитку ООН в Україні та обговорення учасницями питань співпраці в розбудові системи комплексної реабілітації постраждалих від війни та запуску програм допомоги на відкриття власної справи.

84. Платформа єДопомога та Комітет відкритої демократії США через проєкт «Допоможіть Україні 22: Операція “Паляниця” Help Ukraine 22»

// Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 25.05.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21854.html>.

Про Меморандум, укладений Державним підприємством «Інформаційно-обчислювальний центр Мінсоцполітики України» та Комітетом відкритої демократії США, який передбачає співпрацю та взаємодію заради надання благодійної фінансової та гуманітарної допомоги, технічної підтримки максимально більшій кількості людей в Україні, які постраждали від війни.

85. Костянтин Кошеленко в ефірі Національного телемарафону розповів про нову можливість для українців звертатись до міжнародних організацій із заявками на отримання грошової допомоги // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 31.05.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21876.html>.

Про новину, з якою ознайомив українців заступник міністра соціальної політики України з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації К. Кошеленко щодо можливості для українців звертатись через сайт <https://edoromoga.gov.ua> до міжнародних організацій із заявками на отримання грошової допомоги.

86. Мінсоцполітики розширює міжнародну співпрацю з гуманітарних питань // Міністерство соціальної політики України : веб-портал. – Дата публ.: 02.06.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21886.html>.

Про робочу зустріч першого заступника міністра соціальної політики України Є. Котика з представниками Міжнародної гуманітарної організації «Людина в біді», яка з 2014 р. забезпечує потреби в гуманітарній допомозі постраждалих на Сході України, під час якої учасники обговорили напрями розвитку двосторонньої співпраці, шляхи підтримки міжнародних партнерів для реалізації заходів Мінсоцполітики щодо соціальної допомоги населенню України.

87. Мінсоцполітики, Міжнародний Комітет Червоного Хреста, Товариство Червоного Хреста України проводять спільні заходи щодо соціальної підтримки постраждалих від війни // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 07.06.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21906.html>.

Про ухвалення Меморандуму про взаєморозуміння для підтримання соціально незахищених осіб, які постраждали від збройного конфлікту в Україні. Відповідно до зазначеного документу, Міжнародний Комітет Червоного Хреста надаватиме фінансову допомогу малозабезпеченим сім'ям із постраждалих громад.

88. Перспективи інвестицій від німецького бізнесу для розвитку протезування в Україні та соціальні гарантії при працевлаштуванні обговорили Міністр соцполітики та Посол Німеччини // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 08.06.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21912.html>.

Про робочу зустріч М. Лазебної, очільниці Мінсоцполітики України з пані Послом Федеративної Республіки Німеччина в Україні А. Фельдгузен, під час якої сторони обговорили: перспективи надання Україні статусу кандидата в члени ЄС, питання щодо

залучення інвестицій від німецького бізнесу та трансфер технологій для розвитку протезної галузі в Україні, міжнародну співпрацю щодо соціальних гарантій при працевлаштуванні переміщених українців, захист прав переміщених дітей.

89. Лазебна М. Мінсоцполітики передано Міжнародній організації Red Rose CPS реєстр з 40 000 заяв на виплату допомоги / Марина Лазебна // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 17.06.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21946.html>.

Про реалізацію пілотного проєкту мінсоцполітики України разом з Міжнародною організацією Red Rose CPS стосовно фінансової підтримки уразливих категорій внутрішньо переміщених осіб.

90. Україна та Італія домовились співпрацювати щодо оздоровлення дітей, захисту прав переміщених дітей, імплементації Стамбульської конвенції // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 21.06.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21963.html>.

Про зустріч М. Лазебної, Міністра соціальної політики України з Є. Бонетті, міністром рівних можливостей та сім'ї Італійської Республіки, під час якої сторони обговорили проблемні питання захисту прав переміщених до Італії українських дітей та організацію оздоровлення і відпочинку дітей з України в Італії.

91. МОН, Мінсоцполітики та МОЗ спільно з ЮНІСЕФ запустили проєкт кризової допомоги для дітей з інвалідністю та їхніх сімей // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 22.06.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21968.html>.

Про спільний проєкт Міністерства освіти і науки України, Мінсоцполітики України, Міністерства охорони здоров'я України, Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) і Львівського центру реабілітації «Джерело» щодо екстреного реагування на потреби дітей із труднощами розвитку або з інвалідністю. Йдеться про внутрішньо переміщених дітей та дітей, стан яких погіршився внаслідок воєнних дій на території України.

92. Україна та Бельгія обговорили співпрацю щодо цифровізації соціальної сфери, комплексної реабілітації постраждалих від війни та оздоровлення дітей // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 29.06.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21988.html>.

Про зустріч М. Лазебної, очільниці Мінсоцполітики України з Ф. Вандербрюке, віце-прем'єр-міністром – міністром із соціальних питань та охорони здоров'я Королівства Бельгія, під час якої М. Лазебна запропонувала співпрацю в питаннях реабілітації для постраждалих від війни в Україні. Ф. Вандербрюке зазначив, що Бельгія вже забезпечує лікування та реабілітацію важкопоранених українців та готова розширити можливості і надати до 150 місць для лікування та реабілітації постраждалих внаслідок війни Росії проти України.

93. Гарантії безпечного працевлаштування, медичної та психологічної допомоги переміщеним українцям обговорила Марина Лазебна з федеральними омбудсменами Бельгії // Міністерство соціальної

політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 30.06.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21993.html>.

Про робочий візит до Брюсселю очільниці Мінсоцполітики України та зустріч з федеральними омбудсменами Бельгії Ж. Аасом та Д. Баелем, під час якої сторони обговорили гарантії безпечного працевлаштування, забезпечення медичною та психологічною допомогою українців, які, рятуючись від широкомасштабної агресії Росії, перемістились до Королівства Бельгія. Також учасники обговорили ризики для переміщених українців потрапити в ситуацію торгівлі людьми і необхідність централізованої комунікації про безпечні канали працевлаштування.

94. Рада ЄС ухвалила політичну заяву про захист прав дітей-переселенців з України у контексті російської загарбницької війни проти України // Міністерство соціальної політики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 30.06.2022. – URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21994.html>.

Щодо ухвалення Радою Європейського Союзу Заяви, яка покликана врегулювати проблемні питання, напрацьовані Україною в проєкті Меморандуму про захист прав переміщених дітей. Погодження зазначеного документа демонструє готовність ключових інституцій ЄС співпрацювати з Україною на партнерських засадах.

Міністерство фінансів України

Публікації

95. За один день на спеціальний рахунок Національного банку для збору коштів на підтримку ЗСУ перераховано близько 300 млн грн // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 25.02.2022. – URL:

https://mof.gov.ua/uk/news/za_odin_den_na_spetsialnii_rakhunok_natsionalnogo_banku_dlia_zboru_koshtiv_na_pidtrimku_zsu_pererakhovano_blizko_300 mln_grn-3331.

Про підтримку Збройних Сил України коштами, що надійшли від бізнесу та громадян України, а також від міжнародної спільноти, включно з країнами ЄС, США, Канади, Великобританії та ін.

96. Міжнародний валютний фонд запевнив Україну у підтримці всіма можливими способами // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 26.02.2022. – URL: https://mof.gov.ua/uk/news/mizhnarodnii_valiutnii_fond_zapevniv_ukrainu_u_pidtrimtsi_vsima_mozhlivimi_sposobami-3334.

Про комунікацію Міністерства фінансів України з Міжнародним валютним фондом (МВФ) щодо інструментів підтримки України, зокрема в рамках існуючої програми співробітництва Stand-by на суму 2,2 млрд дол. США. Крім того, уряд України запросив у МВФ додаткове екстрене фінансування, а МВФ запевнив Україну в підтримці та допомозі всіма можливими способами.

97. ОЕСР прийняла рішення посилити підтримку Уряду України // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 27.02.2022. – URL:

https://mof.gov.ua/uk/news/oesr_priiniala_rishennia_posiliti_pidtrimku_uriadu_ukraini-3336.

Про ухвалене Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) рішення щодо розробки подальших заходів для посилення підтримки України.

98. Сергій Марченко провів телефонний дзвінок з Даніеле Франко, Міністром економіки та фінансів Італії // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 28.02.2022. – URL:

https://mof.gov.ua/uk/news/sergii_marchenko_proviv_telefonnii_dzvinok_z_daniele_franko_ministrom_ekonomiki_ta_finansiv_italii-3340.

Під час розмови Міністр фінансів України С. Марченко подякував уряду Італії за фінансову підтримку нашої держави, що надійшла у вигляді грантової допомоги. Предметом обговорення також стали питання додаткових санкцій проти РФ та російських компаній.

99. Сергій Марченко зустрівся в онлайн форматі з фінансовими лідерами країн «Великої сімки», МВФ та Світового Банку // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 01.03.2022. – URL:

https://mof.gov.ua/uk/news/sergii_marchenko_zustrivsia_v_onlain_formati_z_finansovimi_liderami_krain_velikoi_simki_mvfta_svitovogo_banku-3342.

Про обговорення очільником мінфіну України та лідерами світових фінансових організацій можливих фінансових інструментів допомоги для посилення української економіки, у том числі збільшення обсягу підтримки та полегшення процедур надання коштів.

100. Макрофінансова допомога ЄС: Україна отримає 1,2 млрд євро // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 03.03.2022. – URL:

https://mof.gov.ua/uk/news/makrofinansova_dopomoga_ies_ukraina_otrimaie_12_mlrd_ievro-3345.

Щодо підписання Мінфіном України та Національним Банком України з Європейським Союзом Меморандуму про взаєморозуміння та Кредитної угоди щодо надання Україні пільгових позикових коштів у рамках пакета екстреної макрофінансової допомоги.

101. Україна отримає понад 700 млн дол. США від Світового банку // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 08.03.2022. – URL:

https://mof.gov.ua/uk/news/ukraina_otrimaie_ponad_700 mln_dol_ssha_vid_svitovogo_banku-3350.

Про затвердження Радою виконавчих директорів Світового банку додаткового пакета підтримки для України (понад 700 млн дол. США) та схвалення понад 489 млн дол. США позики на політику розвитку під назвою «Додаткове фінансування позики на політику розвитку в умовах надзвичайної економічної ситуації» (Financing of Recovery

from economic Emergency in Ukraine – FREE Ukraine) між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку.

102. Міністр фінансів України зустрівся з Міністеркою фінансів Нідерландів // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 10.03.2022. – URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ministr_finansiv_ukraini_zustrivsia_z_ministerkoiu_finansiv_niderlandiv-3356.

Про онлайн-зустріч міністрів фінансів України та Нідерландів, під час якої С. Марченко подякував С. Кааг за багаторічне партнерство та допомогу, зокрема в межах програми Світового банку «Додаткове фінансування позики на політику розвитку в умовах надзвичайної економічної ситуації» (Financing of Recovery from economic Emergency in Ukraine – FREE Ukraine).

103. 1,4 млрд доларів США та більше 700 млн євро від міжнародних партнерів надійшли до держбюджету протягом тижня // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 11.03.2022. – URL: https://mof.gov.ua/uk/news/14_mlrd_dolariv_ssha_ta_bilshe_700 mln_ievro_vid_mizhnarodnikh_partneriv_nadiishli_do_derzhbiudzhetu_protiagom_tizhnia-3359.

Про фінансову допомогу Україні від міжнародних партнерів, яку буде спрямовано на найбільш нагальне фінансування потреб держави та підтримку макроекономічної стабільності.

104. Україна отримала 300 млн євро макрофінансової допомоги ЄС // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 18.03.2022. – URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraina_otrimala_300 mln_ievro_makrofinansovoi_dopomogi_ies-3366.

Про фінансову допомогу від Європейського Союзу, яка є другою частиною першого траншу у рамках нової програми макрофінансової допомоги ЄС загальним обсягом 1,2 млрд євро. Вказані кошти буде спрямовано на підтримання фінансової стабільності нашої держави.

105. Міністр фінансів України зустрівся з Президенткою Європейського банку реконструкції та розвитку // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 25.03.2022. – URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ministr_finansiv_ukraini_zustrivsia_z_prezidentkoiu_i_evropeiskogo_banku_rekonstruktsii_ta_rozvitku-3370.

Про онлайн-зустріч С. Марченка з О. Рено-Бассо, під час якої сторони обговорили реалізацію Пакета допомоги від Європейського банку реконструкції і розвитку, спільні проекти з підтримки ліквідності державних підприємств України та потенційні напрями кредитування Банку.

106. Україна отримає кредит у 300 млн євро від Французького агентства розвитку // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 29.03.2022. – URL:

https://mof.gov.ua/uk/news/ukraina_otrimaie_kredit_u_300 mln_ievro_vid_frants_uzkogo_agentstva_rozvitku-3379.

Про угоду між Мінфіном України та Французьким агентством розвитку про кредитування на пільгових умовах.

107. Міністр фінансів України зустрівся з Міністром фінансів Швейцарської Конфедерації // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 31.03.2022. – URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ministr_finansiv_ukraini_zustrivsia_z_ministrom_finansiv_shveysarskoj_konfederatsii-3385.

Про онлайн-зустріч С. Марченка та У. Маурера, під час якої сторони обговорили питання посилення санкційного тиску на РФ та фінансової допомоги Україні.

108. Україна отримає 150 млн євро від Кредитної установи для відбудови (KfW) на підтримку малого та середнього бізнесу // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 07.04.2022. – URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraina_otrimaie_150 mln_ievro_vid_kreditnoi_ustanovi_dlia_vidbudovi_kfw_na_pidtrimku_derzhavnikh_program_dostupni_kreditu_5-7-9_ta_dostupnii_finansovii_lizing_5-7-9_-3393.

Про угоду, яку підписали очільник Мінфіну С. Марченко та Директор KfW по регіону Східна Європа, Кавказ та Центральна Азія О. Цимелька щодо надання нашій країні кредитних коштів.

109. МВФ створює рахунок для підтримки фінансової стабільності України // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 09.04.2022. – URL: https://mof.gov.ua/uk/news/mvf_stvoriuie_rakhunok_dlia_pidtrimki_finansovoi_stabilnosti_ukraini-3397.

Про створення адміністративного рахунку для зарахування фінансової допомоги Україні від країн-донорів.

110. Україна отримала від Швеції 44,5 млн євро через Світовий банк в рамках Угоди про позику «Додаткова позика для Другої позики на політику розвитку у сфері економічного відновлення» // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 11.04.2022. – URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraina_otrimala_vid_svitovogo_banku_transh_na_44_5 mln_ievro_u_ramkakh_ugodi_pro_poziku_dodatкова_pozika_dlia_drugoi_poziki_na_politiku_rozvitku_u_sferi_ekonomichnogo_vidnovlennia-3399.

Про надходження до держбюджету України чергового траншу у рамках Угоди «Додаткова позика для Другої позики на політику розвитку у сфері економічного відновлення» від Швеції.

111. Сергій Марченко провів онлайн-зустріч з Першим заступником Міністра фінансів США Воллі Адеємо // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 13.04.2022. – URL:

https://mof.gov.ua/uk/news/sergii_marchenko_proviv_onlain-zustrich_z_pershim_zastupnikom_ministra_finansiv_ssha_volli_adeiemo-3406.

Про обговорення сторонами існуючих інструментів фінансової підтримки України та надання нашій державі грантової допомоги для фінансування держбюджету під час повномасштабної збройної агресії РФ.

112. Канада надасть Україні кредит у розмірі 500 млн канадських доларів // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 13.04.2022. – URL: https://mof.gov.ua/uk/news/kanada_nadast_ukraini_kredit_u_rozmiri_500 mln_kanadskih_dolariv-3407.

Про кредитну угоду на пільгових умовах між Мінфіном України та Урядом Канади.

113. Україна отримала від Світового банку 88.6 млн доларів США на відшкодування урядових витрат для виплат академічних та соціальних стипендій // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 19.04.2022. – URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_ukraina_otrimala_vid_svitovogo_banku_886 mln_dolariv_ssha_na_vidshkoduvannia_uriadovikh_vitrat_dlia_viplat_akademichnikh_ta_sotsialnikh_stipendii-3410.

Про надходження до держбюджету України траншу на відшкодування витрат, пов'язаних з виплатами академічних та соціальних стипендій. Кошти було надано Світовим банком в рамках проекту «Удосконалення вищої освіти в Україні заради результатів», що виконується Міністерством освіти і науки України.

114. Заява Міністрів фінансів та керівників центробанків країн-членів G7 щодо війни РФ проти України // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 21.04.2022. – URL: https://mof.gov.ua/uk/news/zaiava_ministriv_finansiv_ta_kerivnikiv_tsentrobankiv_krain-chleniv_g7_shchodo_viini_rf_proti_ukraini-3413.

Про спільну заяву очільників фінансових установ країн-членів G7 щодо підтримки України в її нагальних потребах та відновленні її майбутнього, а саме – створення керованого кількома донорами рахунку Міжнародного валютного фонду для України та Трастового фонду солідарності з Україною.

115. Україна отримає грант 88,5 млн євро з Цільового фонду Світового банку на політику розвитку у сфері економічного відновлення // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 21.04.2022. – URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraina_otrimaie_grant_885 mln_ievro_z_tsilovogo_fondu_svitovogo_banku_na_politiku_rozvitku_u_sferi_ekonomichnogo_vidnovlennia-3414.

Про Угоду, яку підписали Міністр фінансів України С. Марченко та Регіональний директор Світового банку у справах Східної Європи (Білорусь, Молдова та Україна) А. Банерджі щодо надання Україні гранту, який буде спрямовано Україні з Цільового фонду донорів, у рамках Програми Другої позики на політику розвитку у сфері економічного відновлення для України.

116. Сергій Марченко зустрівся із Міністром економіки та фінансів Італії та Міністром фінансів Японії // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 22.04.2022. – URL: https://mof.gov.ua/uk/news/sergii_marchenko_zustrivsia_iz_ministrom_ekonomiki_ta_finansiv_italii_ta_ministrom_finansiv_iaponii-3416.

Про робочий візит очільника Мінфіну України С. Марченка до США, де він провів низку зустрічей, зокрема з колегами з Італії – Д. Франко та Японії – С. Судзукі. С. Марченко подякував Д. Франко та уряду Італії за надання грантової допомоги Україні в розмірі 110 млн євро. Результативною стала зустріч і з міністром фінансів Японії, уряд якої вже надав нашій країні фінансову допомогу у розмірі 100 млн дол. США та підтримав запит України про збільшення фінансування до 300 млн дол США.

117. Україна отримає 500 млн доларів додаткової грантової допомоги від США // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 22.04.2022. – URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraina_otrimaie_500_mln_dolariv_dodatkovoi_grant_ovoio_dopomogi_vid_ssh-3415.

Про зустріч Прем'єр-міністра України Д. Шмигала з міністром фінансів США Дж. Йеллен, під час якої було погоджено надання Україні додаткової фінансової допомоги у вигляді гранту від Сполучених Штатів Америки. Грантові кошти буде спрямовано для стабілізації економіки та забезпечення захищених видатків в умовах воєнного часу.

118. Україна отримає від Японії кредит у розмірі 100 млн дол. США та грант 2,3 млн дол. США // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 28.04.2022. – URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraina_otrimaie_vid_iaponii_kredit_u_rozmiri_100_mln_dol_ssh_ta_grant_23_mln_dol_ssh-3423.

Про Угоду між урядом України та Японським агентством міжнародного співробітництва щодо надання кредиту на політику розвитку у сфері економічного відновлення та гранту на зміцнення системи охорони здоров'я та медицини в Україні.

119. Україна отримала грант на 88,5 млн євро з Цільового фонду Світового банку // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 29.04.2022. – URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraina_otrimala_grant_na_885_mln_ievro_z_tsilovogo_fondu_svitovogo_banku-3425.

Про надходження до держбюджету України грантового фінансування в рамках Програми Другої позики на політику розвитку у сфері економічного відновлення для України. Кошти спрямовуватимуться на забезпечення першочергових соціальних, гуманітарних видатків, видатків на охорону здоров'я, підтримку внутрішньо переміщених осіб.

120. Україна отримала 495 млн євро грантових коштів з Цільового фонду Світового банку // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 02.05.2022. – URL:

https://mof.gov.ua/uk/news/ukraina_otrimala_495 mln_ievro_grantovikh_koshtiv_z_tsilovogo_fondu_svitovogo_banku-3430.

Щодо надходження до держбюджету України ще однієї частини грантових коштів в рамках Програми Другої позики на політику розвитку у сфері економічного відновлення України.

121. Україна отримає 1,5 млрд дол. США від Світового Банку для оплати роботи працівників бюджетної сфери // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 07.05.2022. – URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraina_otrimaie_15_mlrld_dol_ssha_vid_svitovogo_banku_dlia_oplati_roboti_pratsivnikiv_biudzhethnoi_sferi-3438.

Щодо підготовки Світовим банком нового інвестиційного проекту з невідкладної підтримки надання державних послуг в Україні, у рамках якого за підтримки Міжнародного банку реконструкції та розвитку та Міжнародної асоціації розвитку Україна отримає позику у розмірі 1,492 млрд дол. США. Кошти спрямовуватимуться на відшкодування видатків держбюджету, здійснених на оплату праці працівників державних органів та бюджетних установ освітньої сфери.

122. Європейський банк реконструкції та розвитку спрямовує кредитні кошти на підтримку ліквідності НЕК «Укренерго» // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 11.05.2022. – URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ievropeiskii_bank_rekonstruktsii_ta_rozvitku_spriamo_vuie_kreditni_koshti_na_pidtrimku_likvidnosti_nek_ukrenergo-3443.

Щодо підписання угод про внесення змін до Договору гарантії та Кредитної угоди з Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР). Кредит на підтримку ліквідності НЕК «Укренерго» надається ЄБРР в рамках Пакета допомоги у відповідь на війну в Україні і передбачає виділення 2 млрд євро на підтримку стійкості України. Також 50 млн євро в рамках діючого Проекту модернізації мережі електропередач буде перепрофільовано на екстрену підтримку ліквідності оператора системи передачі України для забезпечення його сталої операційної діяльності в умовах воєнного стану. Від української сторони підписання змін до Договору гарантії та Кредитної угоди здійснили Міністр фінансів С. Марченко та голова правління НЕК «Укренерго» В. Кудрицький.

123. Міністр фінансів України підписав угоду з Японським агентством міжнародного співробітництва про отримання кредиту 100 млн дол. США // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 16.05.2022. – URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ministr_finansiv_ukraini_pidpisav_ugodu_z_iaponskim_agentstvom_mizhnarodnogo_spivrobitnitstva_pro_otrimannia_kreditu_100_mln_dol_ssha-3444.

Про кредитну угоду між Мінфіном України та Японським агентством міжнародного співробітництва «Джайка» (JICA), кошти від якої підуть на фінансування пріоритетних видатків, найперше на підтримку найбільш незахищених верств населення.

124. Україна отримала з Цільового фонду Світового банку чергову частину гранту на 504 млн євро // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 19.05.2022. – URL:

https://mof.gov.ua/uk/news/ukraina_otrimala_z_tsilovogo_fondu_svitovogo_bank_u_chergovu_chastinu_grantu_na_504 mln_ievro-3448.

Про надходження до держбюджету України чергової частини грантових коштів в рамках Програми Другої позики на політику розвитку у сфері економічного відновлення України. Кошти спрямовуватимуться на забезпечення першочергових соціальних, гуманітарних видатків, видатків на охорону здоров'я, підтримку внутрішньо переміщених осіб.

125. Україна отримала 600 млн євро макрофінансової допомоги ЄС // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 20.05.2022. – URL:

https://mof.gov.ua/uk/news/ukraina_otrimala_600 mln_ievro_makrofinansovoi_dopomogi_ies-3450.

Щодо другого траншу макрофінансової допомоги від Європейського Союзу в рамках поточної програми загальним обсягом 1,2 млрд євро. Зазначені кошти підуть на збереження фінансової стабільності в Україні під час війни.

126. Україна отримала від Нідерландів кредит 79,5 млн євро на політику розвитку у сфері економічного відновлення // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 24.05.2022. – URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraina_otrimala_vid_niderlandiv_kredit_795 mln_ievro_na_politiku_rozvitku_u_sferi_ekonomichnogo_vidnovlennia-3454.

Про надходження в Україну чергового кредитного траншу від Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР). Зазначені кошти надано Нідерландами в рамках Угоди «Додаткова позика для Другої позики на політику розвитку у сфері економічного відновлення».

127. Україна отримала від Японії близько 100 млн дол. США за кредитною угодою на пільгових умовах // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 24.05.2022. – URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_ukraina_otrimala_vid_iaponii_blizko_100 mln_dol_ssha_za_kreditnoiu_ugodoiu_na_pilgovikh_umovakh-3455.

Про надходження до держбюджету України першої частини фінансової допомоги в межах кредитної угоди між Мінфіном України та Японським агентством міжнародного співробітництва «Джайка» (JICA). Кошти підуть на фінансову підтримку найбільш незахищеного населення України, забезпечення соціальних і гуманітарних видатків, охорону здоров'я.

128. Затверджено умови отримання пільгового кредиту від Канади у розмірі 1 млрд канадських доларів // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 31.05.2022. – URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_zatverdzheno_umovi_otrimannia_pilgovogo_kreditu_vid_kanadi_u_rozmiri_1_mlrld_kanadskikh_dolariv-3463.

Щодо постанови Кабміну України від 31 травня 2022 р. «Про здійснення державних зовнішніх запозичень у 2022 році шляхом залучення кредиту від Її Величності Королеви від імені Канади, представленої Міністром фінансів».

129. Сергій Марченко провів онлайн-зустріч із Міністром фінансів Німеччини // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 02.06.2022. – URL: https://mof.gov.ua/uk/news/sergii_marchenko_proviv_onlain-zustrich_iz_ministrom_finansiv_nimechchini-3466.

Про обговорення міністрами фінансів України та Німеччини поточної економічної ситуації в Україні, фінансової підтримки від іноземних партнерів та виключення РФ з FATF – Міжнародної групи з протидії відмиванню брудних грошей. С. Марченко подякував К. Лінднеру за підтримку України, зокрема, за надання грантової допомоги розміром в 1 млрд євро.

130. Україна отримала від Кредитної установи для відбудови (KfW) 150 млн євро для фінансування соціальних видатків // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 03.06.2022. – URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraina_otrimala_vid_kreditnoi_ustanovi_dlja_vidbudovi_kfw_150 mln_ievro_dlja_finansuvannia_sotsialnikh_vidatkiv-3470.

Про надходження до держбюджету України кредиту в рамках Угоди, яку підписали очільник Мінфіну України С. Марченко та Директор KfW по регіону Східна Європа, Кавказ та Центральна Азія О. Цимелька 24 травня 2022 р. Залучені кошти спрямоватимуться на соціальні видатки та видатки у сфері освіти і охорони здоров'я.

131. Україна отримає від Світового банку 1,49 млрд доларів США для оплати роботи працівників бюджетної сфери // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 09.06.2022. – URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraina_otrimaie_vid_svitovogo_banku_149_mlr_dol_ariv_ssha_dlja_oplati_roboti_pratsivnikiv_biudzhetnoi_sferi-3475.

Щодо Угоди про позику з Міжнародним банком реконструкції та розвитку та Угоди про фінансування із Міжнародною асоціацією розвитку Проєкту «Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні», які підписали 9 червня 2022 р. Міністр фінансів України С. Марченко і Регіональний директор Світового банку у справах Білорусі, Молдови та України А. Банерджі.

132. Європейський банк реконструкції та розвитку спрямує кредит на підтримку ліквідності АТ «Укрзалізниця» // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 10.06.2022. – URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ievropeiskii_bank_rekonstruktsii_ta_rozvitku_spriamu_ie_kredit_na_pidtrimku_likvidnosti_at_ukrzalznitsia-3479.

Щодо Угоди про внесення змін до Гарантійної угоди (Проєкт електрифікації української залізниці «Електрифікація залізничного напрямку Долинська – Миколаїв – Колосівка»), яку підписали очільник Мінфіну України С. Марченко та Президент Європейського банку реконструкції і розвитку (ЄБРР) О. Рено-Бассо та Угоди про внесення змін до Угоди про надання позики в рамках Проєкту, яку уклали Голова правління АТ «Укрзалізниця» О. Камишин з паном О. Рено-Бассо. Внесення змін до угод дасть змогу спрямувати частину кредиту ЄБРР в обсязі 50 млн євро на забезпечення ліквідності та фінансування критично важливих потреб АТ «Укрзалізниця».

133. Україна отримала 1 млрд канадських доларів від Канади // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 17.06.2022. –

URL:

https://mof.gov.ua/uk/news/ukraina_otrimala_1_mlrd_kanadskikh_dolariv_vid_kanadi-3485.

Про надходження до держбюджету України кредиту на пільгових умовах відповідно до кредитного договору між Україною та Канадою. Це перші кошти, що Україна отримала через механізм адміністративного рахунку Міжнародного Валютного Фонду.

134. Сергій Марченко зустрівся з представниками Загальної конфедерації італійської промисловості // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 20.06.2022. – URL: https://mof.gov.ua/uk/news/sergii_marchenko_zustrivsia_z_predstavnikami_zagalnoi_konfederatsii_italiiskoi_promislovosti_-3489.

Про зустріч української делегації, яку очолив Міністр фінансів С. Марченко з представниками Загальної конфедерації італійської промисловості (Конфіндустрія) на чолі з президентом К. Бономі, під час якої сторони обговорили поточну економічну ситуацію в Україні, перспективи посилення співробітництва, зокрема у фінансово-кредитній сфері, а також залучення італійського бізнесу до програм фінансування післявоєнної відбудови України.

135. Сергій Марченко обговорив відновлення українських міст з мером італійського міста Бергамо // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 22.06.2022. – URL: https://mof.gov.ua/uk/news/sergii_marchenko_obgovoriv_vidnovlennia_ukrainskikh_mist_z_merom_italiiskogo_mista_bergamo-3490.

Про обговорення питань щодо залучення ресурсів та фінансування для відновлення міста Бучі та інших українських міст, що постраждали від злочинних дій РФ. С. Марченко, зокрема, подякував представникам Італійської Республіки за вагомий внесок у відновлення України.

136. Офіційні висновки щодо можливості приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту очікуються у липні, – DG TAXUD // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 24.06.2022. – URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ofitsiini_visnovki_shchodo_mozhливosti_priiednannia_ukraini_do_konventsii_pro_protседuru_spilnogo_tranzitu_ochikuiutsia_u_lipni_dg_taxud-3495.

Щодо роботи Фінальної оціночної місії Генерального директорату з питань оподаткування та Митного союзу Європейської комісії (DG TAXUD) з вивчення готовності України приєднатися до Конвенції про процедуру спільного транзиту та Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарам, а також застосовувати NCTS (спільний транзит) на міжнародному рівні. Приєднання України до Конвенції дасть змогу українському бізнесу користуватися перевагами та спрощеннями спільного транзиту, якими користуються підприємства європейського регіону в 35-ти країнах Конвенції.

137. Україна отримала від Японії додаткових 500 млн дол. США // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 27.06.2022. –

URL:

https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_ukraina_otrimala_vid_iaponii_dodatkovikh_50_0 mln_dol_ssha-3501.

Про надходження до держбюджету України додаткового пільгового кредиту в межах кредитної угоди, укладеної між Мінфіном України та Японським агентством міжнародного співробітництва «Джайка» (JICA).

138. Україна отримала грант від США у розмірі \$1,3 млрд // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 29.06.2022. – URL:

https://mof.gov.ua/uk/news/ukraina_otrimala_grant_vid_ssha_u_rozmiri_13_mlrld-3502.

Про надходження до державного бюджету України гранту у рамках додаткового фінансування Проекту «Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні» від США.

139. Україна отримала 424,6 млн євро від Великобританії // Міністерство фінансів України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 30.06.2022. – URL:

https://mof.gov.ua/uk/news/ukraina_otrimala_4246_mln_ievro_vid_velikobritanii-3503.

Про надходження до України кредиту в рамках Проекту Світового банку «Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні». Залучені кошти дадуть змогу забезпечити належне фінансування для працівників бюджетної сфери.

Міністерство енергетики України

Публікації

140. За головування України відбулось засідання Постійної групи високого рівня Енергетичного Співтовариства // Міністерство енергетики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 20.04.2022. – URL: <https://www.mev.gov.ua/novyna/za-holovuvannya-ukrayiny-vidbulos-zasidannya-postiynoyi-hrupy-vysokoho-rivnya-enerhetychnoho>.

Про роботу 63-го засідання Постійної групи високого рівня Енергетичного Співтовариства. Захід, де головувала Україна, пройшов у Відні, Австрія. Я. Демченков, заступник міністра енергетики України з питань європейської інтеграції, подякував країнам-партнерам за допомогу та наголосив, що підтримка стійкості українського енергетичного ринку вимагає дієвих рішень, серед яких – нарощування експорту української електроенергії до ЄС, що стало можливим після приєднання України до європейської мережі операторів системи передачі електроенергії ENTSO-E.

141. Галущенко Г. Обсяги експорту електроенергії з України до Польщі потенційно можуть зрости до 1 ГВт / Герман Галущенко // Міністерство енергетики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 20.04.2022.

– URL: <https://www.mev.gov.ua/novyna/obsyahy-eksportu-elektroenerhiyi-z-ukrayiny-do-polshchi-potentsiyno-mozhut-zrosty-do-1-hvt>.

Про підписання Міністром енергетики України Г. Галущенком і міністром клімату та довкілля Польщі А. Москвою Меморандуму про наміри щодо співробітництва у сфері енергетики для підвищення енергетичної безпеки в Центральній та Східній Європі та відмову від постачання російських енергоносіїв. Також держави домовилися взяти спільних заходів для розвитку ринкової транскордонної торгівлі електроенергією.

142. Європейська інтеграція // Міністерство енергетики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 27.05.2022. – URL: <https://www.mev.gov.ua/storinka/yevropeyska-intehratsiya>.

Про співробітництво між Україною та Європейським Союзом у сфері енергетики, метою якого є повна інтеграція енергетичних ринків України та ЄС, підвищення енергетичної безпеки, конкурентоспроможності та подолання енергетичної бідності, що є необхідним для просування економічного зростання та досягнення прогресу в ринковій інтеграції.

143. Норвегія готова долучитися до відновлення енергетичної інфраструктури України // Міністерство енергетики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 03.06.2022. – URL: <https://www.mev.gov.ua/novyna/norvehiya-hotova-doluchytysya-do-vidnovlennya-enerhetychnoyi-infrastruktury-ukrayiny>.

Про робочу зустріч заступника міністра енергетики України з питань європейської інтеграції Я. Демченкова із заступником голови місії Посольства Королівства Норвегія А. Вацко. Сторони обговорили стан та потреби української енергетики в період війни, перспективи відновлення енергетичної інфраструктури. Норвезька сторона висловила зацікавленість у відновленні українського енергосектору шляхом долучення до існуючих міжнародних ініціатив підтримки України.

144. Сафаров Ф. 40 контейнерів і 35 вантажівок з електрообладнанням отримала Україна завдяки Секретаріату Енергоспівтовариства / Фарід Сафаров // Міністерство енергетики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 08.06.2022. – URL: <https://www.mev.gov.ua/novyna/40-konteyneriv-i-35-vantazhivok-z-elektroobladnannjam-otrymala-ukrayina-zavdyaky>.

Про участь заступника міністра енергетики України з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Ф. Сафарова у вебінарі «Оперативна група підтримки України», під час якої Ф. Сафаров висловив вдячність за допомогу та наголосив на важливості підтримки енергетичного сектору з боку європейських партнерів.

145. Німеччина підтримує збільшення експорту української електроенергії до Європи // Міністерство енергетики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 09.06.2022. – URL: <https://www.mev.gov.ua/novyna/nimechchyna-pidtrymuye-zbilshennya-eksportu-ukrayinskoyi-elektroenerhiyi-do-yevropy>.

Про робочу зустріч очільника Міненергетики України Г. Галушенка з пані Послом Німеччини в Україні А. Фельдгузен, під час якої сторони обговорили поточний стан енергетики України, плани щодо накопичення палива для опалювального періоду та необхідність звільнення окупованої Запорізької атомної електростанції. А. Фельдгузен, зазначила, що українська енергетична сфера користується підтримкою німецького уряду і

Німеччина готова надати допомогу для закупівлі статичних синхронних компенсаторів, що сприятиме збільшенню можливостей для експорту електроенергії з України до Європи.

146. Міненерго та Американська торговельна палата продовжуватимуть співпрацю для розвитку української енергетики // Міністерство енергетики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 10.06.2022. – URL: <https://www.mev.gov.ua/novyna/minenerho-ta-amerykanska-torhovelnalalata-prodovzhuvatymut-spivpratsyu-dlya-rozvytku>.

Про онлайн-зустріч керівництва міністерства енергетики України з представниками Американської торговельної палати в Україні. Учасники обговорили питання координації щодо забезпечення ринку паливом, підготовки до нового опалювального сезону тощо.

147. 33 українські енергокомпанії отримали від європейського бізнесу обладнання для відновлення електропостачання // Міністерство енергетики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 16.06.2022. – URL: <https://www.mev.gov.ua/novyna/33-ukrayinski-enerhokompaniyi-otrymaly-vid-yevropeyskoho-biznesu-obladnannya-dlya>.

Про участь заступник міністра енергетики України з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Ф. Сафарова у відкритті міжнародної конференції Power Summit 2022, яка зібрала лідерів європейського енергетичного сектору та керівників провідних енергетичних компаній. Під час виступу Ф. Сафаров наголосив, що Україна може стати одним з напрямків для інвестицій європейських компаній, зокрема для побудови нової, ефективної та екологічної енергетичної інфраструктури і підкреслив, що вже тепер наша держава отримує значну допомогу та підтримку міжнародного співтовариства в боротьбі проти російської агресії.

148. Герман Галущенко обговорив з Послом США Бріджит Брінк деолігархізацію енергосектору, корпоративне управління та підготовку до ОЗП // Міністерство енергетики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 17.06.2022. – URL: <https://www.mev.gov.ua/novyna/herman-halushchenko-obhovoryv-z-poslom-ssha-bridzhyt-brink-deoliharkhizatsiyu-enerhosektoru>.

Про робочу зустріч очільника міненергетики України з пані Послом США в Україні Б. Брінк, під час якої Г. Галущенко ознайомив Б. Брінк із ситуацією та викликами в енергосекторі України в контексті триваючої російської агресії. Сторони обговорили зміцнення співпраці України з американською компанією Westinghouse, зокрема збільшення поставок ядерного палива, що дасть змогу повністю відмовитися від російських ядерних збірок на українських АЕС та побудову нових блоків за американською технологією.

149. Італійський бізнес зацікавлений інвестувати у відновлення української енергетики // Міністерство енергетики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 21.06.2022. – URL: <https://www.mev.gov.ua/novyna/italiyskyu-biznes-zatsikavlenyyu-investuvaty-u-vidnovlennya-ukrayinskoyi-enerhetyky>.

Про робочу зустріч заступника міністра енергетики України з питань європейської інтеграції Я. Демченкова з Надзвичайним та Повноважним Послом Італії в Україні П. Ф. Дзадзо і президентом Загальної конфедерації італійської промисловості (Конфіндустрія) К. Бономі. Учасники обговорили шляхи майбутньої співпраці та

можливості залучення італійських промислових компаній до післявоєнної відбудови енергетичної інфраструктури України.

150. За ініціативою України росію і білорусь позбавили статусу спостерігачів в Енергетичній Хартії // Міністерство енергетики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 24.06.2022. – URL: <https://www.mev.gov.ua/novyna/za-initsiatyvoyu-ukrayiny-rosiyu-i-bilorus-pozbavyly-statusu-sposterihachiv-v-enerhetychniy>.

Про ухвалення на спеціальній сесії Конференції Енергетичної Хартії 24 червня 2022 р. у Брюсселі рішення щодо позбавлення Росії і Білорусі статусу спостерігачів у спільноті.

151. Колісник М. Хорватія готова сприяти диверсифікації постачань пального в Україну / Микола Колісник // Міністерство енергетики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 24.06.2022. – URL: <https://www.mev.gov.ua/novyna/khorvatiya-hotova-spryyaty-dyversyfikatsiyi-postachan-palnoho-v-ukrayinu-mykola-kolisnyk>.

Про робочий візит заступника міністра енергетики України М. Колісника до Хорватії, під час якого було досягнуто домовленостей щодо співпраці з хорватською стороною в питаннях диверсифікації постачань пального в Україну, що є запорукою незалежності країни та гарантією отримання стратегічно важливого ресурсу альтернативного походження від різних виробників.

152. Галущенко Г. 30 червня стартує комерційний експорт електроенергії з України до Європи / Герман Галущенко // Міністерство енергетики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 28.06.2022. – URL: <https://www.mev.gov.ua/novyna/30-cherhvnya-startuye-komertsyinyu-eksport-elektroenerhiyi-z-ukrayiny-do-yevropy-herman>.

Про ухвалення європейською мережею операторів систем передачі електроенергії ENTSO-E рішення щодо офіційного старту з 30 червня 2022 р. комерційного експорту електроенергії з України до Європи, що сприятиме стабілізації фінансового стану українського енергоринку.

153. Україна відіграватиме важливу роль у забезпеченні енергетичної безпеки Європи // Міністерство енергетики України : [офіц. вебсайт]. – Дата публ.: 30.06.2022. – URL: <https://www.mev.gov.ua/novyna/ukrayina-vidihrvatyme-vazhlyvu-rol-u-zabezpechenni-enerhetychnoyi-bezpeky-yevropy-minenerho>.

Про участь заступника міністра енергетики України з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Ф. Сафарова в експертній дискусії «Нова енергетична стратегія для Європи. Роль України», що відбулася у Лондоні. Під час зустрічі Ф. Сафаров наголосив, що Україна має потужну електроенергетичну сферу та експортний потенціал, може сприяти диверсифікації та безпеці постачання та зберігання природного газу для Європи; значні перспективи розвитку мають такі інноваційні напрями енергосектору, як воднева енергетика та біоенергетика. Незважаючи на всі виклики, з якими стикається Україна сьогодні, вона є надійним стратегічним партнером.

Проблеми розвитку соціальних комунікацій

А. Кубко, мол. наук. співроб. НБУВ

Нові тренди стресової динаміки діяльності українських учених

Публікаційна активність, зумовлена пандемією COVID-19, наразі є основною джерельною базою для вивчення універсального патерну реакції академічного товариства на надкритичні наукові навантаження. Перше вітчизняне дослідження на цю тему виявило основні тренди публікаційної реакції української наукової спільноти, проте зазнало обмежень.

Повторне дослідження було проведено з коригуванням вибірки та проміжку часу. Методологія базується на системному та структурному підходах, на методах порівняльного, логічного й структурно-функціонального аналізу. Результати показують, що вітчизняні тренди академічної відповіді загалом наслідують світові зразки; локальні особливості частково зумовлені пізнім розгортанням пандемії в Україні, особливостями побудови медичної галузі та частковою проблемою із самоідентифікацією науковців; науково-аналітична система «Бібліометрика української науки» може служити джерельною базою подібних досліджень.

Надано пропозиції щодо усунення деяких обмежень дослідження, констатовано необхідність подальших розвідок для підсумкового уточнення регіональних трендів.

Ключові слова: публікаційна активність, наукометричні дослідження, стресова реакція академічного товариства, науково-аналітична система «Бібліометрика української науки».

Постановка проблеми. Епідемія коронавірусу SARS-CoV-2 та зумовлені нею критичні академічні навантаження у 2019 р. знову привернули увагу фахівців з бібліометрії та наукометрії до проблеми пошуку й уточнення універсального патерну, спільного для кожної галузі науки, академічної установи та країни світу, за яким дослідники й дослідні організації реагують на поставлені завдання в стресовому режимі. Попередні розвідки в цьому напрямі, що опиралися на результати аналізу та оцінки публікаційної активності під час і після епідемічних спалахів періоду 1996–2018 рр., виокремили основні тренди академічної відповіді на надкритичні наукові навантаження, проте стикнулися з рядом проблем, що обмежили достовірність отриманих результатів [1, 2]. Наразі пандемічний характер COVID-19, який зумовлює фактичну географічну рівномірність розподілу наукового навантаження, дає змогу скоригувати одну з основних причин похибок попередніх досліджень – відображення реакції найбільш постраждалих регіонів. Зокрема, уперше стало можливим проведення досліджень подібної направленості й на вітчизняному матеріалі, виокремлення та аналіз вітчизняних наукометричних і бібліометричних трендів, їх відповідність міжнародному зразку, а отже, й оцінка академічної діяльності українських учених і колективів, залучених до проблеми COVID-19.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Уже початкові західні роботи 2020 р., що аналізували стресову публікаційну активність, уточнили існуючі тренди [різке зростання кількості публікацій на відповідну тематику; наявність внутрішньогалузевого розподілу публікацій із домінуванням росту публікаційної активності в тих галузях, що отримали найбільше наукове навантаження; домінування зростання масиву публікацій з тематики охорони здоров'я (запобігання проблемі) над зростанням масиву публікацій за тематикою інфекційних хвороб загалом (розв'язання проблеми) та виявили їх недоліки (адекватне відображення в трендах реакції академічного товариства лише найбільш постраждалих регіонів і лідирування установ переважно цих регіонів)] [3, 4, 5]. Також було виокремлено нові тенденції в реагуванні наукової спільноти, зокрема більш оперативне й чітке відображення бібліометричними базами даних, що індексують літературу поза звичайним колом наукових публікацій (Dimensions, Google Scholar), трендів відповіді наукових колективів та окремих дослідників на критичні академічні навантаження [6, 7], тренд більшої цитованості публікації в короткостроковій перспективі за умови її попередньої публікації в соцмережах, у тому числі у твітері [6].

Крім того, на матеріалі публікаційної активності, що стосується COVID-19, уперше стало можливим проведення порівняльних досліджень академічної відповіді вчених і наукових колективів з різних країн, що раніше ускладнювалося нерівномірністю регіонального академічного навантаження. Так, проведене у 2020 р. за зразком західних аналогів вітчизняне дослідження довело наявність існування більшості міжнародних трендів у стресовій відповіді українських науковців і колективів (зростання масиву публікацій з відповідної теми; публікаційне домінування галузей, що зазнали найбільшого навантаження новітністю; лідирування установ, що займаються охороною здоров'я), але стикнулося з певними обмеженнями, серед яких насамперед були: більш пізній, порівняно з іншими країнами, початок пандемії в Україні; мала вибірка; низька представленість українських учених у наукометричних базах даних.

Уточнююче міні-дослідження у вигляді зрізу даних за окремими галузями станом на листопад 2021 р. підтвердило, що для отримання більш статистично достовірних результатів необхідні подальші дослідження, що охоплювали б більші проміжки часу й кількість науковців [8].

Саме тому в I кварталі 2021 р. було проведено ще одне планове проміжне дослідження публікаційної активності українських учених і наукових колективів, залучених до розв'язання проблеми COVI-19, метою якого є уточнення виявлених вітчизняних науко- та бібліометричних трендів академічної відповіді, аналіз їх динаміки і відповідності міжнародним тенденціям на матеріалах зрізу публікаційної активності фахівців окремих галузей медичної науки за допомогою вітчизняного сегмента бібліометричної бази даних «Google Scholar» – науково-аналітичної системи «Бібліометрика української науки».

Методологія дослідження базується на системному та структурному підходах, на методах порівняльного, логічного й структурно-функціонального аналізу.

У ручному режимі на предмет наявності публікацій щодо проблеми COVID-19 у науково-аналітичній системі «Бібліометрика української науки» було розглянуто профілі перших 100 лідируючих за індексом Гірша представників науковців у галузях: фармакологія та фармація, вірусологія, пульмонологія, охорона здоров'я, інфекційні захворювання, – що відповідають галузям, які є лідерами академічної відповіді у відповідних західних дослідженнях [6, 7]. Було обраховано:

- кількість публікацій, присвячених проблемі COVID-19, у галузі;
- кількість авторів публікацій, присвячених проблемі COVID-19, у галузі;
- кількість публікацій, присвячених проблемі COVID-19, на організацію у відповідній галузі та загалом на організацію, якщо її публікації належать до різних галузей;
- кількість авторів публікацій, присвячених проблемі COVID-19, на організацію у відповідній галузі та загалом на організацію, якщо її співробітники мають публікації, що належать до різних галузей;
- кількість організацій, залучених до публікаційної активності, у галузі;
- загальна кількість науковців у галузі.

Після цього було проведено порівняльний аналіз вітчизняних трендів академічної відповіді 2020 та 2021 р., а також вітчизняних і світових трендів між собою, за результатами якого оцінено: відповідність вітчизняних трендів світовим, динамічні зміни вітчизняного патерну стресової академічної відповіді, можливість проведення досліджень з виявлення універсального патерну стресової реакції академічного товариства на надкритичні наукові навантаження на вітчизняному матеріалі та використання науково-аналітичної системи «Бібліометрика української науки» як джерельну базу для подібних робіт. Також виокремлено можливі причини локальних особливостей вітчизняних трендів і розглянуто шляхи щодо подолання недоліків, які було виявлено в процесі використання системи.

Результати дослідження. Станом на кінець I кварталу 2021 р. серед розглянутих медичних галузей публікаційно лідирували пульмонологія (38 публікацій) та галузь охорони здоров'я (37 публікацій). У галузі інфекційних захворювань була 21 публікація, фармакології та фармації – 19, вірусології – 5.

За кількістю авторів публікацій лідирували: пульмонологія (19 авторів), охорона здоров'я (14), фармакології та фармації (13), інфекційні захворювання (12), вірусологія (3).

Основною науковою установою, яка надала і більшу кількість публікацій, і більшу кількість авторів повідомлень, є Національна медична академія післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика.

Внутрішньогалузевий розподіл лідируючих установ виглядає так:

Назва галузі	Належність більшості публікацій	Належність більшості авторів
Пульмонологія	Національна медична академія післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика	Дніпровський державний медичний університет
Охорона здоров'я	Національна медична академія післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика	Національна медична академія післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика
Фармакологія та фармація	Національний фармацевтичний університет	Національний фармацевтичний університет
Інфекційні захворювання	Тернопільський державний медичний університет ім. І. Я. Горбачевського та Національна медична академія післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика	Тернопільський державний медичний університет ім. І. Я. Горбачевського
Вірусологія	Національна медична академія післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика	Національна медична академія післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика

Усі наведені вище галузі та інституції демонструють зростання кількості робіт й авторів, що висвітлюють тему COVID-19. Так, Національна медична академія післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика, яка в 2020 р. мала шість публікацій та двох авторів, у 2021 р. має 47 публікацій і 17 авторів.

До публікаційної діяльності долучилися 13 нових наукових установ, серед яких фіксується значне зростання публікаційної активності (Національний фармацевтичний університет – 17 публікацій, 10 авторів; Дніпровський державний медичний університет – 10 публікацій, 6 авторів; Тернопільський державний медичний університет ім. І. Я. Горбачевського – 8 публікацій, 4 автори).

Водночас представленість авторів у науково-аналітичній системі «Бібліометрика української науки» хоча й зросла, проте залишалася досі низькою: фармакологія та фармація – 638 осіб, вірусологія – 41 особа, пульмонологія – 146 осіб, охорона здоров'я – 336 осіб, інфекційні захворювання – 157 осіб.

Також виявлено, що частина науковців неправильно ідентифікує свою діяльність відповідно до категорій Google Scholar, а ряд оброблених профілів Google Scholar містять чужі роботи.

Висновки. Результати проміжного уточнюючого дослідження публікаційної активності українських учених за допомогою науково-аналітичної системи «Бібліометрика української науки» ще раз підтвердили наслідування українською науковою спільнотою світових патернів стресової реакції на надкритичні академічні навантаження. Зокрема, зберігається

швидке зростання кількості публікацій у задіяних у подоланні проблеми COVID-19 галузях науки, зростання кількості задіяних у публікаційній активності науковців і наукових установ та міжгалузевий розподіл.

Крім того, проміжні дані показують, що міжгалузевий розподіл, що в попередньому дослідженні демонстрував аномальне публікаційне лідирування галузей анестезіології та імунології, наразі в сегменті лідирування установ і приналежності авторів до установ прийняв риси, а в сегменті галузевої належності публікацій – наблизився до світового тренду лідирування галузі охорони здоров'я. Локальна особливість домінування пульмонології за кількістю публікацій найімовірніше пов'язана із значним навантаженням новітністю цієї галузі та відношенням цілого ряду фахівців із суміжних галузей (анестезіології, медицини невідкладних станів тощо) до категорії «Пульмонологія» Google Scholar, що ускладнює їх підрахунок. Непрямим доказом цього припущення є домінування Національної медичної академії післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика як установи галузі охорони здоров'я, в кількості публікацій розділу «Пульмонологія».

Також виявлено ряд проблем, що обмежують достовірність отриманих результатів:

- станом на кінець I кварталу 2021 р. представленість українських учених у «Бібліометриці української науки» та кількість їхніх робіт усе ще залишалася недостатньою для достовірного виокремлення існуючих патернів стресової академічної відповіді;

- зберігалася проблема розбіжностей у самоідентифікуванні фахівцями своєї діяльності та реальної належності до відповідної категорії Google Scholar;

- зберігалася проблема неадекватності заповнення і ведення профілів Google Scholar науковцями, зокрема наявність у них чужих робіт.

Також лімітуючим фактором дослідження продовжила виступати проблема часткової невідповідності категорій Google Scholar галузям, що займаються відповідними проблемами в Україні.

За результатами дослідження констатовано, що для остаточних висновків з приводу відповідності українських трендів стресової академічної відповіді на надкритичні навантаження світовим зразкам необхідно проведення подальших досліджень, які б охопили більший проміжок часу. Водночас для підвищення репрезентативності діяльності вченого / колективу / галузі треба продовжувати збільшувати їх представленість у «Бібліометриці української науки» як локальному сегменті бібліометричної бази «Google Scholar».

Також існує нагальна потреба продовжувати інформувати науковців про необхідність перевірки їхніх бібліометричних профілів в Google Scholar і приведення останніх до належного стану та нагадувати науковій спільноті основні принципи ведення бібліометричного профілю будь-яким доступним і зручним способом – проведенням (в тому числі онлайн) конференцій, розробкою і розсилкою інформаційних бюлетенів тощо. Корисним у цьому

плані може стати масштабний переклад відповідних матеріалів провідних західних фахівців та якнайширший та вільний доступ до них, що може забезпечуватися науковими бібліотеками.

Список бібліографічних посилань

1. Jayabalasingham B., Hessen M. Webinar: Infectious Disease Outbreak Research: Insights and Trends, 2020. URL: https://www.brighttalk.com/webcast/13703/391874?utm_source=Scopus&utm_medium=brighttalk&utm_campaign=391874 (дата звернення 02.03.2021).
2. The Elsevier Community. Infectious Disease Outbreaks Research: Insights and Trends. 2020. URL: https://www.elsevier.com/___data/assets/pdf_file/0009/992394/Infographic-Infectious-DiseaseOutbreaks-Research-Trends.pdf (дата звернення 02.03.2021).
3. Alicino C., Bragazzi N.L., Faccio V. et al. Assessing Ebola-related web search behaviour: insights and implications from an analytical study of Google Trends-based query volumes. *Infectious Diseases of Poverty*, 2015. № 4, P. 54. <https://doi.org/10.1186/s40249-015-0090-9>.
4. Кубко А. Бібліометричні аспекти медичної науки в коронавірусний період. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Розвиток бібліотечно-інформаційного потенціалу в умовах цифровізації : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 6–8 жовт. 2020 р.)*. Київ, 2020. С. 666–668. URL: http://www.nbuv.gov.ua/sites/default/files/all_files/202011_artilces_field_dopmat_files/tezi_nbuv_2020_2.pdf.
5. Cervellin G., Comelli I., Lippi G. Is Google Trends a reliable tool for digital epidemiology? Insights from different clinical settings. *Journal of Epidemiology and Global Health*, 2017. № 7 (3), p. 185–189. <https://doi.org/10.1016/j.jegh.2017.06.001>.
6. Herzog C., Hook D., Konkiel S. Dimensions: Bringing down barriers between scientometricians and data. *Quantitative Science Studies*, 2020. № 1. p. 387–395. https://doi.org/10.1162/qss_a_0002.
7. Kousha K., Thelwall M. COVID-19 publications: Database coverage, citations, readers, tweets, news, Facebook walls, Reddit posts. *Quantitative Science Studies*, 2020. № 1(3), p.1068–1091. https://doi.org/10.1162/qss_a_00066.
8. Кубко А. Епідемія у наукометричному вимірі: частина третя. Особливості пандемії COVID-19 в Україні. *Бібл. вісн.* 2021. № 2. С. 42–50. <https://doi.org/10.15407/bv2021.02.042>.